

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Bakalářská práce

2024

Kateřina Ebrlová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

**Životopisná studie Karla Holomka se zaměřením na jeho
mediální činnost**

Bakalářská práce

Autorka práce: Kateřina Ebrlová

Studijní program: Komunikační studia se specializací Žurnalistika

Vedoucí práce: PhDr. Jana Čeňková, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 25.07.2024

Kateřina Ebrlová

Bibliografický záznam

EBRLOVÁ, Kateřina. *Životopisná studie Karla Holomka se zaměřením na jeho mediální činnost*. Praha, 2024. 107 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Jana Čeňková, Ph.D.

Rozsah práce: 108 129 znaků

Abstrakt

Karel Holomek byl jednou z nejméně výraznějších postav romského etnoemancipačního hnutí. Již na přelomu 60. a 70. let se podílel na vzniku a funkci Svazu Cikánů-Romů, aktivní byl ale zejména v porevolučních 90. letech. Jako disident byl kooptován a následně i řádně zvolen do funkce poslance České národní rady, spoluzaložil Muzeum romské kultury, první instituci svého druhu v Evropě a Společenství Romů na Moravě. Důležitou roli v rámci jeho činnosti hrála publicistika. Karel Holomek od druhé poloviny 90. let až do roku 2017, kdy musel ze zdravotních důvodů skončit, psal komentáře týkající se romské komunity, a to jak pro majoritní, tak pro romská menšinová média. Cílem této práce bylo na základě dostupných materiálů přinést souhrnný životopis Karla Holomka a následně prostřednictvím kvantitativní obsahové analýzy jeho textů a rozhovorů s pamětníky představit jeho publicistickou činnost a její význam.

Abstract

Karel Holomek was one of the most prominent figures of the Roma ethnoemancipation movement. At the turn of the 1960s and 1970s, he participated in the founding of *The Union of Gypsies-Roma*, but his most active years were the post-revolutionary 1990s. As a dissident, he was co-opted and subsequently duly elected to the position of deputy of the *Czech National Council*. He also co-founded the *Museum of Roma Culture*, the first institution of its kind in Europe, or the *Roma Community in Moravia*. Journalism played an important role in his work. From the second half of the 1990s until 2017, when he had to stop due to health reasons, Karel Holomek wrote opinion pieces about the Roma community, both for the mainstream media and the Roma minority media. This work aims to present a biography of Karel Holomek based on available sources and describe his journalistic activity and its significance through a quantitative content analysis of his texts and interviews with contemporary witnesses.

Klíčová slova

Karel Holomek, Romové, majoritní média, romská menšinová média, etnoemancipace, publicistika, komentáře

Keywords

Karel Holomek, Roma people, mainstream media, Roma minority media, ethnoemancipation, journalism, opinion piece

Title/název práce

Životopisná studie Karla Holomka se zaměřením na jeho mediální činnost

Biographical study of Karel Holomek with a focus on his media activity

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat své vedoucí bakalářské práce PhDr. Janě Čeňkové, Ph.D. za její cenné rady, doporučení, trpělivost a čas, který mi věnovala. Dále bych chtěla poděkovat Janě Horváthové, Sabiru Agalarovi, Gejzovi Horváthovi, Zdeňkovi Ryšavému a Martinu Zvěřinovi za to, s jakou otevřeností a ochotou se mnou sdíleli své vzpomínky a zkušenosti. Děkuji také své rodině a přátelům za jejich lásku a podporu během psaní této práce i celého mého studia.

Obsah

Úvod	8
1. Životopis Karla Holomka	11
1.1 Původ a rodinné zázemí.....	11
1.1.1 Rodinná historie.....	11
1.1.2 Kratší biografie JUDr. Tomáše Holomka, otce Karla Holomka	13
1.2 Dětství a studium	15
1.2.1 Rané dětství Karla Holomka v předválečné době	15
1.2.2 Druhá světová válka a holocaust Romů	16
1.2.3 Poválečné roky a studium Karla Holomka	22
1.3 Pražské jaro a období normalizace (od 60. let do roku 1989).....	23
1.3.1 Svaz Cikánů – Romů	24
1.3.2 Období disentu.....	29
1.4 Porevoluční období (od 90. let) v životě Karla Holomka.....	31
1.4.1 Poslanec České národní rady	31
1.4.2 Další funkce a činnost Karla Holomka	33
2. Karel Holomek a média.....	35
2.1 Romové v médiích.....	35
2.1.1 Obraz Romů v českých mainstreamových médiích	35
2.1.2 Romští novináři v majoritních médiích	39
2.1.3 Romská menšinová média	40
2.2 Mediální činnost Karla Holomka	42
2.2.1 Karel Holomek v Romano hangos	42
2.2.2 Karel Holomek v Lidových novinách	44
2.2.3 Karel Holomek v Romea.cz.....	45

3. Metodologická východiska.....	48
3.1 Rozhovory s pamětníky	48
3.2 Kvantitativní obsahová analýza.....	49
3.2.1 Kvantitativní obsahová analýza článků Karla Holomka	52
3.2.2 Výsledky výzkumu a jejich interpretace	55
Závěr.....	61
Summary.....	63
Zdroje	65
Seznam příloh	71
Přílohy	72

Úvod

Bakalářská práce s názvem *Životopisná studie Karla Holomka se zaměřením na jeho mediální činnost* se věnuje životu a činnosti významného českého romského intelektuála a publicisty. Karel Holomek se žurnalistice, respektive publicistice začal věnovat až v pokročilém věku v průběhu 90. let, přesto se stal významnou osobností nejen pro romskou menšinovou žurnalistiku, ale i pro majoritní, kam jako jeden z mála vnášel romskou tematiku pohledem samotných Romů. V tomto ohledu byly jeho nejvýraznějším působištěm *Lidové noviny*, do nichž přispíval od roku 1997 až do roku 2017, kdy musel ze zdravotních důvodů s veškerou činností skončit. Romskou menšinovou žurnalistiku obohatil založením čtrnáctideníku *Romano hangos* (Romský hlas), do něhož přispíval komentáři a jehož byl dlouhé roky šéfredaktorem. Dalším důležitým působištěm Karla Holomka byl zpravodajský server *Romea.cz*, který usiluje o komplexní mediální pokrytí romské tematiky.

Cílem bakalářské práce bylo zejména přinést ucelený životopis Karla Holomka, jelikož ten se ještě nedočkal širšího písemného zpracování, a následně se podrobněji zaměřit na jeho publicistickou tvorbu a na základě kvantitativní obsahové analýzy jeho textů a rozhovorů s pamětníky alespoň obecně představit její obsah a význam.

Práce je rozdělena do tří hlavních kapitol, které jsou dále členěny na další podkapitoly. První kapitola je samotným životopisem Karla Holomka a její podkapitoly jsou řazeny chronologicky. Nejprve se kapitola věnuje rodinnému původu a společenské situaci, která předcházela narození Karla Holomka. Rodina Holomkových je jednou z nejstarších zdokumentovaných romských rodin, které se usídlily na území dnešní České republiky, konkrétně na Moravě. Její přítomnost se s jistotou datuje již do 18. století, a než se samotný Karel Holomek narodil, jeho předkové se i přes různé formy diskriminace poměrně úspěšně integrovali do moravské venkovské společnosti.

Karel Holomek se narodil roku 1937 smíšenému páru – romskému otci a neromské matce. V prvních letech života ho vychovávali především prarodiče a další příbuzní jak ze strany matky, tak ze strany otce, jelikož rodiče byli nepřítomní. Krátce po jejich návratu ovšem začala vcházet v platnost čím dál tím přísnější diskriminační nařízení – schylovalo se ke druhé světové válce.

Podkapitola věnující se životu Karla Holomka během druhé světové války se z velké části zabývá situací romské menšiny na území Protektorátu Čechy a Morava a romským holocaustem obecně. Zároveň jsou tyto celospolečenské události vztaženy k životu Karla

Holomka a jeho rodiny. Karlův otec poté, co zjistil, že mu hrozí transport do koncentračního tábora, utekl od rodiny na Slovensko. Téměř celá romská část rodiny, která zůstala v protektorátu, byla jako většina českých a moravských Romů vyhlazena v koncentračních táborech. Jakožto „cikánského míšence“ měl i Karla Holomka potkat podobný osud, díky heroickému výkonu jeho matky, která mnohdy riskovala svůj vlastní život, aby Karla a jeho mladší sestru zachránila, však ve zdraví válku přežil.

Po druhé světové válce se rodina opět shledala a začala žít poměrně běžným životem. U Holomků se velmi dbalo na vzdělání. Karlův otec byl prvním vysokoškolsky vzdělaným Romem v Československu a pracoval jako vojenský prokurátor. Karel Holomek se rozhodl jít v jeho stopách a také působit v armádě. Vystudoval strojní inženýrství na Vojenské akademii v Brně a několik let tam působil jako odborný asistent. To se změnilo v roce 1969, kdy se během stranických prověrek vymezil proti vstupu vojsk Varšavské smlouvy do Československa. Během několika dní byl zbaven stranické příslušnosti a propuštěn z armády i z fakulty.

Následně až do revoluce v roce 1989 pracoval jako dělník na stavbách, zároveň se ale pohyboval v okruhu brněnských disidentů a zapojoval se do jejich činnosti. V této části jsou zároveň stručně popsány okolnosti vzniku a činnosti *Svazu Cikánů-Romů* (1969-1973), etnoemancipační romské organizace, která mimo jiné, položila základy romské literatury a žurnalistiky na českém území a v níž Karel Holomek působil.

Po revoluci byl Karel Holomek počátkem roku 1990 kooptován a v následných volbách i řádně zvolen do funkce poslance *České národní rady*, kde působil po jedno volební období do roku 1992. Následně se začal věnovat činnostem, kterými chtěl zlepšit situaci romské komunity v České republice. Spoluzaložil *Muzeum romské kultury, Společenství Romů na Moravě*, působil v několika vládních poradních orgánech a v dalších organizacích. V rámci této etnoemancipační činnosti se začal angažovat také publicisticky.

Právě jeho publicistické činnosti je věnována druhá kapitola. Nejprve se na základě odborné literatury zabývá obrazem romské menšiny v majoritním tisku. Následně se věnuje roli romských novinářů, kteří působí v majoritních médiích, jejich přínosu redakci, ale i limitům jejich činnosti. Dále pokrývá roli menšinové žurnalistiky vztažené konkrétně k české romské menšinové žurnalistice, její přínos a význam, a naopak její limity a nedostatky. Pak už kapitola pokrývá samotnou mediální činnost Karla Holomka. Na základě rozhovoru s Janou Horváthovou, historičkou a dcerou Karla Holomka, byla určena tři nejvýznamnější média, kterým se kapitola věnuje podrobně. Jsou jimi *Romano hangos*,

Lidové noviny a zpravodajský server *Romea.cz*. Zdroji pro tuto část bakalářské práce byly kvantitativní obsahová analýza textů Karla Holomka ze jmenovaných médií a rozhovory s pamětníky – nadřízenými a spolupracovníky z vybraných médií, se kterými Karel Holomek komunikoval.

Třetí kapitola se věnuje vlastnímu sběru dat. Nejprve pokrývá metodologii sběru rozhovorů s pamětníky včetně jeho omezení (např. selektivita paměti apod.). Její podstatně delší část se zabývá metodologií kvantitativní obsahové analýzy textů Karla Holomka a následně samotnou analýzou. Analýze byly podrobeny články Karla Holomka dostupné na serveru *Romea.cz* a na webových stránkách *Lidových novin*, *Lidovky.cz*,

Ve vztahu k tezi bakalářské práce došlo k několika menším úpravám, přičemž všechny proběhly s vědomím a souhlasem vedoucí této bakalářské práce. Z důvodu lepší návaznosti došlo během psaní k úpravě struktury bakalářské práce, předpokládané celkové pojetí textu to ovšem výrazně nezměnilo. V případě Kvantitativní obsahové analýzy byla k plánované analýze textů ze serveru *Romea.cz* přidána i analýza textů z *Lidových novin*, respektive serveru *Lidovky.cz*. v případě rozhovorů bylo vzhledem k poměrně blízkému určení tematického okruhu rozhovoru ustoupeno z hloubkových orálněhistorických rozhovorů. Ty byly nahrazeny polostrukturovanými rozhovory, které blíže odpovídaly potřebám a povaze výzkumu. Zároveň byl rozšířen vzorek respondentů z původních dvou (Jana Horváthová z *Muzea romské kultury* a Zdeněk Ryšavý z *Romea.cz*) na pět (přibyli Martin Zvěřina z *Lidových novin* a Sabir Agalarov a Gejza Horváth z *Romano hangos*).

1. Životopis Karla Holomka

1.1 Původ a rodinné zázemí

1.1.1 Rodinná historie

Rod Holomků, ke kterému Karel Holomek náleží, je jednou z nejstarších známých romských rodin, která se na českém území, respektive na Moravě, usadila. Písemný záznam o jejich příslušnících pochází již z roku 1769, kdy nechalo moravské gubernium v Hradišti a v Brněnském kraji pořídit soupis tolerovaných Romů, kteří postupně přecházeli k polousedlému způsobu života.¹

Od poloviny 19. století se Holomkové začali usazovat na území obce Svatobořice, poté co jim ale v 80. letech 19. století místní obyvatelé tábor vypálili, musela jim obec poskytnout dočasné náhradní ubytování a následně náhradu, za níž si pořídili nové boudy na hranicích Svatobořic a Kyjova.² Osadě se říkalo Hraničky, pravděpodobně proto, že sídlila na hranicích těchto dvou územních celků, tento název navíc odrážel snahu obcí vytlačit romské obyvatelstvo ze svého území, kvůli čemuž osada vznikla na sporném území na hranici katastrů obcí.³

Prvním usedlíkem na Hraničkách byl Tomáš Holomek, syn Jury Holomka, se svou početnou rodinou. K jeho příbytku se brzy přidávali další a z Hraniček se postupem času stala jedna z největších romských osad na Moravě. Z Tomáše Holomka se stal její první „paňalo“ – starosta.⁴ V táboře byl váženým občanem, a přestože v táboře panovaly všeobecně nuzné podmínky, na jeho příbytku a postavení bylo znát, že on patřil k těm lépe situovaným. „On byl paňalo, chodíl, poročel. Móc pěkné byl, fósaté a móc bohaté. Měl krásné barák u silnice,“ vyprávěla jeho vnučka Rosína Holomková.⁵

Po Tomáši Holomkovi přebral funkci paňaly jeho syn Pavel (otec Rosíny). Po otci zdědil také způsob obživy – handlování s koňmi, které mezi tradičními romskými řemesly patřilo k nejnýdělečnějším.⁶ Výnosné bylo zejména proto, že za koně dostávali zapláceno

---

¹ NEČAS, Ctibor. Romové v České republice včera a dnes. 5., doplněné vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. s. 37

² HORVÁTHOVÁ-HOLOMKOVÁ, Jana. Možnosti integrace na příkladu moravských Romů. In: Romano džaniben, 1, 1994, s. 9

³ Tamtéž, s. 11

⁴ Tamtéž, s. 9-10

⁵ Tamtéž, s. 11

⁶ OSWALD, Karel. Dávné vzpomínky: "marnost nad marnost, ale jak krásná--". Brno: Šimon Ryšavý, 2010. s. 7

penězi, a ne v naturáliích, jak bývalo časté u většiny ostatních romských řemesel a dalších způsobů obživy.⁷ O dobré ekonomické situaci rodiny v kontextu romské osady svědčí například to, že topili v kamnech, přičemž bylo zvykem udržovat před boudou ohniště, nebo chovali kozu, což také nebylo v táboře běžné.⁸

Pavel Holomek si vzal za ženu Terezii Danielovou.⁹ S ní a s rodinou žil v osadě Hraničky až do roku 1917. Tehdy se mu koňským handlířstvím a dalšími činnostmi povedlo našetřit dostatečné množství peněz, aby se se svou sedmičlennou rodinou mohl přestěhovat do domku v chudinské části obce Svatobořice.¹⁰

Přestože dům, do kterého se Pavel Holomek přestěhoval byl velmi malý (měl pouze jednu místnost a kuchyň), život v obci nabízel rodině nové možnosti. Holomkové se postupně integrovali do vesnického života. Pavel mimo handlování pracoval také jako dělník, pro jeho začlenění mezi obyvatele vesnice byly ale důležitější jeho znalosti o koních, kterých často využívali místní sedláci. Veterináři by museli platit, Pavel Holomek jim však koně ošetřil třeba jenom za jídlo pro svou rodinu nebo za žrádlo pro vlastní koně. Jeho žena Terezie chodila zase pomáhat sedlákům na pole nebo do domácnosti, pro svou čistotnost a pracovitost byla jako výpomoc velmi oblíbená, i přes občasné drobné krádeže, takzvané „čórování“ v době největší nouze. Jejich starší děti se v dělnické roli také úspěšně zapojily do vesnického života. Pro mladší děti znamenal život v obci zejména možnost chodit do školy.¹¹

V osadě na Hraničkách panovala naprostá ngramotnost. Romové o vzdělání sami nijak významně neusilovali a pár vlašných pokusů ze strany okresního školského výboru v Kyjově o zřízení učebny či jednotřídky (1926 a 1933) pro romské děti z osady se vždy setkalo s odmítnutím ze strany Svatobořic. Argumentem bylo, že k nim území Hraniček nepatří. Znovu zde vyvstává problematika sporu Svatobořic s Kyjovem o tom, ke které z obcí Hraničky katastrálně náleží, a tedy která z nich by se měla o její obyvatele (například

---

⁷ HORVÁTHOVÁ, Jana. Kapitoly z dějin Romů. [1. vyd.]. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002.

⁸ HORVÁTHOVÁ-HOLOMKOVÁ, Jana. Možnosti integrace na příkladu moravských Romů. In: Romano džaniben, 1, 1994, s. 12

⁹ Danielové jsou pravděpodobně nejstarší známou Romskou rodinou usazenou na Moravě – již koncem 17. století hrabě Dominik Ondřej Kounic usadil na předměstí Uherského Brodu Štěpána Daniela. [NEČAS, Ctibor. Romové v České republice včera a dnes. 5., doplněné vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. s. 34] Danielové jsou zároveň rodinou největší, koncem 19. století neslo příjmení Daniel téměř 33 % všech Romů na Moravě, příjmení Holomek pak 15 % z nich. Sňatkem Pavla s Terezií tedy došlo ke spojení dvou starých a významných romských rodin. [HORVÁTHOVÁ-HOLOMKOVÁ, Jana. Možnosti integrace na příkladu moravských Romů. In: Romano džaniben, 1, 1994, s. 9]

¹⁰ HORVÁTHOVÁ-HOLOMKOVÁ, Jana. Možnosti integrace na příkladu moravských Romů. In: Romano džaniben, 1, 1994, s. 13

¹¹ Tamtéž, s. 14-16

právě v otázce školní docházky) postarat.¹²

Spor o obecní příslušnost Romů z Hraniček započatý roku 1908, který spočíval v tom, že se jak Svatobořice, tak Kyjov odmítaly k danému území a jeho obyvatelům přihlásit, se nakonec dostal až ke správnímu soudu ve Vídni. Ten rozhodl, že Tomáš Holomek se syny Martinem, Františkem a Janem přísluší ke Kyjovu, Tomášovu dalšímu synovi Pavlovi s rodinou soud přiřkl domovské právo ve Svatobořicích. Ostatních Romů z Hraniček se však toto rozhodnutí netýkalo, nadále nemuseli být tolerováni ani jednou z obcí.¹³

Když se Pavel Holomek o několik let později, roku 1917, přestěhoval do Svatobořic, na jeho mladší děti, včetně tehdy sedmiletého syna Tomáše, se jakožto na příslušníky obce začala vztahovat povinná školní docházka.

1.1.2 Kratší biografie JUDr. Tomáše Holomka, otce Karla Holomka

Tomáš Holomek se narodil v romské osadě Hraničky jako druhý nejmladší syn Pavla a Terezie Holomkových, v roce 1917 se s rodinou přestěhoval do obce Svatobořice a o rok později nastoupil spolu se starším bratrem Stanislavem do první třídy na místní škole.¹⁴

Začlenit se do školního kolektivu nejprve nebylo jednoduché. Chlapci ze školy často utíkali, zpočátku nebyli dobře přijímáni ani spolužáky.¹⁵ Kromě romské identity pro ně byla překážkou i chudoba. „Můj otec s bratrem se v zimě střídali do školy, protože měli jenom jedny boty,“ vzpomíná na otce Karel Holomek.¹⁶ Postupem času si ale Tomáš na školu zvykl, začal ji navštěvovat pravidelně a brzy poté se ukázalo, že je i velmi dobrým studentem.¹⁷

Byl tak dobrým, že ho ředitel školy ve Svatobořicích po ukončení čtvrté třídy doporučil ke studiu na reálném gymnáziu v Kyjově.¹⁸ Ředitel měl o Tomášův studijní posun takový zájem, že dokonce navštívil Holomkovy u nich doma s cílem přesvědčit je, aby Tomáše ve studiu podpořili.¹⁹ Tomáš nejprve úspěšně složil přijímací zkoušky a v roce 1931

---

¹² HORVÁTHOVÁ-HOLOMKOVÁ, Jana. Možnosti integrace na příkladu moravských Romů. In: Romano džaniben, 1, 1994, s. 12-13

¹³ Tamtéž, s. 12-13

¹⁴ Tamtéž, s. 16

¹⁵ HÜBSCHMANNOVÁ, Milena. Po Židoch Cigáni: svědectví Romů ze Slovenska 1939-1945. 1. díl, (1939-srpen 1944). Praha: Triáda, 2005. s. 650

¹⁶ Karel Holomek. In: Babylon. TV, ČT2, 14. duben 2012, 14.50. čas 3:15-3:31, dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1131721572-babylon/412236100152014/cast/198883/>

¹⁷ HORVÁTHOVÁ-HOLOMKOVÁ, Jana. Možnosti integrace na příkladu moravských Romů. In: Romano džaniben, 1, 1994, s. 16-17

¹⁸ Tamtéž, s. 17

¹⁹ HÜBSCHMANNOVÁ, Milena. Po Židoch Cigáni: svědectví Romů ze Slovenska 1939-1945. 1. díl, (1939-srpen 1944). Praha: Triáda, 2005. s. 650

na témže gymnáziu i zdárně odmaturoval.²⁰ Začlenit se do kolektivu skládajícího se zejména z dětí z bohatých rodin pro něj nebylo jednoduché, zejména však díky jeho znalostem, kterými většinu spolužáků převyšoval, ho po čase přijali mezi sebe.²¹

Ve škole byl oblíbený pro své znalosti, doma ve Svatobořicích zase třeba pro své sportovní výkony. S mladším bratrem Čeňkem byli platnými členy Sportovního klubu svatobořické kopané.²² I to, mimo již zmíněné, svědčí o vysoké míře integrace, jaké rodina Holomkova dosáhla poté, co se z osady přestěhovala do obce, než okupace a události druhé světové války zmařily kromě mnoha lidských životů i integrační snahy moravských Romů.²³

Po maturitě na gymnáziu pokračoval Tomáš ve studiu na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Vzhledem k tomu, že ho rodina nemohla ve studiu finančně podporovat, trávil většinu času vyděláváním peněz, aby mohl dostudovat.²⁴ V roce 1937 úspěšně složil státní závěrečné zkoušky a stal se tak prvním vysokoškolsky vzdělaným Romem v Československu.²⁵ Následně se vrátil domů. Rigorózní zkoušky složil a titul doktora práv získal až po druhé světové válce, v letech 1945-1946, na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně.²⁶

Po návratu na jižní Moravu nemohl jako právník sehnat vhodné zaměstnání, a tak šel pracovat nejprve do dolů a asi po půl roce dostal kancelářské místo ve sklárnách v Kyjově.²⁷ Práci potřeboval, tou dobou se totiž stal otcem. V roce 1937 se jemu a Hedvice Imrichové, dceři neromského sedláka ze sousedních Milotic, narodil nemanželský syn Karel Holomek.²⁸

---

²⁰ HORVÁTHOVÁ-HOLOMKOVÁ, Jana. Možnosti integrace na příkladu moravských Romů. In: Romano džaniben, 1, 1994, s. 17

²¹ HÜBSCHMANNOVÁ, Milena. Po Židoch Cigáni: svědectví Romů ze Slovenska 1939-1945. 1. díl, (1939-srpen 1944). Praha: Triáda, 2005. s. 650

²² HORVÁTHOVÁ-HOLOMKOVÁ, Jana. Možnosti integrace na příkladu moravských Romů. In: Romano džaniben, 1, 1994, s. 14-15

²³ Tamtéž, s. 17-18

²⁴ HÜBSCHMANNOVÁ, Milena. Po Židoch Cigáni: svědectví Romů ze Slovenska 1939-1945. 1. díl, (1939-srpen 1944). Praha: Triáda, 2005. s. 650

²⁵ OSWALD, Karel. Dávné vzpomínky: "marnost nad marnost, ale jak krásná--". Brno: Šimon Ryšavý, 2010. s. 36

²⁶ JUDr. Tomáš Holomek. Svědectví Romů a Sintů. Projekt Pražského fóra pro romské dějiny (ÚSD AV ČR). [online] [cit. 08.06.2024] Dostupné z: <https://www.svedectviromu.cz/svedectvi/tomas-holomek>

²⁷ HÜBSCHMANNOVÁ, Milena. Po Židoch Cigáni: svědectví Romů ze Slovenska 1939-1945. 1. díl, (1939-srpen 1944). Praha: Triáda, 2005. s. 650-651

²⁸ Rozhovor s Ing. Karlem Holomkem. Nahrál Adam Drda 6. 3. 2015. Praha. Projekt organizace Post Bellum, z.ú.: Paměť národa. délka nahrávky 02:04:42. Čas 00:02:42-00:05:52. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/holomek-karel-1937>

1.2 Dětství a studium

1.2.1 Rané dětství Karla Holomka v předválečné době

Karel Holomek se narodil 6. března 1937 v porodnici v Brně a první roky života prožil zejména v Miloticích. Podstatnou část tohoto období ho ovšem vychovávali prarodiče. Otec Tomáš Holomek musel krátce po dokončení vysoké školy nastoupit na vojenskou službu do Košic, tam ho následovala i Karlova matka Hedvika, a tam se jim také později narodila dcera Marcela. Ještě před odchodem však svěřila syna do péče svých rodičů, sedláků Imrichových, v Miloticích.²⁹

O Karla se ale nestarali pouze příbuzní z matčiny strany. V péči o vnuka se střídali i s Holomkovými v sousedních Svatobořicích. Přestože v tomto období se již schylovalo k válce, která připravila o život téměř polovinu jeho rodiny, sám Karel Holomek na raná léta svého života vzpomíná jako na radostné dětství v obklopení milujících příbuzných.³⁰ „Mé nejtěplejší dětství bylo pohnuté, ale po pravdě velmi radostné. Nezažil jsem žádných ústrků ani nedostatku. A pečováno o mě bylo víc než dostatečně, byť to byla péče ze všech možných i nemožných stran,“ uvedl Karel Holomek ve své knize Dávné vzpomínky, kterou napsal pod pseudonymem Karel Oswald.³¹

Přestože byl Karel Holomek dítětem nemanželským (rodiče se vzali až později), rodiny obou rodičů se ho s láskou ujaly. Přílišnou překážku nehrál ani fakt, že byl jeho otec Rom. Podle Karla Holomka přispělo ke zmírnění předsudků a bigotních postojů jak ze strany rodiny, tak ze strany ostatních to, že Tomáš Holomek byl jedním z nejlépe vzdělaných a velmi uznávaných obyvatel v okolí.³²

Kromě prarodičů v jeho výchově hrála velkou roli teta, matčina sestra, a její dvě dcery. Zatímco sestřenice si s malým Karlem hrály skoro jako s hračkou, teta mu suplovala matku natolik, že ji oslovoval „mami“ ještě nějaký čas po návratu jeho pravé matky Hedviky.³³

Právě výchovu v romské i neromské rodině považoval Karel Holomek za velmi

---

²⁹ OSWALD, Karel. Dávné vzpomínky: "marnost nad marnost, ale jak krásná--". Brno: Šimon Ryšavý, 2010. s. 49

³⁰ GEN: Karel Holomek. TV, ČT1, 23. července 2017, 20.00. Čas 04:17-04:35. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/874586-gen/217562261300004/>

³¹ OSWALD, Karel. Dávné vzpomínky: "marnost nad marnost, ale jak krásná--". Brno: Šimon Ryšavý, 2010. s. 52

³² Rozhovor s Ing. Karlem Holomkem. Nahrál Adam Drda 6. 3. 2015. Praha. Projekt organizace Post Bellum, z.ú.: Paměť národa. délka nahrávky 02:04:42. Čas 00:06:14-00:09:50. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/holomek-karel-1937>

³³ Tamtéž, s. 52

významnou skutečnost. Díky pravidelnému kontaktu a blízkým vztahům s příbuznými a známými z obou stran mu podle vlastních slov později v životě byly blízké názory a postoje jak Romů, tak bílé majority.³⁴ Právě i díky této dispozici svými publicistickými texty významně přispíval, mimo jiné, ke sblížení majoritní společnosti a romské menšiny (například podle Gejzy Horvátha³⁵). Svědčí o tom třeba i věta, kterou uzavřel dokument Břetislava Rychlíka z roku 2017: „Já jsem zrovna tak Čech jako Rom.“³⁶

Rodiče se mu do Milotic vrátili pravděpodobně v roce 1939. Tam žili v pronajatém domku na Zafáři, Karel však stále navštěvoval příbuzné ze strany Imrichových i Holomkových.³⁷ Tou dobou byl již vyhlášen protektorát Čechy a Morava a postupně byla vydávána nařízení, která omezovala pohyb a existenci Romů,³⁸ malý Karel v té době poznal, že se něco děje, že přišla válka zejména podle toho, že „se tu (v Miloticích) objevovali lidé v uniformách se psy a mluvili zase jinou řečí. A také podle toho, že můj tatínek v tu chvíli utíkal přes zahradu do polí a vracíval se až pozdě v noci.“³⁹

1.2.2 Druhá světová válka a holocaust Romů

Dne 14. července 1927 schválila *Poslanecká sněmovna Národního shromáždění republiky Československé* v čele s pravicovou vládou, takzvanou *panskou koalici*, zákon o „potulných cikánech“. Zákon „cikánům“ ukládal mimo jiné povinnost nosit u sebe cikánskou legitimaci a na vyzvání se s ní prokazovat.⁴⁰ Ve skutečnosti však zákon cílil i na Romy, kteří žili usedle, ale bez domovského práva,⁴¹ přičemž obce často odmítaly Romům

³⁴ Rozhovor s Ing. Karlem Holomkem. Nahrál Adam Drda 6. 3. 2015. Praha. Projekt organizace Post Bellum, z.ú.: Paměť národa. délka nahrávky 02:04:42. Čas 00:04:40-00:05:20. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/holomek-karel-1937>

³⁵ Rozhovor s Gejzou Horváthem a Sabirem Agalarovem ze dne 3. května 2024

³⁶ GEN: Karel Holomek. TV, ČT1, 23. července 2017, 20.00. Čas 13:50-14:00. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/874586-gen/217562261300004/>

³⁷ OSWALD, Karel. Dávné vzpomínky: "marnost nad marnost, ale jak krásná--". Brno: Šimon Ryšavý, 2010. s. 57

³⁸ NEČAS, Ctibor. Romové v České republice včera a dnes. 5., doplněné vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. s. 66-68

³⁹ OSWALD, Karel. Dávné vzpomínky: "marnost nad marnost, ale jak krásná--". Brno: Šimon Ryšavý, 2010. s. 57

⁴⁰ Zákon č. 117/1927 Sb. z. a n. o potulných cikánech. In: holocaust.cz. Institut Tereziánské Iniciativy [online] 06.02.2018 [cit. 14.06.2024]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/pronasledovani-a-genocida-romu/pronasledovani-a-genocida-romu-v-ceskych-zemich/pronasledovani-a-genocida-romu-2/zakon-ze-dne-14-cervence-1927-o-potulnych-cikanech/>

⁴¹ Domovské právo byl právní institut, který platil v letech 1849-1949 a zaručoval jeho držitelům právo na nerušený pobyt v dané obci. [BALOUN, Pavel. Předpoklady vzniku zákona „o potulných cikánech“. In: holocaust.cz. Institut Tereziánské iniciativy. [online] 13.07.2017 [cit. 14.06.2024]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/pronasledovani-a-genocida-romu/pronasledovani-a-genocida-romu-v-ceskych-zemich/romove-v-ceskoslovensku-pred-nemeckou-okupaci/predpoklady-vzniku-zakona-o-potulnych-cikanech/#remark-ref-7>].

žijícím usedle na svém území tato práva udělovat⁴² (například spor mezi Kyjovem a Svatobořicemi o území Hraniček a soudní přiznání domovského práva Pavlu Holomkovi). Romové tak byli odděleni od majoritní společnosti, jejíž členové se prokazovali občanskými legitimacemi.

Vztah společnosti vůči Romům se ještě více vyhroutil ve 30. letech zejména proto, že jejich počet v republice stoupal. To bylo zaviněno zejména vlnou migrace Romů a Sintů z území, ve kterých se již dostal k moci fašismus⁴³, tedy například z Rakouska a následně také z okupovaných Sudet a pohraničních oblastí. Právě nárůst romské populace zveličený majoritním žurnalistickým proudem využila později protektorátní vláda jako záminku k vydávání dalších protiromských opatření bez odporu ze strany veřejnosti.⁴⁴

Prvním takovým protiromským opatřením vydaným protektorátní vládou byl výnos z 31. května 1939, který ukládal okresním úřadům, aby věnovaly zvýšenou pozornost chování a životu Romů, zejména tomu, aby netábořili ve velkých skupinách přesahujících rámec rodiny.⁴⁵ Takové nařízení se však Holomkových, jakožto usedlé a dobře integrované rodiny držící domovské právo, přímo netýkalo.

Osobně se jich přímo nedotýkalo ještě několik následujících nařízeních, například dva na sebe navazující výnosy protektorátního ministerstva vnitra, první ze 30. listopadu 1939, který prikazoval, aby se všichni Romové do dvou měsíců trvale usadili, a druhý z 13. února 1940, podle kterého se měli obce a místní policejní úřady s veškerým nasazením o takové usazení postarat a podávat o něm pravidelná hlášení. Tyto výnosy cílily zejména na ty, kteří na území Protektorátu emigrovali ve třicátých letech.⁴⁶ Ti, kteří příkaz k usazení neuposlechli, měli být zařazeni do kárných pracovních táborů (vzniklých v roce 1940) v Hodoníně u Kunštátu pro Romy z Moravy a v Letech u Písku pro Romy z Česka.⁴⁷ Původně měly být do táborů umístěni „asociálové, žebráci, povaleči, prostitutky a práce schopní potulní Cikáni,“ výhradně „cikánskými sběrnými“ tábory se staly až 24. června 1942. Přesto v nich od začátku převažovali internovaní Romové.⁴⁸

Osoby pro zařazení do kárných pracovních táborů navrhovala představenstva obcí,

---

⁴² HOLOMEK, Karel. Reflexe genocidy Romů ve společnosti. In: Fenomén holocaust: Sborník mezinárodní vědecké konference. Praha – Terezín, 1999. s. 37

⁴³ Tamtéž, s. 38

⁴⁴ NEČAS, Ctibor. Holocaust českých Romů. Praha: Prostor, 1999. s. 17

⁴⁵ NEČAS, Ctibor. Holocaust českých Romů. Praha: Prostor, 1999. s. 17

⁴⁶ Tamtéž, s. 17-18

⁴⁷ HOLOMEK, Karel. Reflexe genocidy Romů ve společnosti. In: Fenomén holocaust: Sborník mezinárodní vědecké konference. Praha – Terezín, 1999. s. 38

⁴⁸ HÜBSCHMANNOVÁ, Milena. Po Židoch Cigáni: svědectví Romů ze Slovenska 1939-1945. 1. díl, (1939-srpen 1944). Praha: Triáda, 2005. s. 31-32

kteřá ovšem nechtěla, aby se na jejich území Romové usazovali, přestože na základě nařizení museli. Když pak 9. března 1942 vyšlo nařizení o preventivním potírání zločinnosti a zavedení preventivní policejní vazby, docházelo k případům, že obce na přesun do vazebních donucovacích a sběrných táborů navrhovaly nepohodlné osoby, mezi nimi často také Romy.⁴⁹

Romská osada Hřaničky, z níž Holomkovi pocházeli, byla vyklizena a zlikvidována v roce 1941, její obyvatelé byli o něco později transportováni do Osvětimi.⁵⁰ Na základě výnosu vrchního velitele neuniformované protektorátní policie z 10. června 1942 o potírání tzv. cikánského zlořádu byl během Dne evidence cikánů 2. srpna 1942 vytvořen soupis „Cikánů, cikánských míšenců a osob žijících po cikánsku.“ Ti byli rozděleni do dvou skupin. První, menší, tvořili osoby navržené do preventivní policejní vazby, ti museli i se svými rodinami odejít do cikánských táborů v Letech a v Hodoníně. Druhou, větší skupinu tvořili Romové, kteří měli trvalé bydliště a stálé zaměstnání. Takoví museli odevzdat své občanské průkazy a vyměnit je za cikánské legitimace, zároveň museli podepsat reverzy, že pokud by projeví nechuť k práci, nepostarali se o to, aby členové rodiny vedli spořádaný život, opustili místo bydliště nebo neposílali děti do školy, budou ihned vzati do preventivní policejní vazby.⁵¹

Tato drobná naděje na relativní bezpečí před transportem do pracovních, sběrných a koncentračních táborů v případě vedení spořádaného života v souladu s protektorátními a říšskými nařizeními vyhasla 16. prosince 1942. Podle předpisu říšského ministerstva vnitra měli být vybráni „cikánští míšenci, Cikáni-Romové a neněmečtí příslušníci cikánských skupin balkánského původu neněmecké krve“ a bez ohledu na míru svého míšení měli být i se svými rodinami transportováni do osvětimského táborového komplexu. Krátce na to doplnily Himmlerův rozkaz prováděcí směrnice a pokyny pro zabavování majetku Romů. Po 26. únoru 1943 se začaly vypravovat hromadné transporty do cikánského tábora v Auschwitz-Birkenau.⁵² Mezi obětmi těchto transportů byl i Pavel Holomek s rodinou žijící ve Svatobořicích.⁵³

---

⁴⁹ HOLOMEK, Karel. Reflexe genocidy Romů ve společnosti. In: Fenomén holocaust: Sborník mezinárodní vědecké konference. Praha – Terezín, 1999. s. 38

⁵⁰ HORVÁTHOVÁ-HOLOMKOVÁ, Jana. Možnosti integrace na příkladu moravských Romů. In: Romano džaniben, 1, 1994, s. 17

⁵¹ NEČAS, Ctibor. Holocaust českých Romů. Praha: Prostor, 1999. s. 19-20

⁵² Tamtéž, s. 20-21

⁵³ Do cikánského tábora v Auschwitz-Birkenau dorazila rodina Holomkových (nebo alespoň její část, podle zápisu Čeňka Holomka, mladšího bratra Tomáše Holomka, se kterým hrál fotbal za tým Svatobořic) 19. března 1943. [NEČAS, Ctibor; DVORÁK, Miroslav a HOLOMEK, Karel. Aušvicate hi khér báro: Čeští vězňové cikánského tábora v Osvětimi II - Brzezince. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1992. s. 79]

Téměř celá rodina Holomkových, jež byla transportována do Osvětimi, v táboře zahynula.⁵⁴ Stejně tak jako většina Českých a Moravských Romů. Z původních přibližně 6 500 zůstalo na svobodě pouze 300 protektorátních Romů a po válce se do Čech vrátilo pouze 583 přeživších vězňů. Přesný počet obětí hromadného vyvražďování Romů nelze určit, neznámý počet jich zemřel v jiných koncentračních táborech, Buchenwaldu, Ravensbrücku a dalších,⁵⁵ navíc si ne všechny tábory vedly přesné statistiky o romských vězňích, kteří se tak mnohdy ocitali ve skupině „ostatních likvidovaných.“⁵⁶

Jedním z mála přeživších z rodiny byl JUDr. Tomáš Holomek. Jakožto usedlého, zaměstnaného Roma se ho prvotní výnosy „o potulných cikánech“ netýkaly. Situace se začala komplikovat po roce 1942. Čtrnáct dní poté, co byla do koncentračního tábora odvečena jeho rodina ze Svatobořic, obdržel zprávu od známého z přednášek na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, pana Mareše z kriminální policie v Bartolomějské ulici v Praze. „Hoří to s tebou! Tvůj doktor Dobrý,“ zněl telegram, který na Tomáše Holomka čekal na vrátnici kyjovských skláren, kde v té době pracoval.⁵⁷

Po takovém varování se Tomáš s Hedvikou a dětmi Karlem a Marcelou sebrali a odešli k Hedvičině sestře do Dubňan. Tam se schovávali asi měsíc, přičemž Tomášovi poštovní zprávy, že po něm pátrá gestapo.⁵⁸ Kromě toho, že byl Rom, byl také vzdělanec, a tak nezapadal do nacistické propagandy o Romech jakožto podřadné a degenerované rase.⁵⁹ Nakonec se rozhodl, aby neohrozil rodinu, že odejde na Slovensko. Tam se schovával v lesích a v romských osadách. „Kradl jsem. Někdy jsem nejedl tři čtyři dny. Už jsem uvažoval, že se sám přihlásím někde na gestapu, ať mám svatý pokoj. No ale přečkal jsem to. [...] Romové na Slovensku mě zachránili. Když jsem k nim přišel a poprosil, dali mně najíst, nechali mě přespat,“ uvedl Tomáš Holomek v rozhovoru s Milenou Hübschmannovou.⁶⁰

Na Slovensku byla situace Romů jiná, než v Protektorátu Čechy a Morava. To způsobilo hned několik faktorů. Na Slovensku bylo mnohonásobně více Romů než

---

⁵⁴ OSWALD, Karel. Dávné vzpomínky: "marnost nad marnost, ale jak krásná--". Brno: Šimon Ryšavý, 2010. s. 68

⁵⁵ NEČAS, Ctibor. Holocaust českých Romů. Praha: Prostor, 1999. s. 173

⁵⁶ HÜBSCHMANNOVÁ, Milena. Po Židoch Cigáni: svědectví Romů ze Slovenska 1939-1945. 1. díl, (1939-srpen 1944). Praha: Triáda, 2005. s. 14-15

⁵⁷ Tamtéž, s.647

⁵⁸ Tamtéž, s. 648

⁵⁹ Ing. Karel Holomek, ochránce slabých. TV, ČT2, 23. srpna 2005, 16.35. čas 06:02-06:46. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1185083644-portrety/305294341920004/>

⁶⁰ HÜBSCHMANNOVÁ, Milena. Po Židoch Cigáni: svědectví Romů ze Slovenska 1939-1945. 1. díl, (1939-srpen 1944). Praha: Triáda, 2005. s. 648

v protektorátu, uvádí se až 100 000. Dalším, významným faktorem byla alespoň formální nezávislost Slovenského státu na nacistickém Německu, Slováci se tedy nemuseli přímo řídit říšskými zákony a mohli uplatňovat své vlastní. Nejvýznamnějším důvodem však byla vysoká míra integrace Romů do slovenské, zejména venkovské, společnosti.⁶¹

Romští kováři či hudebníci byli nepostradatelní v profesní vesnické struktuře. Romové také vyráběli nepálené cihly – hlavní stavební materiál, kopali studny, vybírali žumpy, byli důležitými dělníky v dobách zemědělských prací. Ústřední orgány Slovenského státu braly v potaz nepostradatelnost integrovaných Romů a nechávaly na místních autoritách rozhodnutí, kdo je „Cikán-Slovák“ (Rom aklimatizovaný natolik, že se považuje za Slováka a Slovák v něm nutně nevidí „Cikána v pravém slova smyslu“) a kdo je Cikán-cikán (ten, který pracují čas od času a jeho mravní a politická spolehlivost je pochybná), tedy na které Romy se budou diskriminační zákony vztahovat minimálně a na které v plném rozsahu.⁶²

I na Slovensku však Romům hrozilo nebezpečí, zejména po obsazení Slovenska německými vojsky v srpnu 1944, která měla potlačit Slovenské národní povstání. Příslušníci SS či zvláštní protipartyzánské jednotky často vraždili Romy pro podezření z partyzánské činnosti, ať už byla jejich domněnka pravdivá nebo ne. Také byla zaváděna diskriminační opatření, těmi nejvýraznějšími byly hromadné odvozy do pracovních táborů a vysídlování Romů z obcí do osad na odlehlá místa. Slovenské Romy nepostihlo hromadné a systematické vyvražďování, jako Romy české a moravské, i když podle hesla „po Židoch Cigáni“ používaného tehdejšími pravicovými politiky by na ně pravděpodobně časem přišla řada. Úspěšná integrace do struktur majoritní společnosti, která výrazně přispěla k tomu, že se slovenským Romům genocida nakonec vyhnula, byla ale rozvrácena.⁶³

Zatímco se Tomáš Holomek ukrýval, jeho žena Hedvika až hrdinsky chránila svoje děti, tehdy spadající do kategorie „cikánských míšenců“, před osudem, jaký potkal většinu české a moravské romské populace.

„Měl jsem obrovské štěstí, že naše maminka byla bílá a měla možnost, v době, kdy hrozilo největší nebezpečí těch transportů (do koncentračních táborů), nás ukrývat. Zatímco ta druhá část rodiny, tam vlastně skoro všichni skončili v Osvětimi,“ vzpomínal Karel

---

⁶¹ HÜBSCHMANNOVÁ, Milena. Romové ve Slovenském státě ve vzpomínkách pamětníků. In: Fenomén holocaust: Sborník mezinárodní vědecké konference. Praha – Terezín, 1999. s. 148-149

⁶² HÜBSCHMANNOVÁ, Milena. Po Židoch Cigáni: svědectví Romů ze Slovenska 1939-1945. 1. díl, (1939-srpen 1944). Praha: Triáda, 2005. s. 52-59

⁶³ Tamtéž, s. 52-59

Holomek v jednom z portrétů *České televize*.⁶⁴

Krátce poté, co Karel Holomek nastoupil do školy, ji musel opustit. Diskriminační opatření z druhé poloviny roku 1942 se nevztahovala pouze na „čistokrevné cikány“, ale i na takzvané cikánské míšence – osoby, jejichž předci byli jak Romové, tak Neromové, a to „bez ohledu na stupeň jejich míšení“.⁶⁵ Jakožto děti romského otce a bílé matky, byly tedy za „cikánské míšence“ považováni i sourozenci Karel a Marcela Holomkovi. Když Tomáš Holomek utíkal na Slovensko, činil tak ve víře, že jeho absence spolu s „rasovým původem“ jeho ženy děti zachrání.

Jeden z místních četníků varoval Hedviku Holomkovou, rozenou Imrichovou, pokaždé, když německé nebo české protektorátní policejní jednotky prováděly v Miloticích domovní prohlídky. Když se tak stalo, Hedvika v noci sebrala děti a přesunula je do úkrytu. „Často jsme také s maminkou někam vždy v noci jezdili a dlouhé dny trávili u úplně neznámých lidí nebo u příbuzných z mamičiny strany,“ uvedl Karel Holomek ve své knize.⁶⁶ Pro drobnou Hedviku musely být takové přesuny velmi vyčerpávající, cestovali někdy i několik hodin, děti tahala ve sněhu na saních, někdy je vozila na kole, nebo při pěších přesunech nosila dceru v nůši, zatímco starší Karel už musel jít po svých. „Ty noční cesty patřily k největším dobrodružstvím mého života, dnes to vím, protože v nich šlo také o život, jakkoliv jsem to tehdy ani netušil,“ napsal v již zmíněné knize Karel Holomek.⁶⁷

Tomáš Holomek se k manželce a dětem na Moravu vrátil až po skončení války. Nejprve však strávil nějaký čas v nemocnici, náročné podmínky, ve kterých se skrýval, se podepsaly na jeho zdraví. Do běžného každodenního a rodinného života se zapojil až od června roku 1945.⁶⁸ Po jeho návratu žila rodina ještě nějakou dobu v Miloticích, až když bylo Karlovi deset let, přestěhovala se do Zlína.⁶⁹

---

⁶⁴ Ing. Karel Holomek, ochránce slabých. TV, ČT2, 23. srpna 2005, 16.35. čas 05:00-05:35. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1185083644-portrety/305294341920004/>

⁶⁵ NEČAS, Ctibor. Romové v České republice včera a dnes. 5., doplněné vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. s. 69

⁶⁶ OSWALD, Karel. Dávné vzpomínky: "marnost nad marnost, ale jak krásná--". Brno: Šimon Ryšavý, 2010. s. 66

⁶⁷ Tamtéž, s. 66

⁶⁸ HÜBSCHMANNOVÁ, Milena. Po Židoch Cigáni: svědectví Romů ze Slovenska 1939-1945. 1. díl, (1939-srpen 1944). Praha: Triáda, 2005. s. 649

⁶⁹ Rozhovor s Ing. Karlem Holomkem. Nahrál Adam Drda 6. 3. 2015. Praha. Projekt organizace Post Bellum, z.ú.: Paměť národa. délka nahrávky 02:04:42. Čas 00:38:55-00:39:12. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/holomek-karel-1937>

1.2.3 Poválečné roky a studium Karla Holomka

Po válce pracoval JUDr. Tomáš Holomek na Okresním výboru KSČ v Hodoníně a poté ve Zlíně.⁷⁰ V roce 1949 na popud Josefa Korčáka⁷¹ vstoupil do armády. „Já jsem se jim vysmál. Co já bych dělal v armádě? Ale postavili to jako stranický úkol,“ uvedl Tomáš Holomek v rozhovoru s Milenou Hübschmannovou.⁷² Následně se stal vojenským prokurátorem v Kroměříži a tuto funkci poté vykonával na různých stanovištích až do svého odchodu do penze.⁷³

V rodině Holomkových byl kladen velký důraz na vzdělání, zejména ze strany Tomáše Holomka, který se díky vzdělání dokázal vymanit z chudoby, ve které žil s rodiči jako dítě. Zároveň se snažil vytrhnout Karla z romského prostředí. Proto na něj třeba během dětství nemluvil romsky. Tento jazyk se nakonec musel Karel Holomek doučit sám, a přestože později výborně rozuměl, mluvit romsky se do konce života styděl. Podle Karla Holomka jeho otec chtěl, aby se Karel zbavil svého romství a stal se vzdělavcem, a tak smazal temnou rodinnou minulost, oprostil se od ní.⁷⁴ Zatímco u svého syna prosazoval takovýto přístup s vidinou toho, že mu tak zajistí lepší budoucnost, sám byl nejšťastnější mezi Romy, když s nimi mohl zpívat nebo mluvit romsky. „Svoje kořeny si neodpreparujete,“ shrnul otcův přístup Karel Holomek, který třeba právě skutečnost, že ho otec jako dítě nenaučil romsky, považoval za své velké znevýhodnění.⁷⁵

Z měšťanské školy ve Zlíně nastoupil v roce 1951 Karel Holomek na vojenské gymnázium v Moravské Třebové. Po vzoru otce, vojenského prokurátora, se rozhodl také usilovat o kariéru v armádních kruzích. Vojenské prostředí ho ale neoslovilo, a tak nacházel únik od neustálé „vojenské buzerace“ ve sportu, konkrétně v gymnastice. Poměrně rychle se propracoval k dobrým výkonům a slibně se rozvíjející kariéru zabrzdil až úraz, když si krátce po maturitních písemných zkouškách zlomil obě ruce pádem z gymnastické hrazdy.

---

⁷⁰ HORVÁTHOVÁ, Jana; SIGMUND HERÁKOVÁ, Alica a ŠIKLOVÁ, Jiřina. Amendar: pohled do světa romských osobností. Brno: Muzeum romské kultury, 2018. s. 122-123

⁷¹ Josef Korčák, komunistický politik, mimo jiné v letech 1970-1987 zastávající funkci předsedy vlády ČSR a místopředsedy vlády ČSSR, zastával mezi roky 1948-1951, tedy v době zmiňovaného hovoru s Tomášem Holomkem, funkci tajemníka, a posléze vedoucího tajemníka OV KSČ v Blansku. Roku 1952 se přesunul, taktéž do funkce tajemníka, na KV KSČ v Brně.

⁷² HÜBSCHMANNOVÁ, Milena. Po Židoch Cigáni: svědectví Romů ze Slovenska 1939-1945. 1. díl, (1939-srpen 1944). Praha: Triáda, 2005. s. 651

⁷³ Tamtéž, s. 651

⁷⁴ GEN: Karel Holomek. TV, ČT1, 23. července 2017, 20.00. Čas 11:30-11:47. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/874586-gen/217562261300004/>

⁷⁵ Rozhovor s Ing. Karlem Holomkem. Nahrál Adam Drda 6. 3. 2015. Praha. Projekt organizace Post Bellum, z.ú.: Paměť národa. délka nahrávky 02:04:42. Čas 00:43:10-00:45:04. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/holomek-karel-1937>

Maturitní zkoušku předtím však úspěšně složil a v roce 1955 nastoupil ke studiu na *Vojenské technické akademii v Brně* (později přejmenovaná na *Vojenskou akademii Antonína Zápotockého*).⁷⁶

Na akademii studoval pět let strojní inženýrství a po úspěšném dostudování obdržel inženýrský titul. Právě během svého studia se začal více zajímat o politické dění. Ve druhém ročníku (1956) v období maďarského povstání mu poté, co bez dovolení opustil kasárna a následně chyběl na nástupu při poplachu, hrozilo vyloučení ze školy i z komunistické strany, do které po vzoru otce vstoupil ještě na gymnáziu. Právě díky otci, který byl významnou postavou ve straně i v armádě, se podařilo situaci urovnat, Karel Holomek však označil tuto událost jako moment, kdy začal více vnímat politického prostředí, přestože ještě dlouho trvalo, než se dobral k nějakým protistranickým a protirežimním postojům.⁷⁷

Karel Holomek pokračoval ve svém působení na *Vojenské technické akademii v Brně* i po jejím absolvování v roce 1960. Po několika štacích v různých vojenských funkcích zakotvil opět na akademii, tentokrát už jako odborný asistent a tam pracoval až do roku 1969, kdy se během stranických prověrek odmítavě postavil k okupaci ČSSR vojsky Varšavské smlouvy.⁷⁸

1.3 Pražské jaro a období normalizace (od 60. let do roku 1989)

„To je sprostá agrese,“⁷⁹ podle svého vyprávění řekl Karel Holomek na podzim roku 1969 prověřkové komisi, když se ho zeptala, co si myslí o vstupu vojsk Varšavské smlouvy. „Řekl jsem to s vědomím, že je to pro mě konec v armádě, ovšem bez vědomí toho, co mě skutečně čeká,“⁸⁰ uvedl o svém přelomovém životním momentu. Přibližně týden po tomto výroku byl Karel Holomek vyloučen z fakulty, armády a následně i z komunistické strany. Během několika dní se tak z činného straníka (byl předsedou stranického výboru v rámci katedry automobilů, tanků a obrněných transportérů, na které působil) a vojáka s hodností

---

⁷⁶ Rozhovor s Ing. Karlem Holomkem. Nahrál Adam Drda 6. 3. 2015. Praha. Projekt organizace Post Bellum, z.ú.: Paměť národa. délka nahrávky 02:04:42. čas 00:53:20-00:58:37. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/holomek-karel-1937>

⁷⁷ Tamtéž, čas 00:59:15-01:01:50

⁷⁸ HORVÁTHOVÁ, Jana; SIGMUND HERÁKOVÁ, Alica a ŠIKLOVÁ, Jiřina. Amendar: pohled do světa romských osobností. Brno: Muzeum romské kultury, 2018. s. 120

⁷⁹ Rozhovor s Ing. Karlem Holomkem. Nahrál Adam Drda 6. 3. 2015. Praha. Projekt organizace Post Bellum, z.ú.: Paměť národa. délka nahrávky 02:04:42. Čas 01:02:50-01:06:50. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/holomek-karel-1937>

⁸⁰ Tamtéž

majora stal nepřítel režimu a později i disidentem.⁸¹

Období okupace, zejména její počátek v roce 1968, prožíval Karel Holomek v kasárnách ve Vyškově, kde sídlila i jedna z budov vojenské akademie, v depresi a s myšlenkami na sebevraždu. „Říkal jsem si, proč jsem tedy v té armádě, když v tomto momentu nejsme schopni sehrát nějakou roli. [...] Ke své hanbě jsem byl (politikou) nedotčený ambiciózní blbec, poprvé jsem si tu holou situaci uvědomil teprve vstupem těch vojsk, to byl první moment, kdy jsem si řekl, co jsem vlastně celou tu dobu dělal,“ popsal svou osobní krizi v období okupace. Drastickému řešení dané situace v podobě sebevraždy zabránila Karlu Holomkovi zejména skutečnost, že v té době měl již dvě malé děti, dcery Zuzanu a Janu.⁸² Když poté přišly na řadu prověrky, rozhodl se, v rámci zachování úcty k sobě samému, že se proti politickému vývoji v zemi vymezí.

Z akademie následně odešel s posudkem, který mu nedovoloval nalézt nové pracovní místo adekvátní úrovni jeho vzdělání. Po nějaké době marného hledání zakotvil přibližně na rok u *Svazu Cikánů-Romů*, i odtud však musel časem odejít. Poté se stal na další čtyři roky zaměstnancem podniku *Geotest* jako řidič těžkých nákladních vozidel.⁸³

1.3.1 Svaz Cikánů – Romů

Poté, co byla během druhé světové války téměř vyvražděna česká a moravská romská populace, nastala v poválečných letech vlna migrace slovenských Romů do českých průmyslových center. Takovou migraci se snažil komunistický režim usměrňovat a regulovat a příchozí Romy asimilovat.⁸⁴

Zatímco čeští a moravští Romové byli již před válkou více či méně integrovanými občany (např. rodina Holomkových ve Svatobořicích), nově příchozí Romové ze Slovenska byli zvyklí na úplně jiný způsob života. Před druhou světovou válkou měli své jasně dané ekonomické místo v agrární, venkovské slovenské společnosti, tyto vazby ale byly nuceným vystěhováváním a dalšími diskriminačními zákony v době Slovenského státu zpřetrhány a po válce zanechaly Romy ve zdemoralizovaném stavu, bez práce a bez bydlení. „Na

---

⁸¹ Rozhovor s Ing. Karlem Holomkem. Nahrál Adam Drda 6. 3. 2015. Praha. Projekt organizace Post Bellum, z.ú.: Paměť národa. délka nahrávky 02:04:42. Čas 01:02:50-01:06:50. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/holomek-karel-1937>

⁸² Rozhovor s Ing. Karlem Holomkem. Nahrál Adam Drda 6. 3. 2015. Praha. Projekt organizace Post Bellum, z.ú.: Paměť národa. délka nahrávky 02:04:42. čas 01:02:50-01:24:00. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/holomek-karel-1937>

⁸³ Tamtéž, čas 01:26:45-01:32:03

⁸⁴ PAVELČÍKOVÁ, Nina a TÁBORSKÝ, Jan. Romové v českých zemích v letech 1945-1989. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu Policie ČR, 2004. s. 101

Slovensko začali (po válce) jezdit náboráři a začali shánět pracovní síly do znárodněného průmyslu. Po odsunutých Němcích zůstala spousta volných míst a volných bytů. Pro Romy nebyla na Slovensku práce a neměli kde bydlet. Jeli zkoušet štěstí tam, kde se jim slibovalo obojí,“ napsala Milena Hübschmannová o migrační vlně slovenských Romů do Čech v poválečném období.⁸⁵

Asimilační politika spočívala zejména ve snaze, aby romská menšina co nejrychleji splynula s majoritou a převzala její způsob života. To se ovšem nedařilo. „Pokusy o usměrnění romských migrací ztroskotávaly na neochotě národních výborů přijímat nové romské usedlíky i na dalším rozvoji živelných přesunů romských skupin mezi Slovenskem a českými zeměmi,“ uvedla ve své publikaci Nina Pavelčíková.⁸⁶ Dalším faktorem byl podle Pavelčíkové problematický přístup ke vzdělávání Romů: „Dalším rysem komunistické společnosti, který až do konce šedesátých let sociální pozice a postoje romského obyvatelstva výrazně ovlivňoval, byla záměrná celospolečenská devalvace významu vzdělání. V prostředí, které preferovalo manuální práci a opíralo svůj systém o dělnickou třídu, se snahy o podnícení zájmu Romů o elementární a středoškolské znalosti a zvyšování kvalifikace projeví jako neúčinné. Převážně nádenické a pomocné práce ve stavebnictví, zemědělství, službách apod., které vykonávala většina romských zaměstnanců přinášely poměrně slušné ohodnocení. Jejich výkon nevyžadoval vyšší kvalifikaci, stačilo absolvovat základní povinné vzdělávání v několika třídách národní, resp. zvláštní školy. Další zvyšování kvalifikace nebo studium nezajišťovaly rychlý finanční efekt, který měl pochopitelně pro romské rodiny zásadní motivační význam, ale spíše zvýšené výdaje a nejistou perspektivu. K tomu přistupoval samotný školský systém, který byl romskými dětmi i jejich rodiči často vnímán jako nepřátelský, nepochopitelný. Komunistický režim sice navenek ve všech dokumentech o řešení tzv. cikánské otázky propagoval likvidaci negramotnosti a zvyšování vzdělanostní úrovně romského obyvatelstva, jeho reprezentanti však ucelenou koncepci základního ani dalšího vzdělávání a pracovní výchovy romské mládeže nevytvořili. Do konce šedesátých let se nesetkáváme ani s názorem, že by bylo nutno kromě zajištění povinné školní docházky věnovat vzdělávání romské mládeže více pozornosti.“⁸⁷

---

⁸⁵ HÜBSCHMANNOVÁ, Milena. Šaj pes dovakeras = Můžeme se domluvit. 4., nezměn. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2002. s. 30-31

⁸⁶ PAVELČÍKOVÁ, Nina a TÁBORSKÝ, Jan. Romové v českých zemích v letech 1945-1989. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu Policie ČR, 2004. s. 101

⁸⁷ Tamtéž, s. 102-103

Během prvních dvaceti let státní asimilační politiky se stěhováním do anonymního prostředí průmyslových měst zpřetrhaly nejen vazby uvnitř komunity, ale i tradiční vazby na majoritní obyvatelstvo v oblasti venkovských osad, kde Romové měli svou roli v místním společenství. Tradiční romská kultura byla v hlubokém úpadku, paternalistický přístup státu, který nenabízel žádné podněty a motivaci pro nenásilné a přirozené začlenění Romů do struktur majoritní společnosti, navíc vylučoval samotné Romy z aktivní účasti na integračním procesu. Romové tak existovali někde na pomezí – své tradiční zvyky a vazby ztráceli, zároveň ale nebyly plně začleněni do většinové společnosti. V romských komunitách se tak začaly projevovat dosud neobvyklé sociálně patologické jevy (prostituce, zvýšená konzumace alkoholu, gamblerství apod.).⁸⁸

„Tzv. demokratizační proces zahájený v ledu roku 1968 vyvolal poprvé od komunistického převratu otevřené vystoupení romského obyvatelstva. V souvislosti s uvolňováním politického života i zesílením kritických hlasů uvnitř Komunistické strany se postupně začaly šířit pochybnosti také o účinnosti procesu řízené asimilace Romů,“ uvedla v již citované publikaci Nina Pavelčíková.⁸⁹ Právě tato nespokojenost části českých romských představitelů z nefunkčního řešení „cikánské otázky“ se překlenula ke vzniku samostatné romské organizace sloužící k seberealizaci a řešení „cikánské otázky“ samotnými Romy – Svazu Cikánů-Romů.⁹⁰

Svaz Cikánů-Romů však nebyl pouze výsledkem uvolnění společenských poměrů koncem 60. let, navazoval již na aktivity z 50. let, konkrétně na návrh na založení *svazu československých cikánů* z června 1950 a na požadavek na vytvoření *celostátního svazu cikánů* z července roku 1951. Oba tyto návrhy byly odvozeny od požadavků na participaci a sebeorganizaci přednesených romskou delegací na setkání s tehdejším ministrem sociální péče Evženem Erbanem 9. června 1950. Šlo zejména o požadavek na vytvoření „cikánských rad“ alespoň v krajských správních obvodech přednesený JUDr. Tomášem Holomkem a návrh Miroslava Holomka (oba muži byli později zakládajícími členy *Svazu Cikánů-Romů*, M. Holomek dokonce jeho předsedou) na zakládání místních (romských) poradních orgánů a družin (romské) mládeže, ve kterých by mohly děti rozvíjet svoje národnostně-kulturní

---

⁸⁸ PAVELČÍKOVÁ, Nina a TÁBORSKÝ, Jan. Romové v českých zemích v letech 1945-1989. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu Policie ČR, 2004. s. 101-104

⁸⁹ Tamtéž s. 104

⁹⁰ Tamtéž, s. 104

dědictví, ovšem v duchu socialismu.⁹¹

Obě tyto iniciativy (1950, 1951) skončily bez většího úspěchu, na základě druhého návrhu byly alespoň zřízeny zmiňované „cikánské komise“, které se, minimálně v Brně počátkem 50. let, přibližovaly koncepci, kterou představil roku 1950 JUDr. Tomáš Holomek. Spíše než o orgán umožňující zastoupení Romů v rámci regionální správy, se ale jednalo o komisi místních úředníků spolupracujících s romskými aktivisty.⁹²

Svaz Cikánů-Romů se začal formovat roku 1968, kdy byly vydány dva dokumenty, rezoluce, v nichž romští aktivisté představili své hodnocení dosavadního vývoje a postupů, svůj pohled na Romy jako skupinu a možnosti jejich rozvoje, což opět vyústilo požadavkem na založení vlastní organizace a stručné představení jejich cílů. Těmito dokumenty byly *Zápis z porady aktivu k cikánské otázce konané dne 18. 5. 1968* a na poradě schválenou *Rezolucí z aktivu k cikánské problematice v Jihomoravském kraji*.⁹³ Karel Holomek tuto schůzi zahájil úvodním slovem a taktéž byl zvolen členem návrhové komise a přípravného výboru.⁹⁴ Rezoluce zdůrazňovala nutnost podílu samotných Romů na řešení „cikánské otázky“, jelikož největším nedostatkem dosavadních řešení byla podle ní absence Romů samých při řešení „cikánské problematiky“ a současná neznalost romské kultury a „mentality“ ze strany úředních orgánů. Dotýkala se také uznání romských obětí holocaustu a uctění jejich památky.⁹⁵

Oficiálně ustanoven byl *Svaz Cikánů-Romů* ustanoven 30. srpna 1969 na ustavujícím výboru v Brně. Ke dni 24. března 1970 byl ustanoven hospodářský podnik *Svazu Cikánů-Romů Névodrom* (Nová cesta). Kvůli špatné organizaci a několika oprávněným i neoprávněným nařčením z nezákonného obohacování se (např. neoprávněnému odměňování rodinných příslušníků, připisování odpracovaných hodin apod.), byl pod tlakem státních orgánů rozhodnutím z dubna 1972 ke dni 31. prosince 1972 *Svazem Cikánů-Romů* zrušen.

---

⁹¹ SADÍLKOVÁ, Helena; SLAČKA, Dušan a ZÁVODSKÁ, Milada. Aby bylo i s námi počítáno: společensko-politická angažovanost Romů a snahy o založení romské organizace v poválečném Československu. Brno: Muzeum romské kultury, 2018. s. 32-35

⁹² SADÍLKOVÁ, Helena; SLAČKA, Dušan a ZÁVODSKÁ, Milada. Aby bylo i s námi počítáno: společensko-politická angažovanost Romů a snahy o založení romské organizace v poválečném Československu. Brno: Muzeum romské kultury, 2018. s.38-39

⁹³ Tamtéž s. 44, 46

⁹⁴ Zápis z pracovní porady aktivu k cikánské otázce konané dne 18. 5. 1968 v 9 hod. v budově KNV v Brně. In: SADÍLKOVÁ, Helena; SLAČKA, Dušan a ZÁVODSKÁ, Milada. Aby bylo i s námi počítáno: společensko-politická angažovanost Romů a snahy o založení romské organizace v poválečném Československu. Brno: Muzeum romské kultury, 2018. s. 171-174

⁹⁵ Rezoluce z aktivu k cikánské problematice v Jihomoravském kraji dne 18. května 1968. In: SADÍLKOVÁ, Helena; SLAČKA, Dušan a ZÁVODSKÁ, Milada. Aby bylo i s námi počítáno: společensko-politická angažovanost Romů a snahy o založení romské organizace v poválečném Československu. Brno: Muzeum romské kultury, 2018. s. 175-177

Právě neúspěch při vedení *Névodromu* byl později jedním z hlavních argumentů pro zrušení celého *Svazu*. K tomu došlo 30. dubna 1973, kdy bylo vedení *Svazu* normalizačním tlakem a různými argumenty (úzká členská základna, nedostatečná aktivita členstva, problémy ve financování apod.) dotlačeno k „dobrovolnému“ ukončení činnosti *Svazu*.⁹⁶

Přes své krátké trvání byl *Svaz Cikánů-Romů* významným počinem v oblasti emancipace Romů v Čechách, na který po sametové revoluci navazovaly další emancipační projekty. Během své existence totiž například vydával časopis *Romano lil*, k němuž se vážou počátky romské literatury a zároveň romské žurnalistiky v Čechách. Jeho prvním vydání počátkem roku 1970 předcházelo šest čísel *Informačního zpravodaje*, vydanými mezi květnem 1969 a koncem téhož roku. Informační zpravodaj a následně *Romano lil* tak byly prvními modely romského menšinového tisku. Zatímco *Informační zpravodaj* obsahoval zejména svazovou agendu (objevilo se v něm ale i pár básní a písní, v posledních číslech i reportáže), časopis *Romano lil* byl již zaměřen více literárně (ročník 1971 byl jak na uměleckou tvorbu, tak na romštinu poměrně chudý) a přestože písemná slovesnost byla spíše druhořadou záležitostí, literární články otištěné v *Romano lil* se staly základem pro veškeré budoucí psaní Romů na území Česka a Slovenska, jak v češtině, tak romštině. Kromě romské literatury byl časopis *Romano lil* významnou platformou i pro psanou formu romského jazyka (o jehož formu se významně zasadila Milena Hübschmannová), fejeton Tery Fabiánové na jeho stránkách byl vůbec prvním literárním útvarem v české a slovenské historii otištěným v romštině. A právě na *Romano lil* navazovala svou formou také víceméně všechna romská menšinová periodika vznikající od roku 1990 (mezi nimi i *Romano hangos*, který zakládal a jehož šéfredaktorem dlouhé roky byl Karel Holomek). Časopis zanikl spolu se *Svazem Cikánů-Romů*, 25. dubna 1973 vyšlo poslední číslo, které obsahovalo pouze zápis z pléna Ústředního výboru *Svazu Cikánů-Romů*, kde byl *Svaz* pod nátlakem rozpuštěn.⁹⁷

Karel Holomek se snažil v rámci *Svazu Cikánů-Romů* vytvořit aktiv romských vysokoškoláků, jenž měl bránit zařazování romských dětí do zvláštních škol, a naopak napomáhat vyhledávání dětských talentů v rámci romské komunity apod. Právě kulturní a osvětová činnost byla mnohými organizacemi *Svazu* považována za stěžejní.⁹⁸ Karel Holomek se měl taktéž spolu s otcem Tomášem a dalšími členy účastnit prvního světového

---

⁹⁶ PAVELČÍKOVÁ, Nina a TÁBORSKÝ, Jan. Romové v českých zemích v letech 1945-1989. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu Policie ČR, 2004. s. 104-110

⁹⁷ RYVOLOVÁ, Karolína. Špačkem tužky na manžetě: příběh literatury Romů. Praha: Slovo 21, 2021. s. 14-26, s. 88

⁹⁸ PAVELČÍKOVÁ, Nina a TÁBORSKÝ, Jan. Romové v českých zemích v letech 1945-1989. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu Policie ČR, 2004. s. 108

kongresu v Londýně 4.-12. dubna 1971, na němž byla ustanovena *Romská mezinárodní jednota* později nazvaná *International Romani Union* či se začalo prosazovat všeobecné užívání výrazu Rom.⁹⁹ Z důvodu svého protiokupačního postoje a vyloučení z KSC by ale musel svolit ke spolupráci s *StB*, aby mu byl povolen výjezd. Odmítl, do Londýna neodjel a krátce poté mu jeho bratranec, předseda *Svazu Cikánů-Romů* Miroslav Holomek, oznámil, že musí ze *Svazu* odejít. Karel Holomek tedy *Svaz* opustil, a protože ho kvůli špatnému posudku jako inženýra na kvalifikované pozici nikde nezaměstnali, začal pracovat pro podnik *Geotest* jako řidič těžkých nákladních vozů.¹⁰⁰

1.3.2 Období disentu

Názory Karla Holomka, které ho v roce 1969 vedly k tomu, aby odsoudil okupaci vojsky Varšavské smlouvy, se formovaly již koncem 50. a v průběhu 60. let. V té době poznal svou budoucí manželku Martu, shodou okolností švagrovou (sestru manželky) filosofa a disidenta Milana Šimečky (1930-1990). Dostal se tak do prostředí Šimečky a jeho známých, filozofů, spisovatelů, intelektuálů (jako příklady uvádí Karel Holomek Miroslava Kusého, Jána Ladislava Kalinu či jeho ženu Agnešu Kalinovou), kteří se po roce 1968 dostali do rozporu s normalizačním režimem.¹⁰¹

Počátkem 70. let začal pracovat pro *Geotest* jako řidič nákladních vozidel, přibližně po čtyřech letech se vlivem šťastné náhody dostal do podniku *Průmyslové stavby Brno*. Díky známosti s vedením mohl v podniku vykonávat práci stavbyvedoucího, přestože oficiálně byl evidován jako řadový dělník. Podílel se třeba na výstavbě jaderné elektrárny Dukovany, takto zaměstnán zůstal až do roku 1992, přičemž po Sametové revoluci a změně politického režimu byl stavbyvedoucím již oficiálně.¹⁰²

I během 70. let udržoval kontakt s disidenty. Kromě Milana Šimečky byl jeho významným spojením s brněnským disentem Jaroslav Šabata. Právě on ho vtáhl do okruhu disidentů, kteří se setkávali na různých debatách a srazech, tam už však nebyl pouze náhodným přiřazeným posluchačem, ale aktivním účastníkem.

Jako stavbyvedoucí disponoval služebním autem, a když mu Milan Šimečka se svou přítelkyní Jiřinou Šiklovou navrhli, aby rozvážel a na stavbě distribuoval zakázanou

---

⁹⁹ Tamtéž, s. 108

¹⁰⁰ Rozhovor s Ing. Karlem Holomkem. Nahrál Adam Drda 6. 3. 2015. Praha. Projekt organizace Post Bellum, z.ú.: Paměť národa. délka nahrávky 02:04:42. Čas 01:27:40-01:31:50. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/holomek-karel-1937>

¹⁰¹ Tamtéž, čas 01:10:00-01:11:55

¹⁰² Tamtéž, čas 01:31:50-01:33:46

literaturu, na jejímž pašování přes hranice se Šiklová velmi významně podílela, nápadu se celkem ochotně ujal.¹⁰³

V rámci akce Delta byl 27. dubna 1981 v pozdních večerních hodinách na hraničním přechodu v Dolním Dvořišti *Státní bezpečností* zadržen karavan. Jak se při následné prohlídce ukázalo, francouzský právník Eric Gilles Thonon a rovněž francouzská studentka práv Françoise Anis se pokusili v karavanu přes hranice převést velké množství zahraničních tiskovin a zakázaných knih, zpět z Československa měli odvézt zejména samizdaty.¹⁰⁴ Příslušníci *Státní bezpečnosti* však v zadrženém karavanu objevili tajné skrýše ve stěnách a stropě a spolu s nimi i nelegální materiály. Celý zásah byl natočen a vysílán *Československou televizí* pod názvem *EM4 Přichází*.¹⁰⁵

Podle dobového tisku¹⁰⁶ bylo proti některým občanům podezřelým ze součinnosti na pašování a distribuci těchto materiálů vzneseno obvinění pro podezření ze spáchání trestného činu podvracení republiky podle paragrafu 98, odstavce 1 a 2 trestního zákona. Na některé z obviněných byla generálním prokurátorem uvalena vazba. Mezi takovými byl i Karel Holomek, jehož jméno figurovalo na seznamu distributorů těchto ilegálních tiskovin.¹⁰⁷

Karel Holomek byl podroben domácí prohlídce a následně vzat do zadržovací vazby v Brně Bohunicích, ve které strávil dva týdny. Poté byl propuštěn, již měl ovšem u *Státní bezpečnosti* záznam, a tak byl do roku 1989 ještě několikrát zadržen či vyslýchán.¹⁰⁸ Zároveň to byla událost, kvůli které se o protirežimní činnosti svého syna dozvěděl Tomáš Holomek, stále přesvědčený komunista, díky čemuž se jejich vztah, už tak poznamenaný událostmi let 1968 a následujícími, ještě zkomplikoval.¹⁰⁹ „No, něco na těch tvých řečech bude,“ byl údajně jediný výrok Tomáše Holomka, jímž před Karlem Holomkem zpochybnil své politické přesvědčení ve prospěch toho Karlova, krátce před tím než zemřel na leukémii

---

¹⁰³ Tamtéž, čas 01:34:03-01:35:50

¹⁰⁴ ŠŤASTNÁ, Barbora. Pašování samizdatů přerušila před 40 lety akce Delta. In: Paměť národa [online] 27.04.2021 [cit. 20.06.2024]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/stalo-se/pasovani-samizdatu-prerusila-pred-40-lety-akce-delta>

¹⁰⁵ EM4 Přichází. TV, ČT1, 4. července 1981, 21:00. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/702515-em4-prichazi/>

¹⁰⁶ Diverzní činnost proti ČSSR. Rudé právo. Praha, 16.05.1981, s. 2

¹⁰⁷ Rozhovor s Ing. Karlem Holomkem. Nahrál Adam Drda 6. 3. 2015. Praha. Projekt organizace Post Bellum, z.ú.: Paměť národa. Délka nahrávky 02:04:42. Čas 01:35:50-01:41:20. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/holomek-karel-1937>

¹⁰⁸ Tamtéž

¹⁰⁹ GEN: Karel Holomek. TV, ČT1, 23. července 2017, 20.00. Čas 07:23-08:05. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/874586-gen/217562261300004/>

v roce 1988.¹¹⁰

1.4 Porevoluční období (od 90. let) v životě Karla Holomka

1.4.1 Poslanec České národní rady

Nejrušnější listopadové dny Sametové revoluce strávil Karel Holomek na stavbách v severních Čechách. Dění sledoval, ale osobně se ho nijak aktivně neúčastnil. Několik málo dní po událostech 17. listopadu („asi tak 19.“ uvádí Karel Holomek) se vrátil do Brna, v kanceláři *Průmyslových staveb* potřeboval vyřídit jisté formální záležitosti (vypisování faktur, mezd apod.). Tam za ním, jakožto za známým kritikem a odpůrcem dosavadního politického režimu, přišel jeden z vedoucích pracovníků se slovy: „Hlásím se do služby pane Holomku. Budeme dělat revoluci.“ Následně se Karel Holomek stal předsedou *Občanského fóra Průmyslových staveb*.¹¹¹

Začátkem roku 1990 nenadále dostal vyzvání, že se má dostavit do *České národní rady* a složit poslanecký slib. Jakožto zástupce velkého brněnského podniku byl kooptován do *České národní rady* jako jeden z poslanců, kteří měli vyměnit některé komunistické poslance do řádných voleb v červnu 1990. „Přijel jsem tam ve svetru, a měl jsem skládat slib, a ten obřadník mi říká: ‚v tom svetru přece nemůžete skládat slib,‘ a já říkám: ‚proč bych nemohl,‘ a on: ‚no to je vyloučeno.‘ Tak na mě ještě sháněli sako a košili, to mi přišlo hrozně srandovní. Já jsem to bral s humorem,“ vzpomínal na svůj poslanecký slib Karel Holomek.¹¹² Takto byl ve funkci od 6. února 1990 do 5. června 1990.

V následných volbách v červnu roku 1990 byl řádně zvolen jako poslanec za *Romskou občanskou iniciativu*, která do voleb vypravila nikoliv samostatně, ale pod záštitou *Občanského fóra*. Právě spojení s *Občanským fórem* zajistilo *Romské občanské iniciativě* a celkově romské politické reprezentaci historický úspěch. Do *České národní rady* bylo tehdy zvoleno šest romských zástupců (pět z nich – Dezider Balog, Zdeněk Guži, Ondřej Giňa, Karel Holomek a Milan Tatár – za *ROI* pod záštitou *OF*, šestý romský poslanec Ladislav Body byl zvolen za *KSČ*. *ROI* zaznamenala ve volbách ještě jeden úspěch – do *Federálního*

---

¹¹⁰ Rozhovor s Ing. Karlem Holomkem. Nahrál Adam Drda 6. 3. 2015. Praha. Projekt organizace Post Bellum, z.ú.: Paměť národa. Délka nahrávky 02:04:42. Čas 01:47:40-01:52:10. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/holomek-karel-1937>

¹¹¹ Rozhovor s Ing. Karlem Holomkem. nahrál Adam Drda 25. 3. 2015. Praha. Projekt organizace Post Bellum, z.ú.: Paměť národa. Délka nahrávky 01:33:31. Čas 00:01:30-00:05:00. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/holomek-karel-1937>

¹¹² Tamtéž, čas 00:10:3-00:12:00

shromáždění byla zvolena Klára Samková).¹¹³ Přestože tato romská reprezentace bývá často hodnocena jako neuspokojivá, Karel Holomek s tímto tvrzením nesouhlasí. „[...] právě díky romským poslancům byly koncipovány zásady řešení této problematiky (soužití Romů ve společnosti), která byla posléze projednávána na společných zasedáních zástupců Romů se zástupci vlád, národních i federálních, a bylo dosaženo společné dohody v zásadních věcech,“ napsal později.¹¹⁴ Podle těchto zásad byl Romům například přiznán status plnohodnotné národnostní menšiny, byla zmíněna potřeba odstranit handicap romské menšiny zejména ve vzdělávací a sociální oblasti, nebo bylo deklarováno, že na řešení této problematiky se musí podílet svým zodpovědným přístupem i sami Romové, čímž například navazovaly již na požadavky *Svazu Cikánů-Romů*.

Představitelé Romské občanské iniciativy za sebou po svém neplodnějším politickém působení zanechaly zmíněné zásady, které měly být následujícím vládám základem pro přijetí širších programů. „V následujících volbách (1992) však zvítězila ODS, silná pravicová strana, která se ujala moci a v následujících čtyřech letech zcela ignorovala již přijaté zásady řešení politiky soužití. [...] Je smutnou skutečností, že takovýto nestátnický postoj vlády měl vyústit a také vyústil v nárůst problémů mohutnějšího a nebezpečnějšího rázu, než bylo třeba,“ kritizoval postup následující vlády, kvůli kterému předchozí snahy romských zástupců částečně ztratily na významu.¹¹⁵

Výsledkem byl nárůst rasově motivovaných útoků extremistů zejména vůči Romům, na něž soudy nebyly schopny adekvátně a spravedlivě reagovat, což vyústilo kolem roku 1997 v téměř masovou vlnu emigrace romského obyvatelstva do Kanady nebo do Anglie, Francie a dalších států Evropské unie. K jakési sebereflexi ze strany vlády došlo až poté, co v reakci na migrační vlnu evropské státy přístup České republiky vůči Romům odsoudily.¹¹⁶

Když v následujících volbách již znovu zvolen nebyl, začal se Karel Holomek v otázce společenského soužití Romů a jejich emancipace angažovat jinak.

---

¹¹³ PEČÍNKA, Pavel. Romská občanská iniciativa v České republice: Od šedesátitisícového hnutí k hašteřivému spolku, koketujícímu s krajní pravíci. *Středoevropské politické studie / Central European Political Studies Review* [online]. Brno: Masarykova Univerzita, roč. 5, č. 2-3, 2003. [cit. 21.06.2024]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/3942>

¹¹⁴ HOLOMEK, Karel. Vývoj romských reprezentací po roce 1989 a minoritní mocenská politika ve vztahu k Romům. In: BALABÁNOVÁ, Helena. *Romové v České republice (1945-1998)*. Praha: Socioklub, 1999. s. 290-310

¹¹⁵ Tamtéž

¹¹⁶ Tamtéž

1.4.2 Další funkce a činnost Karla Holomka

V roce 1992 byl již Karel Holomek v důchodovém věku, ovšem nedokázal si představit, že by skončil s veškerou prací a už nic nedělal. Sametová revoluce a následná změna politického režimu pro něj tímto představovala novou šanci. Začátkem 90. let dostal možnost vrátit se do armády, to ale odmítl a zároveň nechtěl pokračovat ani v kariéře v technické oblasti. Zaměřil proto svou energii na pozvednutí romského národa.¹¹⁷

V roce 1991 založil v Brně občanské sdružení *Společenství Romů na Moravě* (dnes zapsaný spolek). Cílem *Společenství* je zastupovat romskou komunitu a její zájmy při jednáních s místní samosprávou, podporovat emancipaci a integraci Romů, stejně jako dialog mezi nimi a majoritní společností. V komunitních centrech se jeho pracovníci zaměřují na práci s dětmi a mládeží, nabízejí sociální programy na pomoc Romům v sociální tísní a podporují romskou zaměstnanost.¹¹⁸ Vznik *Společenství* byl zároveň jedním z prvních kroků vedoucích k založení *Muzea romské kultury*, přičemž prvotní nápad na jeho založení se v hlavě Karla Holomka zrodil již v době jeho působení u *Svazu Cikánů-Romů*.¹¹⁹

Muzeum založil rovněž roku 1991 spolu se svou dcerou, historičkou Janou Horváthovou (rozenou Holomkovou) a s historikem Bartolomějem Danielem, jako nevládní neziskovou organizaci (od roku 2005 je *Muzeum* státní příspěvkovou organizací Ministerstva kultury ČR). *Muzeum romské kultury* vzniklo v Brně jako první organizace svého druhu v Evropě.¹²⁰ Dodnes je v evropském kontextu unikátní institucí, která systematicky dokumentuje kulturu Romů a Sintů, jejíž sbírka čítá více než 28 000 sbírkových předmětů. Od roku 2018 *Muzeum romské kultury* také spravuje památníky holocaustu Romů v Letech u Písku a v Hodoníně u Kunštátu.¹²¹

Během své „důchodové“ angažovanosti zastával Karel Holomek ještě několik významných veřejných funkcí. Byl ředitelem *Mezinárodního romského centra při Helsinském občanském shromáždění*, také byl členem vládních poradních orgánů, konkrétně

---

¹¹⁷ Rozhovor s Ing. Karlem Holomkem. nahrál Adam Drda 25. 3. 2015. Praha. Projekt organizace Post Bellum, z.ú.: Paměť národa. Délka nahrávky 01:33:31. Čas 00:20:30-00:24:02. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/holomek-karel-1937>

¹¹⁸ O SRNM. Sdružení Romů na Moravě [online]. 2021. [cit. 21.06.2024]. Dostupné z: <https://www.srnm.cz/srnm/>

¹¹⁹ Rozhovor s Ing. Karlem Holomkem. Nahrál Adam Drda 6. 3. 2015. Praha. Projekt organizace Post Bellum, z.ú.: Paměť národa. Délka nahrávky 02:04:42. Čas 01:52:35-01:54:10. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/holomek-karel-1937>

¹²⁰ NEČAS, Ctibor. Romové v České republice včera a dnes. 5., doplněné vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. s. 107

¹²¹ O nás. Muzeum romské kultury. [online]. 2021. [cit. 21.06.2024]. Dostupné z: <https://www.rommuz.cz/cs/o-muzeu/o-nas/>

Rady pro lidská práva a Rady vlády pro záležitosti romské komunity.

Další aktivitou, kterou významně přispíval k soužití romské komunity s majoritní společností byla jeho publicistická a žurnalistická činnost. Od druhé poloviny 90. let publikoval na stránkách *Lidových novin* své názory týkající se zejména politického přístupu k Romům, jejich sociálního postavení a vzdělávání. V roce 1999 založil v rámci *Společenství Romů na Moravě* romský tištěný čtrnáctideník *Romano hangos* (Romský hlas), jehož byl dlouhé roky šéfredaktorem. Významným zdrojem jeho komentářů je také server *Romea.cz*, který po dohodě přebíral a na svých webových stránkách publikoval texty Karla Holomka otištěné v *Romano hangos*. Činný nejen publicisticky ale také v rámci *Společenství Romů na Moravě* zůstal až do podzimu roku 2017, kdy se musel ze zdravotních důvodů stáhnout z veřejného a pracovního života. Zemřel 27. srpna 2023.¹²²

---

¹²² Rozhovor s Janou Horváthovou ze dne 28. března 2024

2. Karel Holomek a média

2.1 Romové v médiích

2.1.1 Obraz Romů v českých mainstreamových médiích

Romská komunita je nejpočetnější národnostní menšinou žijící v České republice. Podle kvalifikovaných odhadů žije v Česku na 250 000 Romů, při posledním sčítání obyvatelstva v roce 2021 se jich k romské národnosti přihlásilo ale pouze 21 691, přičemž je to však největší počet od roku 1991.¹²³ Absolutní i relativní počet příslušníků romské menšiny je tedy značný.

Jedním z důvodů, proč se k romské národnosti oficiálně hlásí malé množství Romů může být ten, že se necítí komfortně se ve společnosti jako Romové prezentovat. „Značná část veřejnosti přistupuje k Romům nebo spíše k hanlivě pojmenovávaným Cikánům s ustálenými předsudky: spatřuje v nich převážně individua, která se vyhýbají práci a zneužívají sociálních dávek, nejsou schopna běžného stylu bydlení a sousedského soužití, přistupují laxně ke vzdělání a zdraví, nedodržují zákony a obecně přijaté způsoby chování, mají blízko k nepoctivosti, podvodům a k násilí. Takové stereotypy jsou povrchně zevšeobecňovány a paušalizovány z jednotlivců nebo skupin na všechny příslušníky romské menšiny,“ shrnul přístup majority k romské menšině Ctibor Nečas.¹²⁴

Částečný podíl na tomto společenském obrazu Romů mají i majoritní média. Informují o Romech často nevyváženě a zavádějícím způsobem a tím mnohdy podporují generalizace a stereotypy. „Články a relace, které o Romech publikují noviny, rozhlas a televize, postrádají potřebnou míru vyrovnanosti a objektivity. V mediálním zpravodajství převládají o nich zprávy z černé kroniky, ve kterých se pravidelně zdůrazňuje nebo naznačuje romský původ pachatelů trestných činů a narušovatelů dobrých sousedských vztahů a nepoukazuje se na příčiny těchto aspektů. Málo zájmu je naproti tomu věnováno sociálním problémům romské menšiny a naprosté minimum pozornosti rasovému násilí páchanému na Romech. Média tak neprezentují romskou otázku jako obzvlášť aktuální a výsledný obraz Romů je v jejich podání spíše negativní,“ popsal Nečas přístup českých

---

¹²³ Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2021. online 2023. Praha: Úřad vlády ČR. Dostupné z: https://vlada.gov.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-2021_fin.pdf

¹²⁴ NEČAS, Ctibor. Romové v České republice včera a dnes. 5., doplněné vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. s. 115

mainstreamových médií.¹²⁵

Nečasovy výroky jsou podpořeny různými dalšími výzkumy. V *Jedné podobě mediálního diskurzu o Romech*¹²⁶ analyzuje autor Jiří Homoláč zprávy o událostech z Klatov z roku 1991, kdy přibližně třicetičlenná skupina Neromů napadla členy dvou romských rodin, což vyústilo kromě ublížení na zdraví a škodu na majetku i v násilnou smrt jednoho z napadených Romů. Autor ve studii dochází k závěru, že se vybraná média co možná nejvíce vyhýbala označení útoku za rasově motivovaný a místo toho hledala jiné možné motivy, zároveň ale neustále operovala s obecnou kategorií „Romové“. V jiné studii „*Je trestné topit Roma?*“¹²⁷ kolektiv autorů analyzuje dobový tisk a jeho prezentaci násilné smrti mladého Roma Tibora Danihela v Písku roku 1993. Kauza se táhla až do roku 1999, autoři tedy sledovali mimo jiné i proměnu mediálního diskurzu v souvislosti s násilnými rasově motivovanými činy vůči Romům. Zatímco v roce 1993 nevěnovala analyzovaná média události žádnou větší pozornost a často nebylo zřejmé ani to, že šlo o násilný úmyslný čin a několik nesouhlasných komentářů vyvolaly až velmi mírné, respektive žádné tresty pro pachatele, od roku 1996 se již však o činu píše jako o vraždě a její rasové motivaci a událost je zasazována do širších kontextů. Tato proměna ve zpravodajství „je součástí obecnějšího vývoje vztahu elit k rasově motivovanému násilí, který byl způsoben i jinými událostmi.“¹²⁸ Přes zmíněný obrat ve zpravodajství upozorňují výzkumníci na stávající problematické názory části autorů analyzovaných článků. „Naopak autoři, kteří tento kritický postoj nesdílejí, vysvětlují a obhajují negativní vztah majority k Romům jako reakci na negativně hodnocené chování Romů. Událost, kdy se Rom stal obětí trestného činu, se tak paradoxně stává příležitostí k tematizaci problému romské kriminality a k mediální produkci a reprodukci negativních stereotypů o Romech,“ konstatovali autoři.¹²⁹ „Zkušenost majoritní společnosti s kriminálním a obecně asociálním chováním Romů slouží k vysvětlení (omluvě) jejich protiromských postojů i v textech, které jsou vůči romské menšině v zásadě vstřícné,“ poznamenali dále.¹³⁰ Na závěr ještě upozornili na opakování motivu pomsty

---

¹²⁵ NEČAS, Ctibor. Romové v České republice včera a dnes. 5., doplněné vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. s.117

¹²⁶ HOMOLÁČ, Jiří. Jedna podoba mediálního diskurzu o Romech (Na příkladu zpráv o událostech v Klatovech v únoru 1991). In: HOMOLÁČ, Jiří; KARHANOVÁ, Kamila a NEKVAPIL, Jiří. *Obráz Romů v středoevropských masmédiích po roce 1989*. Brno: Doplněk, 2003. s. 62-79

¹²⁷ ŠABATOVÁ, Anna, HOMOLÁČ, Jiří, KARHANOVÁ, Kamila. „Je trestné topit Roma?“ (Prezentace násilné smrti Tibora Danihela v českém tisku). In: HOMOLÁČ, Jiří; KARHANOVÁ, Kamila a NEKVAPIL, Jiří. *Obráz Romů v středoevropských masmédiích po roce 1989*. Brno: Doplněk, 2003. s. 80-101

¹²⁸ Tamtéž, s. 98

¹²⁹ Tamtéž, s. 98-99

¹³⁰ Tamtéž, s. 99

v rámci mediálního obrazu Romů. Taková pomsta je pak podle autorů většinou pouze spekulací založenou na stereotypním předpokladu, že Romové jsou emocionálnější a „berou právo do vlastních rukou“, jelikož nerespektují stát jako vykonavatele práva. V případech, kdy jde o reálnou pomstu pak média takový akt rámuji jako pokračování táhlého konfliktu spíše než jako reakci na konkrétní událost.¹³¹

Adéla Badáňová ve své diplomové práci¹³², která se zabývala vývojem reprezentace Romů v českém tisku mezi lety 1999, 2003 a 2007, došla k podobným závěrům. Podle jejího výzkumu novináři přikládali událostem spojeným s romskou menšinou spíše malý význam, informovali o takových událostech obvykle bez uvedení do širšího kontextu nebo při selekci témat preferovali ta, která se vyznačovala jednoznačností, negativitou a konfliktem, a dále polarizovala společnost a napomáhala stereotypizaci romské menšiny. Postupem času podle Badáňové sílila tendence stereotypizovat Romy jako oběti rasově motivovaného násilí, pokud ale útočník nebyl členem ultrapravicového hnutí, média předkládala alternativní motivy útoku.¹³³

Takovéto mediální obsahy mimo jiné napomáhají k reprodukci takzvaného nového rasismu. Podle tohoto fenoménu nejsou minority podřadné, jsou pouze jiné. V mnoha oblastech ale trpí oproti majoritě „nedostatky“, patologickými jevy, které musí být napraveny. Tento nový rasismus je reprodukován prostřednictvím veřejného diskurzu. Proto se „může jevit jako pouhé řeči, tolik rozdílné od otevřeného násilí a segregace starého rasismu. Přesto ale dokáže být stejně efektivní v marginalizaci a vyloučení menšin. Dokonce může ubližovat více, zejména proto, že se jeví jako něco normálního a přirozeného pro ty, kteří v rámci takového diskursu interagují.“¹³⁴ Podle Teuna A. van Dijka jsou diskursivní formy nového rasismu „vyjadřovány, ustanovovány a stvrzovány v textu a řeči.“¹³⁵ Jako příklady uvádí každodenní konverzaci, zákony, politickou propagandu, akademické texty, filmy nebo právě mediální obsahy. K reprodukci rasismu napomáhají majoritní média zejména tak, že podporují společenskou polarizaci v etnických otázkách rozdělením na „my“ a „oni“ z pohledu bílých majoritních čtenářů, přičemž toto rozdělení nadále umocňují tím,

---

¹³¹ ŠABATOVÁ, Anna, HOMOLÁČ, Jiří, KARHANOVÁ, Kamila. „Je trestné topit Roma?“ (Prezentace násilné smrti Tibora Danihela v českém tisku). In: HOMOLÁČ, Jiří; KARHANOVÁ, Kamila a NEKVAPIL, Jiří. *Obraz Romů v středoevropských masmédiích po roce 1989*. Brno: Doplněk, 2003. s. 99

¹³² BADÁŇOVÁ, Adéla. *Proměny mediální reprezentace Romů v českém tisku*. Brno, 2010. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. vedoucí práce PhDr. Jaromír Volek, Ph.D.

¹³³ Tamtéž, s. 72-74

¹³⁴ VAN DIJK, Teun. New(s) racism: A discourse analytical approach. In: COTTLE, Simon. *Ethnic minorities and the media*. Buckingham: Open University Press, 2000. s. 33-34

¹³⁵ Tamtéž s. 34

že se soustředí na majoritní pohled na různé „naše“ problémy a hrozby. Členové etnických minorit jsou většinou zobrazováni negativně, přičemž tento postoj obvykle postrádá opoziční pohled. Členové minorit mají totiž omezený přístup k médiím, často jsou považováni za méně důvěryhodné a relevantní, i v otázce etnických záležitostí jsou tedy mnohdy upřednostňována vyjádření bílých členů majority a mediální obraz minorit tak bývá zkreslován a zobecňován.¹³⁶

O omezeném přístupu Romů jakožto etnické menšiny k médiím hovoří Pavel Říčan. Právě absence významné opozice ze strany Romů umožňuje „uzavření bludného kruhu“ neustálé reprodukce rasistických postojů v médiích a majoritní společnosti. „Dnes jsou naopak co nejvíce uveřejňovány, ne-li rozmazávány informace prezentující Romy v nepříznivém světle [...]. Čím více se média přizpůsobují poptávce po senzačně přibarvených negativních informacích o Romech, tím horší představy o nich má veřejnost. A čím horší jsou představy veřejnosti, tím lépe se ovšem takové negativní informace prodávají – čímž je uzavřen bludný kruh, či spíše tím hrozivěji se rozvíjí spirála vzájemného odcizení, strachu a nenávisti,“ konstatuje Říčan.¹³⁷

Irena Raichová upozorňuje také na to, že nejen, že jsou etnické menšiny, v tomto případě Romové, nepřítomny u vzniku mediálních obsahů, zároveň jsou také přehlíženy jakožto konzumenti těchto obsahů. Raichová uvádí, že zejména kvůli argumentům souvisejícím s nízkou ekonomickou potencí minorit jako konzumentů nejsou prováděny téměř žádné výzkumy a analýzy menšinového publika. Následná „neznalost menšinového publika se pak přirozeně odráží i na obsahu a způsobu, jakým média s menšinami (ne)komunikují a jaké informace o nich přinášejí,“ argumentuje.¹³⁸ Dále dodává, že „místo pro příslušníky menšin je v těchto kruzích (médiích, vydavatelstvích a nakladatelstvích) vytvořeno pouze za předpokladů, že jsou ochotni přijmout stávající názorovou filozofii a vykonávat svou práci v souladu s ní.“¹³⁹ Tím dochází k udržení „určitého filozofického konsensu“ dané redakce. Přestože tedy postupně přibývá novinářů z řad menšin, realita je médií předkládána stále z pohledu příslušníků bílé majority.¹⁴⁰

I mediální působení Karla Holomka jakožto příslušníka romské menšiny bylo

---

¹³⁶ VAN DIJK, Teun. New(s) racism: A discourse analytical approach. In: COTTLE, Simon. Ethnic minorities and the media. Buckingham: Open University Press, 2000. s. 36-37

¹³⁷ ŘÍČAN, Pavel. S Romy žít budeme – jde o to jak: dějiny, současná situace, kořeny problémů, naděje společné budoucnosti. Praha: Portál, 1998. s. 30-31

¹³⁸ RAICHOVÁ, Irena; ALINČOVÁ, Milena; VAUGHAN, David a NOVOTNÝ, Josef. Romové a nacionalismus? Brno: Muzeum romské kultury, 2001. s. 117-118

¹³⁹ Tamtéž, s. 118

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 119

příznačné tím, že se díky svému „dvojímu“ původu a zejména pak „dvojí“ výchově (jak v majoritní, tak menšinové společnosti) dokázal kromě „romského“ pohledu identifikovat s tím majoritním.

2.1.2 Romští novináři v majoritních médiích

Jak již bylo zmíněno výše, přítomnost menšinového, respektive romského novináře v redakci obvykle neznamena významnou změnu ve způsobu informování o romské menšině daným médiem. Nicméně ovšem nelze říci, že by byli romští novináři v majoritních médiích zbyteční a nedůležití.

Roli novinářů z řad menšin v newsroomech mainstreamových médií ve své studii *Interviewing the Interviewers: Journalistic Norms and Racial Diversity in the Newsroom* zkoumal kolektiv autorů.¹⁴¹ Na základě analýzy rozhovorů s menšinovými novináři došli k několika závěrům. Zatímco přítomnost menšinových novinářů v newsroomech může přispět ke komplexnějšímu a vyváženějšímu pokrytí menšinových témat, ale jejich vliv je značně omezen tím, že i tito novináři jsou povinni postupovat podle tradičních novinářských norem, mezi něž patří například čerpání informací z oficiálních zdrojů (politické a státní instituce), což vede k nedostatečnému zastoupení minorit, jelikož tyto instituce obvykle zastávají postoj majority.¹⁴² Navíc bývají od angažovanějšího přístupu odrazováni tak, že jim hrozí označení „aktivisté“ a diskreditace jejich žurnalistické práce v případě, že by se pro takový přístup rozhodli.¹⁴³ Menšinoví novináři do redakcí mohou vnášet unikátní pohled na různé situace, či upozorňovat na menšinová témata, která postrádají mainstreamové mediální pokrytí. Tak mohou podpořit snahy o větší diverzitu v rámci reportování nebo zvýšit zájem čtenářů z menšinových skupin.¹⁴⁴ Do velké míry se ale musí přizpůsobit „filozofickému konsensu“ dané redakce, jak zmiňovala i již citovaná Irena Raichová.¹⁴⁵ V mainstreamových médiích tak může dojít k drobným dílčím proměnám, ke komplexní změně redakčního konsensu ale nedochází mimo jiné i proto, že ačkoliv se počty novinářů z řad menšin zvyšují, rozhodovací moc, editorské a šéfredaktorské pozice zůstávají v držení

---

¹⁴¹ NISHIKAWA, K. A., TOWNER, T. L., CLAWSON, R. A., & WALTENBURG, E. N. Interviewing the Interviewers: Journalistic Norms and Racial Diversity in the Newsroom. In: *Howard Journal of Communications*, 20(3). 2009. s. 242–259

¹⁴² Tamtéž, s. 244

¹⁴³ Tamtéž, s. 248-250

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 245-246

¹⁴⁵ RAICHOVÁ, Irena; ALINČOVÁ, Milena; VAUGHAN, David a NOVOTNÝ, Josef. *Romové a nacionalismus?* Brno: Muzeum romské kultury, 2001. s. 117-118

především členů majority.¹⁴⁶

Nárůst počtu menšinových novinářů v redakcích, aniž by se výrazně proměnil redakční konsensus vyúsťuje v „iluzi inkluze“, tedy fenomén, kdy „se skutečná diverzita stane pouze iluzí, přičemž se menšinoví novináři nacházejí v situaci, v níž jsou v newsroomu marginalizováni a podporováni reportovat tak, aby reprodukovali bílé (majoritní) stereotypy nebo podporovali jednostrannou politickou agendu.“¹⁴⁷ Co se týče mediálních obsahů jakožto prezentace menšin, dochází i tam k jisté formě „iluze inkluze.“ „Ačkoliv mohou být menšiny v médiích prezentovány se vzrůstající tendencí, neznamená to automaticky jejich pochopení,“ komentuje často kontraproduktivní snahy médií o prezentaci menšinového úhlu pohledu Irena Raichová.¹⁴⁸

Ačkoliv nelze úplně srovnávat situaci menšin ve Spojených státech se situací Romů v Čechách, jak upozorňuje Jarmila Balážová,¹⁴⁹ lze předpokládat, že se i romští novináři v českých mainstreamových médiích nacházejí v obdobné situaci jako menšinoví novináři z výše citované americké studie.

Karel Holomek se věnoval psaní komentářů a názorových textů, nebyl tedy tolik svázán zpravodajskými normami, jeho novinářská práce spočívala ve vyjadřování osobního názoru v souvislosti s fakty či jejich komentování. Navíc byl v *Lidových novinách* (majoritní médium, do něhož dlouhodobě přispíval) externistou. Jakožto Rom psal zejména o Romech a záležitostech, které je ovlivňují, a nabízel na situaci svůj unikátní pohled, konsensus redakce však pochopitelně nijak nezměnil.¹⁵⁰

2.1.3 Romská menšinová média

Problematiku nedostatečné a zkreslené reprezentace menšin v mainstreamových médiích mohou pomoci dočasně řešit menšinová média. „Určitým dočasným prostředníkem v tomto směru mohou být menšinová média existující paralelně s médii většinovými, ve kterých jsou události prezentovány pod jiným úhlem pohledu. Tento hlas etnických médií

---

¹⁴⁶ NISHIKAWA, K. A., TOWNER, T. L., CLAWSON, R. A., & WALTENBURG, E. N. Interviewing the Interviewers: Journalistic Norms and Racial Diversity in the Newsroom. In: *Howard Journal of Communications*, 20(3). 2009. s. 244

¹⁴⁷ NISHIKAWA, K. A., TOWNER, T. L., CLAWSON, R. A., & WALTENBURG, E. N. Interviewing the Interviewers: Journalistic Norms and Racial Diversity in the Newsroom. In: *Howard Journal of Communications*, 20(3). 2009. s. 245

¹⁴⁸ RAICHOVÁ, Irena; ALINČOVÁ, Milena; VAUGHAN, David a NOVOTNÝ, Josef. Romové a nacionalismus? Brno: Muzeum romské kultury, 2001. s. 119

¹⁴⁹ BALÁŽOVÁ, Jarmila. Role romských novinářů a funkce romsky orientovaných médií ve společnosti. In: BALABÁNOVÁ, Helena. Romové v České republice (1945-1998). Praha: Socioklub, 1999. s. 327-332

¹⁵⁰ Rozhovor s Martinem Zvěřinou ze dne 7. května 2024

umožňuje, aby menšiny byly nejen reprezentovány a zviditelňovány ve smyslu a v souladu se současným eurocentrickým pojetím lidských práv, ale dává menšinám možnost vyjádřit se po svém a tím se snažit o vlastní pochopení,“ uvádí Raichová.¹⁵¹ Dále dodává, že menšiny mnohdy nenachází v majoritních médiích pravdivý obraz své komunity, a tudíž se nemohou s hlasem těchto médií identifikovat. Menšinová média pak demonstrují poptávku těchto menšin po jiném úhlu pohledu a druhu reprezentace, než jaký nabízejí média většinová.¹⁵²

Podle studie *Interviewing the Interviewers: Journalistic Norms and Racial Diversity in the Newsroom* menšinová média často odporují nekompletnímu a mnohdy zavádějícímu narativu většinových médií v menšinových otázkách a doplňují ho o menšinovou perspektivu. Mnohdy pak ale bývají považována za média aktivistická nebo jsou nařčena z toho, že do jisté míry zaujímají roli obhájce spíše než média. V tomto ohledu se liší i postavení menšinových novinářů v menšinových médiích proti těm působícím v médiích většinových. Zatímco v menšinových médiích se jistá míra angažovanosti obvykle očekává, novináři v majoritních médiích si ji nemohou dovolit.¹⁵³

Romský menšinový tisk na českém území započal periodikem *Romano l'il* vydávaným mezi lety 1970 a 1973 *Svazem Cikánů-Romů* a jemu předcházejícími šesti čísly *Informačního zpravodaje* (1969). Poté, co byl *Svaz* zrušen, skončilo i vydávání *Romano l'il*, což znamenalo vynucenou přestávku pro romský menšinový tisk víceméně až do roku 1990. V lednu roku 1990 vyšlo první číslo měsíčníku *Lačho lav*, které se do tisku dostalo již v roce 1989, ještě před revolucí.¹⁵⁴ *Lačho lav* byl po roce nahrazen zpravodajem *Romské občanské iniciativy Amaro lav*. V roce 1992 začal vycházet týdeník, později čtrnáctideník a následně měsíčník *Romano kurko*. Ve stejném roce poprvé vyšel i *Romano gendalos*, jehož název se po několikanásobném přejmenování ustálil pod novým vydavatelem v roce 2003 a jako *Romano vod'i* vychází dosud. Dodnes vychází rovněž *Romano hangos*, čtrnáctideník, jenž založil Karel Holomek v rámci *Společenství Romů na Moravě* v roce 1999. Všechna tato média do značné míry navazují na zpravodaj *Romano l'il*.¹⁵⁵ Významným romským médiem zejména v online prostředí je zpravodajský server *Romea.cz* organizace *ROMEA*, která také

---

¹⁵¹ RAICHOVÁ, Irena; ALINČOVÁ, Milena; VAUGHAN, David a NOVOTNÝ, Josef. Romové a nacionalismus? Brno: Muzeum romské kultury, 2001. s. 120

¹⁵² Tamtéž, s. 120

¹⁵³ NISHIKAWA, K. A., TOWNER, T. L., CLAWSON, R. A., & WALTENBURG, E. N. Interviewing the Interviewers: Journalistic Norms and Racial Diversity in the Newsroom. In: *Howard Journal of Communications*, 20(3). 2009. s. 244 a 248-249

¹⁵⁴ BALÁŽOVÁ, Jarmila. Role romských novinářů a funkce romsky orientovaných médií ve společnosti. In: BALABÁNOVÁ, Helena. *Romové v České republice (1945-1998)*. Praha: Socioklub, 1999. s. 329

¹⁵⁵ RYVOLOVÁ, Karolína. Špačkem tužky na manžetě: příběh literatury Romů. Praha: Slovo 21, 2021. s. 88

vydává zmiňovaný časopis *Romano vodi*.

2.2 Mediální činnost Karla Holomka

Po svém odchodu z politiky „do důchodu“ se Karel Holomek začal věnovat různým činnostem, přičemž mnoho z nich souviselo s médii. V druhé polovině 90. let začal přispívat texty do názorové rubriky *Lidových novin*, v rámci *Společenství Romů na Moravě* založil čtrnáctideník *Romano hangos*, začátkem nového tisíciletí navázal spolupráci s organizací *ROMEIA*, která provozuje zpravodajský server *Romea.cz* a vydává měsíčník *Romano vodi*.

Pro účely této práce byly vybrány tři nejvýraznější působiště v rámci mediálního působení Karla Holomka. Jsou jimi čtrnáctideník *Romano hangos*, *Lidové noviny* a server *Romea.cz*. Pomocí rozhovorů s nadřízenými a spolupracovníky Karla Holomka a kvantitativní obsahové analýzy jeho článků vydaných v jednotlivých médiích je jeho působení ve vybraných médiích v následující části představeno blíže.

2.2.1 Karel Holomek v *Romano hangos*

Čtrnáctideník *Romano hangos* založil Karel Holomek spolu s Gejzou Horváthem v Brně roku 1999 jako tištěné periodikum organizace *Společenství Romů na Moravě*. K založení je vedla zejména nespokojenost s tehdejší stavem romské brněnské žurnalistiky.¹⁵⁶

Když se Karel Holomek rozhodl, že *Romano hangos* založí, klíčovým faktorem k úspěchu byly finance na vydávání. Ty *Romano hangos* nakonec získalo prostřednictvím grantu Ministerstva kultury, s jehož podporou vychází dosud. Přiznání grantu bylo ovšem podmíněno několika požadavky. Jedním z nich bylo i publikování textů v romštině. Karolína Ryvolová s odkazem na další literaturu uvádí, že texty v romštině tvoří pouze 3 % obsahu *Romano hangos* a že prakticky žádný romský text není otištěn bez českého překladu.¹⁵⁷

Právě obsah v romštině byl, mimo jiné, hlavní starostí novináře a spoluzakladatele *Romano hangos* Gejzy Horvátha, Karel Holomek psal své komentáře výhradně v češtině, navíc velkou část jeho pracovní náplně zabírala pozice šéfredaktora. Kromě organizačních záležitostí zajišťoval také financování čtrnáctideníku a staral se o prezentaci jeho i témat

---

¹⁵⁶ Rozhovor se Sabirem Agalarovem a Gejzou Horváthem ze dne 3. května 2024. „Tady v Brně existoval tehdy (v 90. letech pozn. red.) ještě jeden romský tisk. A ten se nám s Karlem zdál, že je velice nespravedlivý, že není objektivní a že spíše slouží potřebám Milana Ščuky, který ho vydával spolu s Mikulášem Smoleněm (Romano kurko pozn. red.). My jsme to sledovali a nesouhlasili jsme s tím, protože jsme viděli věci jinak.“

¹⁵⁷ RYVOLOVÁ, Karolína. Špačkem tužky na manžetě: příběh literatury Romů. Praha: Slovo 21, 2021. s. 92-93

v něm pokrytých ve většinové společnosti.¹⁵⁸

Jakožto menšinové médium si *Romano hangos* kladlo za cíl komplexně reprezentovat romskou menšinu a dát jejím členům prostor pro vyjádření, kterého se jim v majoritních médiích obvykle příliš nedostávalo. Zároveň jeho novináři pokrývali události, které se Romů týkaly, ale majoritní média je buď nepokrývala vůbec, nebo dle jejich názoru nedostatečně. Gejza Horváth v rozhovoru uvedl, že časem jim do redakce začali volat Romové sami, když se podle nich dělo něco, co by si zasloužilo mediální pozornost. Následně si z toho důvodu redakce opatřila služební auto, aby redaktori mohli dělat reportáže a rozhovory z terénu, takhle pokrývali prakticky celý Jihomoravský kraj.¹⁵⁹

Karel Holomek představoval jakousi záštitu nad fungováním *Romano hangos*. Zároveň mělo jeho působení přesah i do většinové společnosti a jejích médií. „Karel romskou žurnalistiku obohatil o mainstreamový diskurs a mainstreamová média zase o diskurs romský. Stal se takovým mostem, který propojil romská a majoritní média,“ řekl o jeho žurnalistické roli současný šéfredaktor *Romano hangos* Sabir Agalarov.¹⁶⁰ Hlas Karla Holomka, jakožto reprezentanta romské menšiny, vyhledávala i většinová média, byl tedy známou postavou i v majoritní společnosti. Prostřednictvím médií využíval svou sílu k tomu, aby pozvedl romskou menšinu a dodal jí na vážnosti.¹⁶¹

I když později předal pozici šéfredaktora Sabiru Agalarovi, stále se na vzniku novin

---

¹⁵⁸ Rozhovor se Sabirem Agalarovem a Gejzou Horváthem ze dne 3. května 2024. „(...) On plnil poslání *Romano hangos* úplně jiným způsobem než my ostatní. Dával romskou problematiku do širšího kontextu s domácí politikou a se vstupem do západních politických struktur. Častokrát byl tak politický, že s tím Romům lezl na nervy. Romové tak političtí nebývají, jsou spíše sociálně a kulturně orientovaní.

Takže Karel Holomek se svými postoji a tím, co považoval za důležité, přibližoval vlastně k těm nejvyšším představitelům státu. A tím ty noviny táhl ke společenskému vrcholu, jak pro Romy, tak pro Neromy.“

¹⁵⁹ Rozhovor se Sabirem Agalarovem a Gejzou Horváthem ze dne 3. května 2024. „(...) Vybírali jsme si důležitá témata. Dávali jsme pozor, co se na Moravě děje, a na to jsme reagovali. Dojeli jsme tam autem, udělali reportáže, rozhovory, a ty noviny narůstaly a narůstaly, až dostali svoji formu. Ty noviny mají obrovské poslání, protože když jsme porovnali, jak prezentují romský život a problematiku česká média s tím, jak to vidíme my, tak jsme s tím nebyli úplně spokojeni. Rozdíl mezi tím, jak se referovalo o Romech v majoritních médiích a tím, jak referoval *Romano hangos*, byl tak obrovský a markantní, že bylo evidentní, že takové noviny prostě musí existovat. (...) Takhle jsme si uvědomili, že naše noviny můžou také pomáhat. Tak to jsme potom vždycky šli po takovýchto informacích a problémech. Nešlo o granty, ale o to, abychom Romům pomohli. Potom nás už i oni sami volali vždycky, když se něco stalo, tak jsme koupili pro redakci auto a jezdili jsme do terénu.“

¹⁶⁰ Tamtéž

¹⁶¹ Rozhovor se Sabirem Agalarovem a Gejzou Horváthem ze dne 3. května 2024. „(...) Žurnalistiku používal jako nástroj své moci. Nepsal zpravodajství, ale komentáře, byl tedy zejména publicistou. Pocházel ze vzdělané rodiny plné silných osobností, a s tou svou silou vstoupil do žurnalistického prostoru a tam působil. Svou žurnalistikou určitě zmocňoval sám sebe a svoje myšlenky. Média používal jako jakousi mocenskou tribunu k tomu, aby podpořil romský svět. Karel působil počátkem 90. let v politice. Nepotřeboval tedy svoji moc posilovat, on už ji vlastně měl. A právě jejím prostřednictvím pomáhal romskému diskursu vstoupit do toho majoritního.“

podílel. Dál psal komentáře a fungoval svým způsobem jako konzultant a poradce nového šéfredaktora. „Ukázal mi, jak všechno funguje. Já jsem se na škole paradoxně zabýval spíše televizní žurnalistikou, a Karel Holomek mě naučil, jak se dělají noviny,“ řekl Sabir Agalarov o svých začátcích v *Romano hangos*.¹⁶² „On byl hrozně moc lidský, nebyl chamtivý, nebyl zaměřený na finance, ale na lidské hodnoty. Záleželo mu na tom, aby člověk dělal věci upřímně a dobře, co nejlépe to dokázal. Sám se tím řídil. Když si přečtete jeho články, tak uvidíte některé novinářské mezery, ale také jeho jasnou osobnost, která z těch článků vyzařuje,“ dodal.¹⁶³ Podle svých slov se snaží pokračovat ve vedení čtrnáctideníku ve stejném duchu, jako Karel Holomek.¹⁶⁴

2.2.2 Karel Holomek v Lidových novinách

Lidové noviny byly nejen nejvýznamnějším působištěm Karla Holomka v rámci majoritních médií, ale podle Jany Horváthové i nejvýznamnějším mediálním působištěm vůbec.¹⁶⁵

Karel Holomek začal pro *Lidové noviny* psát už v roce 1997 a působil v nich až do roku 2017, kdy se ze zdravotních důvodů stáhl z veřejného života. „Patřil do takového toho okruhu autorů, kteří pro dané médium píšou jaksi samozřejmě, a vlastně nad tím ani nepřemýšlí,“ řekl o něm Martin Zvěřina, dlouholetý vedoucí rubriky *Názory v Lidových novinách*, se kterým Karel Holomek komunikoval téměř po celou dobu spolupráce.¹⁶⁶

Jakožto externí spolupracovník psal na základě dohody. „Většinou to fungovalo tak, že když cítil potřebu něco napsat k nějakému aktuálnímu tématu, tak mi jenom napsal, nebo spíš zavolal, dohodli jsme se, on poslal text a my jsme ho zpravidla otiskli,“ uvedl ke spolupráci s Karlem Holomkem Martin Zvěřina.¹⁶⁷ Zároveň dodal, že s Karlem Holomkem neměl žádnou dohodu ohledně toho, jak často či jak pravidelně by měl publikovat.¹⁶⁸

---

¹⁶² Rozhovor se Sabirem Agalarovem a Gejzou Horváthem ze dne 3. května 2024.

¹⁶³ Tamtéž

¹⁶⁴ Rozhovor se Sabirem Agalarovem a Gejzou Horváthem ze dne 3. května 2024. „Karel Holomek mi předal svoje zkušenosti, svoji údernost a náboj. A pak, z ničeho nic, jsme byli domluveni, že se potkáme, dáme si panáka a povykládáme si o dalším čísle, ale už jsme to nestihli. Takže jsem navázal na tu jeho energii, kterou mi předal a pokračuji dál. Dnes *Romano hangos* stále slouží jako prostor pro Romy i Neromy, kteří se chtějí nějakým způsobem vyjádřit, děláme rozhovory a prezentujeme romské osobnosti a snažíme se pokračovat se stejnou energií, jako Karel Holomek.“

¹⁶⁵ Rozhovor s Janou Horváthovou ze dne 28. března 2024

¹⁶⁶ Rozhovor s Martinem Zvěřinou ze dne 7. května 2024

¹⁶⁷ Rozhovor s Martinem Zvěřinou ze dne 7. května 2024

¹⁶⁸ Rozhovor s Martinem Zvěřinou ze dne 7. května 2024. „(...) nikdy jsme se nedomlouvali na nějakém pravidelném publikování. Záleželo na tom, jestli byl zrovna aktuální nějaký problém, který se týkal buď Romů, nebo jiného tématu, které pana Holomka zajímalo. Vzpomínám si, že byl výborný polemik. Neurážel se, ale

Karel Holomek obvykle přicházel s náměty na články sám, i když občas přišla iniciativa i ze strany Martina Zvěřiny.¹⁶⁹ Jeho nejvýznamnějším tématem na stránkách Lidových novin byla romská menšina, její situace, podmínky a společenské soužití. To potvrdila i kvantitativní obsahová analýza, podle níž se romské menšině věnovalo 84 % jeho článků.¹⁷⁰ Většina jeho textů se tedy věnovala Romům, v rámci této zastřešující kategorie měl však velmi široký tematický záběr. Nejčastěji se věnoval politice, a to téměř v polovině případů (47 %), dále se také významně soustředil na lidskoprávní otázky a vzdělávání, věnoval se ale třeba i sociálním záležitostem, společenskému soužití nebo kriminalitě.¹⁷¹ Těmito texty významně přispíval k diverzifikaci obsahu v názorové rubrice Lidových novin, o kterou dle svých slov Martin Zvěřina, jakožto vedoucí rubriky, maximálně usiloval.¹⁷²

„Podle mě byl rozhodně nejvýznamnějším hlasem romské komunity. Já vlastně si nevybavuji nikoho jiného z té komunity, (...) kdo by se dokázal takhle veřejně ozvat a formulovat ty problémy a východiska. Myslím si, že byl v tomto ohledu jeden z nejrelevantnějších hlasů,“ uvedl Martin Zvěřina důvod, proč považoval Karla Holomka za přínosného nejen pro redakci Lidových novin, ale i české žurnalistiky celkově.¹⁷³ „Velkou roli také hrálo to, že byl Rom a hlásil se k tomu. Je něco jiného, když vám napíše text člověk, který se cítí být členem té komunity, než když vám ho napíše někdo zvenčí, z nějaké neziskové organizace nebo nějaký aktivista. To má potom článek úplně jinou váhu,“ dodal.¹⁷⁴

2.2.3 Karel Holomek v Romea.cz

K publikování na serveru *Romea.cz* se Karel Holomek dostal menší oklikou přes romský časopis *Romano vodi*. Ten totiž od roku 2003 vydává organizace *ROMEA*, která provozuje i zpravodajský server *Romea.cz*. Když se tedy Karel Holomek díky psaní pro

---

vlastně s tím problémem dokázal polemizovat, takže potom byla radost ten text číst. Ale nepsal nijak často, několik textů do roka. Dohledal jsem, že u nás mezi roky 1997 a 2017 vyšlo celkem 103 jeho textů.“

¹⁶⁹ Rozhovor s Martinem Zvěřinou ze dne 7. května 2024. „(...) Určitě někdy přišla iniciativa i ode mě, pokud jsem měl pocit, že by k tomu danému tématu mohl něco napsat, ale víc textů napsal Karel Holomek sám od sebe, než že bych je vyprovokoval já.“

¹⁷⁰ Viz. Kapitola Kvantitativní obsahová analýza, VO1

¹⁷¹ Viz. Kapitola Kvantitativní obsahová analýza, VO2

¹⁷² Rozhovor s Martinem Zvěřinou ze dne 7. května 2024. „(...) Vždy jsem se snažil, aby ta názorová rubrika, kterou mám na starosti, byla co možná nejširší. Aby tam nebyly jenom nějaké monokulturní názory, ale aby se čtenáři setkávali s nejrůznějšími problémy na danou problematiku.

Přínos Karla Holomka do této rubriky spočíval v jeho znalostech tématu a také v tom, že dokázal vyhmátnout to podstatné a udělat to elegantně a nekonfrontačně.

¹⁷³ Rozhovor s Martinem Zvěřinou ze dne 7. května 2024.

¹⁷⁴ Tamtéž

časopis seznámil s vydavatelem, bylo podle šéfredaktora *Romea.cz* a ředitele organizace *ROMEA* Zdeňka Ryšavého poměrně jasné, že začal psát *Romano hangos* komentáře i pro jmenovaný zpravodajský server.¹⁷⁵

Ve stejné době však již Karel Holomek publikoval své články v *Lidových novinách*, a také psal komentáře do brněnského čtrnáctideníku *Romano hangos*, který založil. Kromě publikování originálních komentářů, které psal přímo pro *Romea.cz*, byly tak po domluvě na server přebírány i některé z jeho článků uveřejněné v *Romano hangos*.¹⁷⁶

Spolupráce měla po dlouhou dobu velmi volnou podobu, kdy buď Karel Holomek oslovil Zdeňka Ryšavého s tím, že by chtěl uveřejnit nějaký komentář, nebo naopak Zdeněk Ryšavý oslovil jeho, zda by se mohl vyjádřit k nějaké určité situaci. Bližší spolupráci, na jejímž základě měl Karel Holomek začít psát pro *Romea.cz* častěji, navázali až v roce 2017, krátce předtím, než byl Karel Holomek nucen ze zdravotních důvodů skončit s veškerou veřejnou aktivitou.¹⁷⁷

„Měli jsme zájem, aby pro nás psal, protože romských intelektuálů, kteří by vystupovali a měli nějaký názor, který by sdělovali, nebylo tolik, takže to z mého pohledu byla celkem jasná záležitost, že bude psát pro *Romeu*,“ odůvodnil vysoký zájem o spolupráci s Karlem Holomkem Zdeněk Ryšavý.¹⁷⁸

Karel Holomek obvykle přicházel se svými tématy podle toho, co jeho samotného zrovna zajímalo, ale hlavní oblastí, kterou pokrýval, byla romská menšina. „Jednoduše řečeno pokrýval romské téma v tom nejširším slova smyslu. V rámci té romské tematiky se věnoval všemu možnému od politiky, přes vzdělávání až po média,“ uvedl Zdeněk Ryšavý.¹⁷⁹ Tento široký záběr potvrzují i výsledky kvantitativní obsahové analýzy. 76 % jeho článků se týkalo romské komunity, nejčastějším tématem pak byla politika (38 %), významně zastoupeny byly v jeho člancích i lidskoprávní otázky, a to 20 %. Dále se, podobně jako v *Lidových novinách*, zabýval třeba školstvím, sociální problematikou,

---

¹⁷⁵ Rozhovor se Zdeňkem Ryšavým ze dne 26. dubna 2024. „(...) On psal už do časopisu *Romano vodi*, který vydáváme od roku 2003, a byl jedním z romských lídrů, řekněme intelektuálů, tak bylo poměrně jasné, že jsme ho občas požádali o nějaký komentář, o jeho pohled na věc.“

¹⁷⁶ Rozhovor se Zdeňkem Ryšavým ze dne 26. dubna 2024. „(...) Karel Holomek tehdy samozřejmě působil ve Společenství Romů na Moravě, v jejich vlastních novinách *Romano hangos*, tam také psal. My jsme nějaké z těchto komentářů, které tam psal, po domluvě přebírali i na *Romea.cz*, ale rovněž jsme ho oslovili i k psaní přímo pro nás, jak na *Romea.cz* tak pro *Romano vodi*.“

¹⁷⁷ Rozhovor se Zdeňkem Ryšavým ze dne 26. dubna 2024. „(...) Někdy v letech 2015 a 2016 byl dokonce několikrát přímo u nás v *Romee* a domlouvali jsme se na častějším psaní komentářů, takže ten zájem byl takový vzájemný. V roce 2017 jsme se definitivně domluvili na nějaké bližší spolupráci.

¹⁷⁸ Rozhovor se Zdeňkem Ryšavým ze dne 26. dubna 2024.

¹⁷⁹ Rozhovor se Zdeňkem Ryšavým ze dne 26. dubna 2024.

společenským soužitím nebo kriminalitou.¹⁸⁰

„Pamatuji si, že to byl vždycky velmi příjemný člověk, ale také si velmi stál za svým názorem a dokázal si ho obhájit a vyargumentovat. Zároveň se nebál ve svých vystoupeních a projevech říkat věci naostro, zejména když mluvil třeba k politikům nebo jiným důležitým lidem. Byl upřímný a dokázal říct právě i tu nepříjemnou pravdu přímo do očí,“ vzpomínal na osobnost Karla Holomka Zdeněk Ryšavý.¹⁸¹ Podle jeho slov Karel Holomek se svými komentáři skvěle zapadal do tematického okruhu, kterému se věnovala *Romea.cz*. „Co se týče Romů, tak pokrýváme všechny oblasti, ale máme tam i články obecnější, týkajících se lidských práv, LGBTQ+ komunity, rasismu, a podobné. A právě i Karel Holomek, se kromě práv Romů zajímal i o další lidskoprávní témata,“ uvedl.¹⁸² „Cílem *Romea.cz* je dávat slovo Romům, protože máme pocit, že nemají v médiích takový prostor, že se o nich píše, jenom když vyvstane nějaký problém. Snažíme se pokrývat ta témata v širším slova smyslu a přinášet hlasy Romů k jednotlivým tématům. A Karel Holomek byl jednou z nejvýraznějších romských osobností,“ dodal Zdeněk Ryšavý.¹⁸³

---

¹⁸⁰ Viz. Kapitola Kvantitativní obsahová analýza, VO1 a VO2

¹⁸¹ Rozhovor se Zdeňkem Ryšavým ze dne 26. dubna 2024.

¹⁸² Tamtéž

¹⁸³ Tamtéž

3. Metodologická východiska

3.1 Rozhovory s pamětníky

Významným zdrojem pro zmapování publicistického působení Karla Holomka ve vybraných médiích byly rozhovory s pamětníky. Od března roku 2024 do května téhož roku byly pro potřeby bakalářské práce uskutečněny čtyři rozhovory s pěti pamětníky. Konkrétně jde o rozhovor s ředitelkou *Muzea romské kultury* a dcerou Karla Holomka Janou Horváthovou ze dne 28. března, rozhovor s šéfredaktorem serveru *Romea.cz* Zdeňkem Ryšavým ze dne 26. dubna, rozhovor se současným šéfredaktorem *Romano hangos* Sabirem Agalarovem a redaktorem a spoluzakladatelem *Romano hangos* Gejzou Horváthem ze dne 3. května a rozhovor s vedoucím rubriky „Názory“ v *Lidových novinách* Martinem Zvěřinou ze 7. května.

Tento výběr pokrývá všechna vybraná média, ve kterých Karel Holomek působil. Jedná se sice o nevelký vzorek, nicméně zahrnuje víceméně všechny osoby, se kterými Karel Holomek ve vybraných médiích komunikoval. Co se týče *Lidových novin* a serveru *Romea.cz*, Karel Holomek v nich působil jako externista a jeho pracovní spojení s redakcí zprostředkoval právě ten jeden člověk, se kterým byl rozhovor pořízen. Jakožto zakladatel a šéfredaktor čtrnáctideníku *Romano hangos* komunikoval v jeho rámci jistě s vícero lidmi, na základě rozhovoru s Janou Horváthovou ale bylo určeno, že právě tyto dva vybraní jsou však nejrelevantnější. Rozhovor s Janou Horváthovou, jakožto dcerou Karla Holomka a zároveň historičkou, která se zajímá o historii své rodiny i na profesionální úrovni, sloužil zejména k selekci nejvýznamnějších témat ke zpracování, výběru vhodných respondentů a celkovému tematickému směřování bakalářské práce.

Jako metoda sběru dat byl v tomto případě zvolen polostrukturovaný rozhovor, označovaný někdy také jako rozhovor semistrukturovaný nebo řízený. Pro takový rozhovor je typická příprava soupisu otázek předem, přičemž tyto otázky jsou označovány jako primární a jsou doplněny otázkami sekundárními nebo sondážními, které vznikají v průběhu rozhovoru proto, aby doplnili již řečené informace nebo podnítli dotazovaného k další odpovědi. Tato metoda patří k nejvyužívanějším technikám kvalitativního přístupu, jelikož kombinuje výhody standardizované i nestandardizované formy výzkumu a zároveň minimalizuje jejich omezení.¹⁸⁴

---

¹⁸⁴ SEDLÁKOVÁ, Renáta. Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky. Praha: Grada Publishing, 2014. s. 211

Na základě prvotní četby článků Karla Holomka bylo definováno několik oblastí zájmu – jakým tématům se Karel Holomek věnoval, jakým způsobem fungovala domluva o publikování článků mezi Karlem Holomkem a danou redakcí a jaký význam zaujímaly jeho články v rámci daného média i celé společnosti. Na základě těchto okruhů byl vytvořen soupis primárních otázek, které byly v průběhu rozhovoru přizpůsobovány, doplňovány a pozměňovány v reakci na odpovědi informanta. V rozhovoru s respondenty ze čtrnáctideníku *Romano hangos* byly otázky mírně pozměněny oproti rozhovorům s respondenty z *Lidových novin* a ze serveru *Romea.cz*, jelikož oblastí zájmu nebyla primárně publicistická činnost Karla Holomka, ale spíše jeho role v založení periodika a funkce šéfredaktora.

Získaná data mohou projevovat určité nedostatky. Na položené otázky respondenti odpovídali volně formulovanými odpověďmi, reliabilita žádoucího subjektivního pohledu mohla být tedy ovlivněna aktuálními vjemy, náladou, zážitky i celkovým průběhem rozhovoru.¹⁸⁵

3.2 Kvantitativní obsahová analýza

Podle Helmuta Scherera je kvantitativní obsahová analýza „kvantitativní výzkumnou metodou pro systematický a intersubjektivně ověřitelný popis komunikačních obsahů vycházející z vědecky podloženého kladení otázek.“¹⁸⁶ Kvantitativní obsahová analýza je podle něj vysoce strukturovaný a selektivní proces jehož cílem je kvantitativní popis mediovaných obsahů. Metoda se podle něj vyznačuje vysokou mírou strukturovanosti a v návaznosti na to rovněž vysokým stupněm ověřitelnosti.¹⁸⁷ Zkoumané mediální obsahy jsou tedy při analýze systematicky zpracovány na základě přesně specifikovaných postupů a pravidel a výsledky výzkumu je tak možné při použití stejných metod v zásadě reprodukovat i jinými výzkumníky.¹⁸⁸

Právě tato podmínka umožňuje prověření přiměřenosti a spolehlivosti, tedy validity a reliability metodologického přístupu. Reliabilitou se rozumí fakt, že metody výzkumu jsou

---

¹⁸⁵ SEDLÁKOVÁ, Renáta. Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky. Praha: Grada Publishing, 2014. s. 55

¹⁸⁶ SCHRER, Helmut. Úvod do metody obsahové analýzy. In: SCHULZ, Winfried; SCHERER, Helmut; HAGEN, Lutz M.; KONČELÍK, Jakub; REIFOVÁ, Irena et al. Analýza obsahu mediálních sdělení. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2011. s. 30

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 29-31

¹⁸⁸ SEDLÁKOVÁ, Renáta. Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky. Praha: Grada Publishing, 2014. s. 295

zdokumentovány tak, že pokud je jiný výzkumník použije na stejném materiálu, musí dojít ke stejným výsledkům, protože výsledky výzkumu závisí na metodě a zkoumaném materiálu, ne na osobě výzkumníka. Validita znamená požadavek, aby výzkumné metody měřily to, co výzkumník zamýšlel, aby měřily. Tyto dva faktory představují nejdůležitější kvantitativní nároky vědeckého výzkumu, přičemž spolu souvisí. „Reliabilita je předpokladem validity. Pouze poctivá analýza může mít validní výsledky,“ uvádí Scherer.¹⁸⁹

Renáta Sedláková kvantitativní obsahovou analýzu s odkazem na sociologa a sociálního psychologa Bernarda Berelsona stručně charakterizuje jako výzkumnou techniku „pro kvantitativní, systematický a objektivní popis zjevného obsahu komunikace.“¹⁹⁰ Právě objektivita je spolu se schopností zpracovat velké množství mediálních obsahů považována za jednu z nejdůležitějších výhod aplikace kvantitativní obsahové analýzy jakožto výzkumné metody. „Jako kvantitativní metoda zkoumání má tu výhodu, že je přenositelná, poskytuje objektivní výsledky nezávisle na výzkumníkovi, který ji provádí, a výsledky (v zásadě statistické údaje) mohou být jasně a jednoznačně prezentovány v tabulkách a grafech,“¹⁹¹ konstatuje Tomáš Trampota. K dalším přednostem kvantitativní obsahové analýzy patří dobrá dostupnost zkoumaných materiálů, k nimž se lze opakovaně vracet.¹⁹²

Zároveň je objektivita, respektive zpochybňování její dosažitelnosti častým terčem kritiky této výzkumné metody. Takové omezení výzkumných postupů naznačuje podle Sedlákové konstruktivistické paradigma. „Jestliže jsou významy kulturně, sociálně a kontextově podmíněné a jsou v procesu sociální a mediální konstrukce reality neustále průběžně vyjednávány, ustavovány, stvrzovány a reprodukovány a jakákoli „fakta“ jsou považována za dohodnutá, nelze pevně a jednoznačně stanovit ani význam jakéhokoliv sdělení. Nemůžeme jej tedy kvantitativně uchopit ani popsat, neboť v samotné analýze vytváříme další, odlišný text, jehož význam bude taktéž závislý na interpretaci jeho příjemců, stejně jako ten původně zkoumaný,“¹⁹³ uvádí Sedláková. S takovýmto vymezením podle ní koresponduje i sémiotické pojetí komunikace, které „ji (komunikaci) nahlíží jako složenou z arbitrárních znaků, jimž je připisován význam až v momentu čtení.“¹⁹⁴ Na

---

¹⁸⁹ SCHRER, Helmut. Úvod do metody obsahové analýzy. In: SCHULZ, Winfried; SCHERER, Helmut; HAGEN, Lutz M.; KONČELÍK, Jakub; REIFOVÁ, Irena et al. Analýza obsahu mediálních sdělení. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2011. s. 34

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 291

¹⁹¹ TRAMPOTA, Tomáš a VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. Metody výzkumu médií. Praha: Portál, 2010. s. 103

¹⁹² SEDLÁKOVÁ, Renáta. Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky. Praha: Grada Publishing, 2014. s. 296

¹⁹³ Tamtéž, s. 296

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 296

základě těchto argumentů pak uvádí, že „můžeme tvrdit, že výsledek obsahové analýzy je jen specifický způsob interpretace sdělení výzkumníkem, o němž nelze říci, zda, či do jaké míry se překrývá s tím, jak mu rozumí (čtou jej a interpretují) ostatní příjemci.“¹⁹⁵ Takový argument je v rozporu se snahou výzkumníků o intersubjektivitu, jakožto důležitý prvek kvantitativní obsahové analýzy. Sedláková ovšem vzápětí dodává, že takovýto rozpor neznamená nutnost ztracovat takové výzkumy a jejich výsledky, pouze že je důležité brát tuto skutečnost v potaz při jejich tvorbě a interpretaci.¹⁹⁶

Samotný výzkumný proces se člení na několik fází. Nejprve je podle Trampoty nutné určit výzkumnou otázku, či hypotézu. Z té by mělo být jasné, čeho si bude výzkumník na zkoumaných obsazích všimát, co v nich bude hledat a analyzovat.¹⁹⁷ Dalším krokem kvantitativní obsahové analýzy je určení výběrového souboru, tedy kterým médiím a mediálním obsahům se bude výzkum věnovat. Bývá ohraničen časově, z hlediska zkoumaného média, žánrově či tematicky. Na základě výběrového souboru je konstruován vzorek zkoumání.¹⁹⁸ Při konstrukci tohoto vzorku je důležité brát v potaz časové, ekonomické a technické možnosti výzkumu a najít kompromis vymezením „co nejmenšího vzorku médií, který však přesto umožňuje dospět k přiměřenému výsledku.“¹⁹⁹ Dále je potřebné určit jednotku měření, tzn. úsek mediálních obsahů, na kterém budou zkoumány zvolené proměnné, přičemž u každé jednotky musí být jasné, kde začíná a kde končí.²⁰⁰ Po určení výzkumného vzorku a jednotky měření následuje proces kódování. Trampota popisuje kódování jako „krok, kdy kódovači postupují od jedné měřené jednotky ke druhé a u každé z nich zaznamenávají, jakých kategorií proměnné nabývají.“²⁰¹ Pomocí kódovacího manuálu, tedy soupisu proměnných, jejich kategorií a jim přiřazených číselných kódů, jsou číselné kódy zaznamenávány do kódovací knihy či formuláře a následně vyhodnoceny ve statistickém softwaru.²⁰² Výsledky lze poté přehledně prezentovat pomocí tabulek a grafů²⁰³

---

¹⁹⁵ SEDLÁKOVÁ, Renáta. Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky. Praha: Grada Publishing, 2014. s. 296

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 269

¹⁹⁷ TRAMPOTA, Tomáš a VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. Metody výzkumu médií. Praha: Portál, 2010. s. 104

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 104

¹⁹⁹ SCHRER, Helmut. Úvod do metody obsahové analýzy. In: SCHULZ, Winfried; SCHERER, Helmut; HAGEN, Lutz M.; KONČELÍK, Jakub; REIFOVÁ, Irena et al. Analýza obsahu mediálních sdělení. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2011. s. 35

²⁰⁰ TRAMPOTA, Tomáš a VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. Metody výzkumu médií. Praha: Portál, 2010. s. 105-106

²⁰¹ Tamtéž, s. 107

²⁰² Pro tuto bakalářskou práci bude využit program jamovi 2.3.28

²⁰³ SCHRER, Helmut. Úvod do metody obsahové analýzy. In: SCHULZ, Winfried; SCHERER, Helmut; HAGEN, Lutz M.; KONČELÍK, Jakub; REIFOVÁ, Irena et al. Analýza obsahu mediálních sdělení. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2011. s. 30

a vztáhnout je k původní výzkumné otázce či hypotéze.²⁰⁴

3.2.1 Kvantitativní obsahová analýza článků Karla Holomka

Kódovací jednotkou tohoto výzkumu je článek. Výběrový soubor, tedy soubor všech potenciálních kódovacích jednotek je tvořen všemi články Karla Holomka zveřejněnými a v době výzkumu dostupnými na webových stránkách *Lidových novin*, *Lidovky.cz* a na zpravodajském serveru *Romea.cz*. Tato média byla vybrána na základě rozhovoru s historičkou Janou Horváthovou, dcerou Karla Holomka, která je označila za nejvýznamnější mediální působiště Karla Holomka.²⁰⁵ Významným činitelem při tvorbě výběrového souboru byla dostupnost jednotek na jmenovaných webových stránkách, tou bylo určeno i analyzované časové rozhraní. V případě *Lidových novin*, respektive serveru *Lidovky.cz* se jedná o články z let 2008 až 2011, v případě serveru *Romea.cz* o články zveřejněné mezi roky 2012 a 2017.

Vzorek zkoumání byl po prvotním výzkumném šetření určen následovně. Ze serveru *Lidovky.cz* byly do výzkumného vzorku zahrnuty všechny články Karla Holomka z názorové rubriky kromě těch označených jako *Dopisy redakci* zveřejněné mezi roky 2008 a 2011, ze serveru *Romea.cz* byly do výzkumného vzorku vybrány všechny články Karla Holomka označené štítkem *Komentář* zveřejněny v letech 2012 až 2017.

Cílem této analýzy nebylo provést vyčerpávající výzkum všech novinářských textů Karla Holomka a jejich aspektů, ale přinést dílčí informace, které vztažené k dalším skutečnostem podají alespoň základní obraz působení Karla Holomka ve vybraných médiích. Na základě tohoto požadavku byly formulovány i hlavní výzkumné otázky.

HVO1: K jakým tématům se Karel Holomek v rámci své novinářské činnosti na serveru Lidovky.cz v letech 2008-2011 a serveru Romea.cz v letech 2012-2017 vyjadřoval?

Jak zmiňovala Jana Horváthová²⁰⁶ i sám Karel Holomek,²⁰⁷ poté, co v roce 1992 opustil politickou funkci poslance, zaměřil svou energii na etnoemancipaci romského

---

²⁰⁴ TRAMPOTA, Tomáš a VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. s. 107 a 110

²⁰⁵ Rozhovor s Janou Horváthovou ze dne 28. března 2024

²⁰⁶ Rozhovor s Janou Horváthovou ze dne 28. března 2024

²⁰⁷ Rozhovor s Ing. Karlem Holomkem. nahrál Adam Drda 25. 3. 2015. Praha. Projekt organizace Post Bellum, z.ú.: Paměť národa. Délka nahrávky 01:33:31. Čas 00:20:30-00:24:02. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/holomek-karel-1937>

národa, což se promítalo i do jeho novinářské činnosti. Cílem tohoto výzkumu je zjistit, k jakým tématům se vyjadřoval, zda a jak se tato témata vztahovala k romské komunitě a jak býval kritický. Pro zodpovězení hlavní otázky byly v analýze využity další, dílčí otázky, na základě jejichž výsledků pak bylo možné alespoň částečně na hlavní výzkumnou otázku odpovědět.

VO1: Týkal se komentář Karla Holomka romské menšiny?

U této výzkumné otázky lze vyslovit hypotézu, že výrazná většina článků Karla Holomka se věnovala romské komunitě a situacím, které tuto komunitu ovlivňovaly. Karel Holomek byl považován za jednoho z nejvýznamnějších romských intelektuálů,²⁰⁸ a právě i to byl důvod, proč ho v redakcích médií, ve kterých působil, považovali za vhodného člověka, který by se měl vyjadřovat k situaci romské menšiny.²⁰⁹ Článek byl označen kódem pro „Ano“, pokud v něm bylo zmíněno slovo Rom a slova příbuzná (romský, romština...) a bylo explicitně vyjádřeno, že se situace Romů týká, kódem pro „Ne“ byl článek označen v případě, že Romové v článku zmíněni nebyli a komentovaná situace se jich přímo netýkala a nebyla k nim explicitně vztažena.

VO2: Jakým tématům se Karel Holomek věnoval?

Cílem této otázky bylo zjistit, jakým tématům a v jakém poměru se Karel Holomek ve svých článcích věnoval. Na základě takzvaného emergent kódování, kdy nejprve dojde k předběžnému prozkoumání výzkumného vzorku a následně k vystavení kategorií,²¹⁰ byly pro tuto proměnnou určeny následující kategorie.

Do kategorie „Politika“ byl článek zařazen, pokud se z většiny (nadpoloviční) týkal politika či politické instituce, jejich výroků či činností.

Do kategorie „Vzdělávání“ byl článek zařazen, pokud se z většiny týkal situace ve školství, škol, školáků, vyjádření a činností institucí a osob činných ve školském systému, včetně vzdělávací politiky, pokud bylo právě vzdělávání hlavním aspektem.

Do kategorie „Sociální záležitosti“ byl zařazen článek, pokud se z většiny týkal

---

²⁰⁸ Rozhovor se Zdeňkem Ryšavým ze dne 26. dubna 2024

²⁰⁹ Rozhovor s Martinem Zvěřinou ze dne 7. května 2024

²¹⁰ TRAMPOTA, Tomáš a VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. s. 106

sociální problematiky, tedy sociálního vyloučení, nezaměstnanosti, bydlení, sociálních dávek, včetně sociální politiky, pokud byl právě sociální aspekt tím dominantním.

Do kategorie „Kriminalita“ jsou zařazeny články týkající se z většiny zločinů nebo obvinění z jejich spáchání jak Romy, tak na Romech, činnosti soudů a policie v souvislosti s těmito kauzami či vyjádření k těmto kauzám.

Do kategorie „Společenské soužití“ byly řazeny články, pokud se z většiny týkaly soužití romské minority s majoritou a situacím s tím souvisejícím, pokud je právě na soužití těchto skupin kladen důraz.

Do kategorie „Lidská práva“ byly řazeny články, pokud se z většiny týkaly boje za lidská práva, diskriminace, diskriminačních výroků či útoku na lidská práva romské menšiny. Do této kategorie jsou zařazeny i články týkající se boje za odškodnění či uznání a uctění památky obětí romského holocaustu.

Do kategorie „Jiné“ jsou zařazeny články, pokud je nelze zařadit do výše uvedených kategorií, nelze u nich jednoznačně určit jednu kategorii či je určená kategorie zastoupena pouze v jednom z analyzovaných médií.

VO3: Měla komentovaná situace na romskou menšinu nepříznivý dopad?

V případě této výzkumné otázky bylo cílem zjistit, zda a v jakém poměru se Karel Holomek ve svých komentářích zabýval situacemi, činnostmi či výroky jedinců, skupin či institucí, které dle jeho názoru měly nebo mohly mít za jistých okolností na romskou menšinu nepříznivý dopad, (například negativní ovlivnění procesu integrace, jejich sociální či bytové situace, omezení nebo ohrožení jejich lidských práv apod.). V případě, že komentovaná situace měla nebo mohla mít na Romy nepříznivý dopad, byla tato jednotka kódována jako „Ano“, pokud ne, pak byla kódována jako „Ne“. Jako „Ne“ byla jednotka kódována i v případě, že se komentář explicitně netýkal romské menšiny (např. je komentována určitá politická činnost a její dopad na společnost jako celek, bez explicitního zvýraznění romské menšiny, bez ohledu na to, zda Karel Holomek označoval situaci za pozitivní či negativní).

VO4: Komentoval Karel Holomek externí situaci ovlivňující romskou menšinu?

VO5: Komentoval Karel Holomek interní situaci uvnitř romské menšiny?

Výzkumné otázky číslo 4 a 5 spolu souvisejí. Vzájemně se vylučují a jejich cílem bylo zjistit, zda a v jakém poměru Karel Holomek komentoval situace, činy, výroky, události apod. odehrávající se v majoritní společnosti, tedy například i ve státních institucích, na úřadech, ve školách apod. oproti situacím odehrávajícím se uvnitř romské komunity či reakcím z vnitra romské komunity na určitou událost. Pokud byla jedna z otázek zakódována jako „Ano“, poté musela být druhá z otázek zakódována jako „Ne“, a naopak. Jako externí situace byly kódovány i jednotky, které byly v rámci výzkumné otázky č. 1 zakódovány jako ty, které se romské menšiny přímo netýkaly.

3.2.2 Výsledky výzkumu a jejich interpretace

Výzkumný vzorek, který byl v rámci této práce analyzován sestával celkem z 66 článků Karla Holomka – 32 pocházelo z *Lidových novin*, respektive jejich webových stránek *Lidovky.cz* z let 2008-2011, 34 pak ze zpravodajského serveru *Romea.cz* z let 2012-2017. V rámci serveru *Lidovky.cz* byly analyzovány veškeré dostupné články z názorové rubriky kromě redakčně krácených *Dopisů redakci*, ze serveru *Romea.cz* pak všechny články označené štítkem *Komentář*, veškeré články z výzkumného vzorku jsou tedy články publicistickými. V rámci serveru *Lidovky.cz* byl rok 2008 zastoupen 11 články, rok 2009 pak 8 články, rok 2010 rovněž 8 články a rok 2011 pouze 5 články, přičemž však nebyl z důvodu nedostupnosti článků na zvoleném webu analyzován celý rok. Na serveru *Romea.cz* byly za rok 2012 analyzovány pouze 2 dostupné články, za rok 2013 články 3, v roce 2014 se jednalo o články 4, rok 2015 je zastoupen 6 články, rok 2016 pak 12 články a z roku 2017 bylo analyzováno 7 článků. Množství článků zveřejněných v jednotlivých letech poukazuje na nepravidelnost, s jakou Karel Holomek publikoval. Tuto nepravidelnost odráží i odpovědi nadřízených Karla Holomka z vybraných médií, že Karel Holomek psal, když se stala událost, k níž se sám chtěl vyjádřit nebo ho o komentář požádali nadřízení, protože jim daná situace přišla vhodná k tomu, aby ji okomentoval.²¹¹

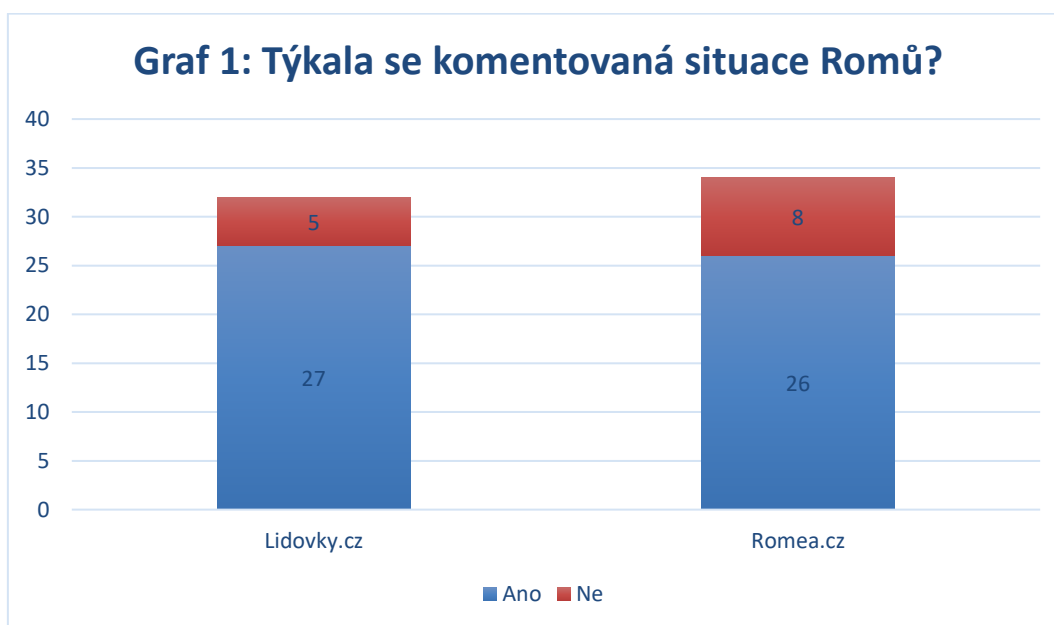
VO1: Týkal se komentář Karla Holomka romské menšiny?

Karel Holomek jakožto významná postava romské inteligence se ve svých textech

---

²¹¹ Rozhovor se Zdeňkem Ryšavým ze dne 26. dubna 2024 a rozhovor s Martinem Zvěřinou ze dne 7. května 2024

zabýval především Romy a událostmi, které se jich týkají. V tomto případě byla výzkumem potvrzena výše formulovaná hypotéza, že se tak dělo, tedy že se velká většina jeho článků zabývala událostmi spojenými s romskou komunitou, a to jak v článcích dostupných na serveru *Lidovky.cz*, tak na serveru *Romea.cz*. V případě webu *Lidovky.cz* šlo o 27 článků z 32, tedy o 84 %. V případě zpravodajského serveru *Romea.cz* pak šlo o 26 článků z celkových 34, tedy o 76 % článků. Celkově šlo o 53 článků z 66, tedy o 80 % veškerých analyzovaných článků.

Zdroj: vlastní

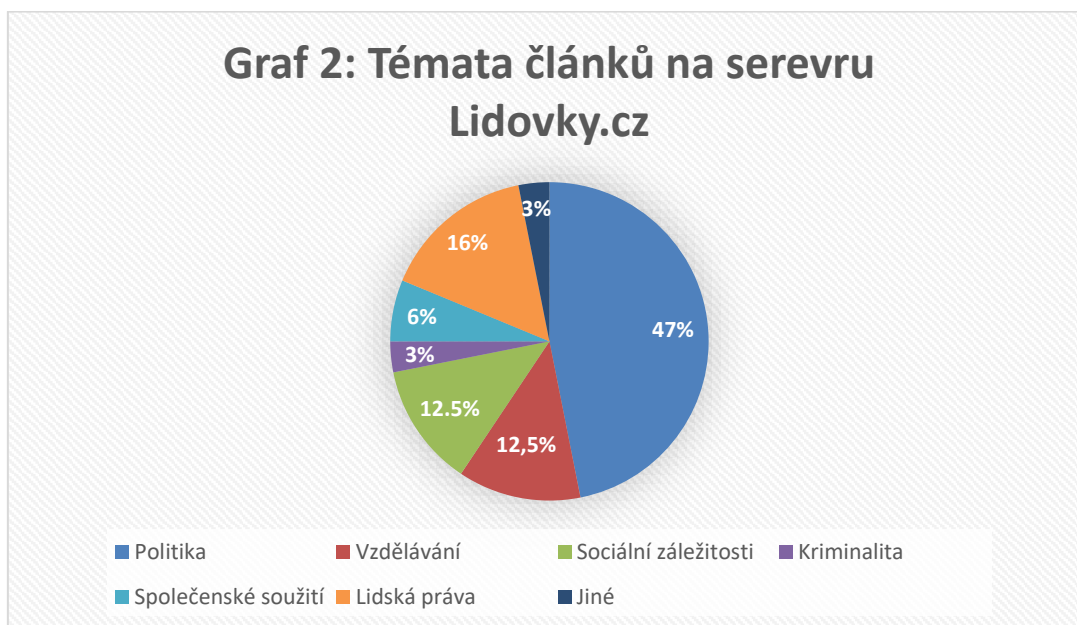
N1 (*Lidovky.cz*) = 32

N2 (*Romea.cz*) = 34

VO2: Jakým tématům se Karel Holomek věnoval?

Většina článků Karla Holomka se zabývala romskou menšinou a událostmi s ní spojenými. Cílem této dílčí výzkumné otázky bylo zjistit, jaké tematické složení tyto články měly. Na základě předběžného průzkumu výzkumného vzorku bylo určeno 7 kategorií, do kterých byly na základě výše popsaných kritérií jednotlivé články řazeny. Do kategorie 1 – Politika bylo jak v případě článků ze serveru *Lidovky.cz*, tak ze serveru *Romea.cz* zařazeno největší množství článků, v případě serveru *Lidovky.cz* šlo o 47 % (15) článků, v případě serveru *Romea.cz* o 38 % (13) článků. V dalších kategoriích šlo již o nižší čísla. Do kategorie

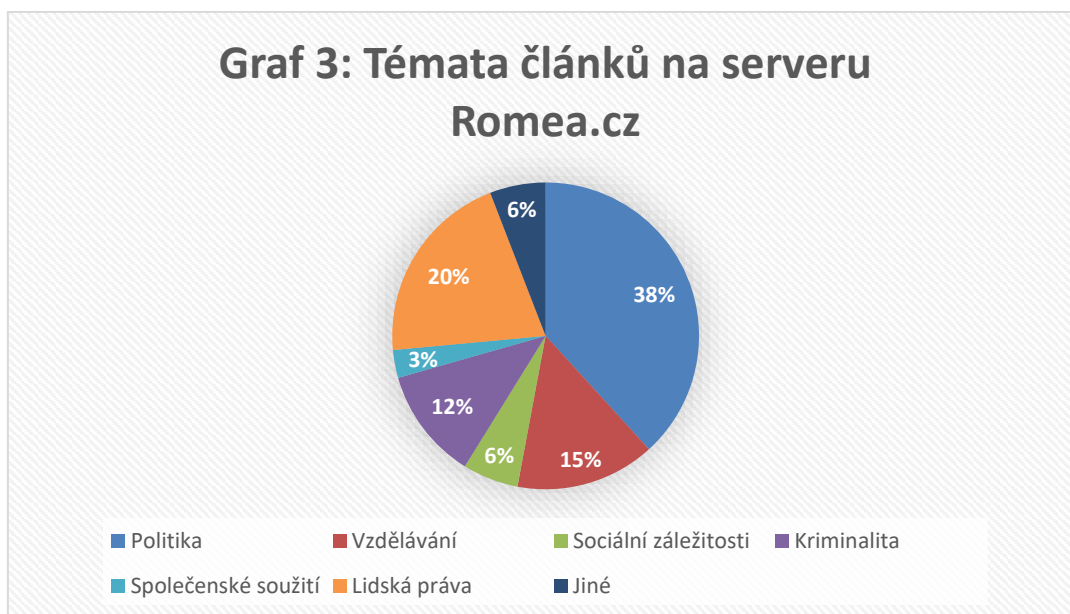
2 – Vzdělávání byly zařazeny 4 články (12,5 %) za server *Lidovky.cz* a 5 článků (15 %) ze serveru *Romea.cz*. Kategorie 3 – Sociální záležitosti je pak zastoupena 4 články (12,5 %) ze serveru *Lidovky.cz* a 2 články (6 %) z *Romea.cz*. Do kategorie 4 – Kriminalita byl zařazen pouze 1 článek (3 %) ze serveru *Lidovky.cz* a 4 články (12 %) ze serveru *Romea.cz*. V kategorii 5 – Společenské soužití jsou zařazeny 2 články (6 %) z webu *Lidovky.cz* a pouze 1 článek (3 %) z *Romea.cz*. Do kategorie 6 – Lidská práva bylo zařazeno 5 článků (16 %) ze serveru *Lidovky.cz* a 7 článků (20 %) z *Romea.cz*. V případě obou médií je kategorie 6 – Lidská práva druhou nejvíce zastoupenou kategorií. Do kategorie 7 – Jiné byly řazeny články, které nespádaly ani do jedné ze zmíněných kategorií, na základě výše definovaných postupů nebylo možné jednoznačně určit jednu kategorii či byla určená kategorie zastoupena pouze v jednom z analyzovaných médií. Do této kategorie byl v případě serveru *Lidovky.cz* zařazen 1 článek (3 %), v případě serveru *Romea.cz* pak články 2 (6 %). V rámci výzkumné otázky č. 1 bylo zjištěno, že z celkového počtu 66 článků se jich 13 (5 za *Lidovky.cz*, 8 za *Romea.cz*) netýkalo romské menšiny. Z těchto 13 článků se jich 12 zabývalo politikou (kategorie 1 – Politika), pouze 1 článek ze serveru *Lidovky.cz* byl zařazen do kategorie jiné, a to do kategorie 2 – Vzdělávání.

Zdroj: vlastní

N=32

Graf 3: Témata článků na serveru Romea.cz

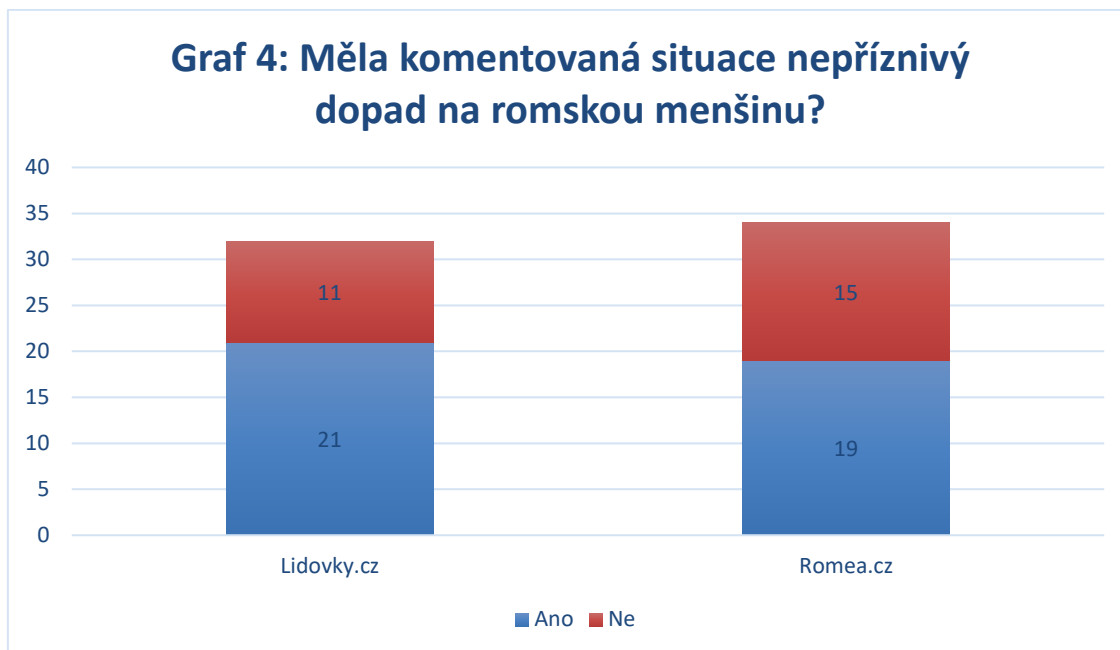
Zdroj: vlastní

N=34

VO3: Měla komentovaná situace na romskou menšinu nepříznivý dopad?

Cílem této otázky bylo zjistit, zda, respektive v jakém poměru se Karel Holomek vyjadřoval k situacím, které dle jeho názoru vrhaly na Romy špatné světlo, uváděly stereotypy, poškozovaly je či by je za určitých podmínek poškodit mohly (např. pokud by byla přijata určitá projednávaná opatření, která považuje za nevhodná apod.).

V případě serveru *Lidovky.cz* se takovýmito negativními situacemi zabývalo 21 článků z 32 (66 %), v případě serveru *Romea.cz* 19 z 34 článků (56 %). V této statistice se odrazil i počet článků, které se dle výsledků výzkumné otázky č. 1 nezabývaly romskou menšinou, ty totiž byly v rámci této výzkumné otázky zařazeny do kategorie „Ne“, jsou tedy zakódovány jako situace, které neměly na Romy nepříznivý dopad, jelikož nebyly k Romům přímo vztaženy. V případě serveru *Lidovky.cz* šlo o 5 článků z celkových 11 zakódovaných jako „Ne“, v případě serveru *Romea.cz* šlo o 8 článků z 15 zakódovaných jako „Ne“.

Zdroj: vlastní

N1=32

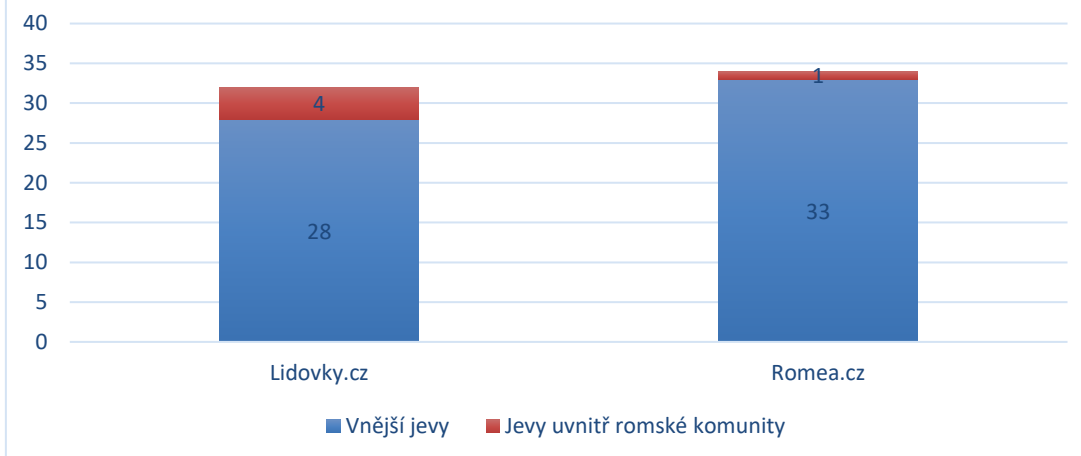
N2=34

VO4: Komentoval Karel Holomek externí situaci ovlivňující romskou menšinu?

VO5: Komentoval Karel Holomek interní situaci uvnitř romské menšiny?

Prostřednictvím těchto dvou výzkumných otázek bylo cílem zjistit, zda Karel Holomek komentoval spíše situace, které se udály v majoritní společnosti a nějakým způsobem dopadaly na romskou menšinu nebo situace, jež se udály uvnitř romské komunity. V případě této výzkumné otázky výsledky vyznívají velmi výrazně pro situace externí, tedy ty, jež se udály v majoritní společnosti. Podle výzkumných kritérií se interní situací v romské menšině zabývaly 4 články ze serveru *Lidovky.cz*, v rámci serveru *Romea.cz* šlo pouze o 1 článek. Do kategorie „externí situace“ byly zahrnuty také články, které se podle výsledků výzkumné otázky č. 1 netýkaly romské menšiny.

Graf 5: Komentoval Karel Holomek vnější společenské jevy nebo jevy uvnitř romské menšiny?

Zdroj: vlastní

N1=32

N2=34

HVO1: K jakým tématům se Karel Holomek v rámci své novinářské činnosti na serveru Lidovky.cz v letech 2008-2011 a serveru Romea.cz v letech 2012-2017 vyjadřoval?

Na základě výsledků výše rozebraných dílčích výzkumných otázek bylo možné zodpovědět i hlavní výzkumnou otázku. Karel Holomek se jak na serveru *Lidovky.cz*, tak na serveru *Romea.cz* vyjadřoval zejména k situacím, které nějakým způsobem souvisely s romskou komunitou a ovlivňovaly ji. Častým tématem jeho textů byla politika, různá politická vyjádření, ustanovení či činnosti politických činitelů a orgánů na celostátní, krajské i obecní úrovni, a to jak v případě článků, jež se týkaly Romů, tak i těch, které se Romů netýkaly. Výrazná většina situací, k nimž se vyjadřoval, se udála v rámci majoritní společnosti a romskou komunitu tak ovlivňovala zvenčí. Obvykle komentoval zejména situace, které dle jeho názoru romskou komunitu poškozovaly, vrhaly na ni špatné světlo, uváděly o ní stereotypy či na ní jiným způsobem nepříznivě dopadaly a ovlivňovaly ji.

Závěr

Bakalářská práce s názvem *Životopisná studie Karla Holomka se zaměřením na jeho mediální činnost* se věnovala osobě romského intelektuála a publicisty Karla Holomka, který se významně podílel na etnoemancipaci romské menšiny v České republice.

Ke zpracování životopisu v první části práce byly využity pravděpodobně téměř všechny dostupné zdroje o jeho životě a činnosti. Velmi důležitými zdroji informací byly v tomto ohledu i dva rozhovory, které poskytl organizaci *Post Bellum* v rámci projektu *Paměť národa* (2015), dokumentární portréty natočené *Českou televizí* (2005, 2012, 2017) a kniha *Dávné vzpomínky* (2010), kterou sám napsal a pod pseudonymem Karel Oswald vydal a jež se věnuje především životu jeho otce a ranému dětství Karla Holomka. Na základě těchto a dalších zdrojů se podařilo podat poměrně ucelený obraz života Karla Holomka, který v písemné formě v takovémto rozsahu ještě zpracován nebyl.

Další část bakalářské práce byla zaměřena na publicistiku, kterou se snažil pozvednout romskou menšinu a přispět k její integraci do společnosti. Od druhé poloviny 90. let až do roku 2017, kdy musel svou publicistickou činnost ze zdravotních důvodů ukončit, se Karel Holomek věnoval psaní komentářů jak pro majoritní, tak pro romská menšinová média. Cílem práce bylo v této části představit tematický rámec jeho článků a zároveň alespoň obecně zmapovat, jak probíhala spolupráce s vybranými médii a jaký měla přínos. Informace pro tuto kapitolu byly získány prostřednictvím kvantitativní obsahové analýzy části jeho článků a pomocí rozhovorů s pamětníky. Ačkoliv mají jmenované výzkumné metody své limity, a i jejich použití v této práci mohou provázet jisté nedostatky, cíl práce, tedy obecně představit působení Karla Holomka v jednotlivých médiích, byl jejich pomocí do značné míry splněn.

Výsledky kvantitativní obsahové analýzy potvrdily hypotézu, že se většina článků Karla Holomka věnovala romské menšině a situacím, jež ji ovlivňovaly. Častými tématy byly zejména politika a lidskoprávní záležitosti, kterým se v případě obou analyzovaných médií věnoval v nadpoloviční většině článků.

V rozhovorech se pamětníci shodli na tom, že spolupráce s Karlem Holomkem probíhala bezproblémově na základě poměrně volné dohody. Shodně ho také označili jako významnou

postavu romské inteligence, které naslouchala nejen romská menšina, ale i majoritní společnost včetně jejích elit. Tento jeho dosah, dobrá znalost témat, o kterých psal a příslušnost k romské menšině, o níž se vyjadřoval byly podle pamětníků hlavními důvody, proč byl jeho hlas velkým přínosem pro reprezentaci Romů v majoritních i menšinových médiích.

V průběhu tvorby bakalářské práce vyvstávala témata, která by mohla být podrobena dalšímu výzkumu. V případě samotné osoby Karla Holomka může jít o bližší prozkoumání jeho mnoha činností v rámci etnoemancipačních snah romské komunity, například jeho politické činnosti nebo založení *Muzea romské kultury* v Brně. Přínosnou by mohla být i podrobnější analýza jeho textů, například kombinující jak kvantitativní, tak kvalitativní metody obsahové analýzy. V případě širší romské tematiky by mohlo jít o výzkum role romských novinářů v majoritních médiích po vzoru autorů výzkumu *Interviewing the Interviewers: Journalistic Norms and Racial Diversity in the Newsroom*.²¹²

---

²¹² NISHIKAWA, K. A., TOWNER, T. L., CLAWSON, R. A., & WALTENBURG, E. N. Interviewing the Interviewers: Journalistic Norms and Racial Diversity in the Newsroom. In: Howard Journal of Communications, 20(3). 2009. s. 242–259.

Summary

The bachelor's thesis *Biographical study of Karel Holomek with a focus on his media activity* focuses on the Roma intellectual and publicist Karel Holomek, who significantly participated in the ethno-emancipation of the Roma minority in the Czech Republic.

Almost all available sources about his life and activities were used to compile the biography in the first part of the work. Critical sources of information in this regard were two interviews he gave to the *Post Bellum* organisation as part of the *Memory of the Nation* project (2015), documentary portraits filmed by *Czech Television* (2005, 2012, 2017) and the book *Dávné vzpomínky* (2010), which he wrote and published under the pseudonym Karel Oswald, which is devoted mainly to the life of his father and the early childhood of Karel Holomek. Based on these and other sources, it was possible to present a relatively complete picture of the life of Karel Holomek, which has not yet been written down to such an extent.

Another part of the bachelor's thesis was focused on journalism, through which he tried to improve the conditions and the sociocultural situation of the Roma minority and contribute to its integration into society. From the second half of the 1990s until 2017, when he had to stop his journalistic activity due to health reasons, Karel Holomek devoted himself to writing opinion pieces for both the majority media and the Roma minority media. This work aimed to present the thematic framework of his articles and at the same time to demonstrate how the cooperation with the selected media worked and what its benefits were. The information for this chapter was obtained through a quantitative content analysis of a selection of his articles and interviews with contemporary witnesses. Although the named research methods have their limits, and even their use in this work may be accompanied by certain shortcomings, the goal of the work, i.e. to generally present Karel Holomek's work in individual media, was largely fulfilled.

The results of the quantitative content analysis confirmed the hypothesis that most of Karel Holomek's articles were devoted to the Roma minority and the situations affecting it. Frequent topics were especially politics and human rights, which in the case of both analyzed media were addressed in the majority of articles.

In the interviews, the respondents agreed that the cooperation with Karel Holomek was based

on a relatively free agreement and took place without any problems. They also identified him as an important figure of the Roma intelligentsia, who was listened to not only by the Roma minority but also by the majority, including its elites. His reach, his good knowledge of the topics he wrote about, and his belonging to the Roma minority about which he spoke, were according to respondents the main reasons why his voice was a great asset to the representation of Roma in both the mainstream and minority media.

While writing the bachelor's thesis, topics that could be subjected to further research arose. In the case of Karel Holomek himself, it could be a closer examination of his many activities within the ethnoemancipation efforts of the Roma community, for example, his political activities or the cofounding of the *Museum of Roma Culture* in Brno. A more detailed analysis of his texts combining quantitative and qualitative content analysis methods could also be beneficial. In the case of a broader Roma topic, it could be a study of the role of Roma journalists in the mainstream media following the example of the *Interviewing the Interviewers: Journalistic Norms and Racial Diversity in the Newsroom*²¹³ research paper.

---

²¹³ NISHIKAWA, K. A., TOWNER, T. L., CLAWSON, R. A., & WALTENBURG, E. N. Interviewing the Interviewers: Journalistic Norms and Racial Diversity in the Newsroom. In: *Howard Journal of Communications*, 20(3). 2009. s. 242–259.

Zdroje

Literatura

BALÁŽOVÁ, Jarmila. Role romských novinářů a funkce romsky orientovaných médií ve společnosti. In: BALABÁNOVÁ, Helena. Romové v České republice (1945-1998). Praha: Socioklub, 1999. ISBN 80-902260-7-8. s. 327-332

HOLOMEK, Karel. Reflexe genocidy Romů ve společnosti. In: Fenomén holocaust: Sborník mezinárodní vědecké konference. Praha – Terezín, 1999. s. 37-40

HOLOMEK, Karel. Vývoj romských reprezentací po roce 1989 a minoritní mocenská politika ve vztahu k Romům. In: BALABÁNOVÁ, Helena. Romové v České republice (1945-1998). Praha: Socioklub, 1999. ISBN 80-902260-7-8. s. 290-310

HOMOLÁČ, Jiří. Jedna podoba mediálního diskursu o Romech (Na příkladu zpráv o událostech v Klatovech v únoru 1991). In: HOMOLÁČ, Jiří; KARHANOVÁ, Kamila a NEKVAPIL, Jiří. Obraz Romů v střeoevropských masmédiích po roce 1989. Brno: Doplněk, 2003. ISBN 80-7239-137-2 s. 62-79

HORVÁTHOVÁ-HOLOMKOVÁ, Jana. Možnosti integrace na příkladu moravských Romů. In: Romano džaniben, 1, 1994, s. 8-19

HORVÁTHOVÁ, Jana. Kapitoly z dějin Romů. [1. vyd.]. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-615-X.

HORVÁTHOVÁ, Jana; SIGMUND HERÁKOVÁ, Alica a ŠIKLOVÁ, Jiřina. Amendar: pohled do světa romských osobností. Brno: Muzeum romské kultury, 2018. ISBN 978-80-86656-36-6

HÜBSCHMANNOVÁ, Milena. Po Židoch Cigáni: svědectví Romů ze Slovenska 1939-1945. 1. díl, (1939-srpen 1944). Praha: Triáda, 2005. ISBN 80-86138-14-3

HÜBSCHMANNOVÁ, Milena. Romové ve Slovenském státě ve vzpomínkách pamětníků.

In: Fenomén holocaust: Sborník mezinárodní vědecké konference. Praha – Terezín, 1999. s. 148-151

HÜBSCHMANNOVÁ, Milena. Šaj pes dovakeras = Můžeme se domluvit. 4., nezměn. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2002. ISBN 80-244-0496-6.

KARHANOVÁ, Kamila a NEKVAPIL, Jiří. Obraz Romů v středoevropských masmédiích po roce 1989. Brno: Doplněk, 2003. ISBN 80-7239-137-2. s. 80-101

NEČAS, Ctibor; DVOŘÁK, Miroslav a HOLOMEK, Karel. Aušvicate hi khér báro: Čeští vězňové cikánského tábora v Osvětimi II - Brzezince. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1992. ISBN 80-210-0398-7.

NEČAS, Ctibor. Holocaust českých Romů. Praha: Prostor, 1999. ISBN 80-7260-022-2.

NEČAS, Ctibor. Romové v České republice včera a dnes. 5., doplněné vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. ISBN 80-244-0497-4

OSWALD, Karel. Dávné vzpomínky: "marnost nad marnost, ale jak krásná--". Brno: Šimon Ryšavý, 2010. ISBN 978-80-7354-084-5.

PAVELČÍKOVÁ, Nina a TÁBORSKÝ, Jan. Romové v českých zemích v letech 1945-1989. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu Policie ČR, 2004. ISBN 80-86621-07-3.

RAICHOVÁ, Irena; ALINČOVÁ, Milena; VAUGHAN, David a NOVOTNÝ, Josef. Romové a nacionalismus? Brno: Muzeum romské kultury, 2001. ISBN 80-902476-9-5.

Rezoluce z aktivu k cikánské problematice v Jihomoravském kraji dne 18. května 1968. In: SADÍLKOVÁ, Helena; SLÁČKA, Dušan a ZÁVODSKÁ, Milada. Aby bylo i s námi počítáno: společensko-politická angažovanost Romů a snahy o založení romské organizace v poválečném Československu. Brno: Muzeum romské kultury, 2018. ISBN 978-80-86656-37-3. s. 175-177

RYVOLOVÁ, Karolína. Špačkem tužky na manžetě: příběh literatury Romů. Praha: Slovo 21, 2021. ISBN 978-80-88301-33-2.

ŘÍČAN, Pavel. S Romy žít budeme – jde o to jak: dějiny, současná situace, kořeny problémů, naděje společné budoucnosti. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-250-5

SADÍLKOVÁ, Helena; SLAČKA, Dušan a ZÁVODSKÁ, Milada. Aby bylo i s námi počítáno: společensko-politická angažovanost Romů a snahy o založení romské organizace v poválečném Československu. Brno: Muzeum romské kultury, 2018. ISBN 978-80-86656-37-3.

SEDLÁKOVÁ, Renáta. Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky. Praha: Grada Publishing, 2014. ISBN 978-80-247-3568-9.

SCHRER, Helmut. Úvod do metody obsahové analýzy. In: SCHULZ, Winfried; SCHERER, Helmut; HAGEN, Lutz M.; KONČELÍK, Jakub; REIFOVÁ, Irena et al. Analýza obsahu mediálních sdělení. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1980-4. s. 29-50

ŠABATOVÁ, Anna, HOMOLÁČ, Jiří, KARHANOVÁ, Kamila. „Je trestné topit Roma?“ (Prezentace násilné smrti Tibora Danihela v českém tisku). In: HOMOLÁČ, Jiří;

TRAMPOTA, Tomáš a VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. Metody výzkumu médií. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-683-4

VAN DIJK, Teun. New(s) racism: A discourse analytical approach. In: COTTLE, Simon. Ethnic minorities and the media. Buckingham: Open University Press, 2000. ISBN 0-335-20270-5. s. 33-49.

Zápis z pracovní rady aktivu k cikánské otázce konané dne 18. 5. 1968 v 9 hod. v budově KNV v Brně. In: SADÍLKOVÁ, Helena; SLAČKA, Dušan a ZÁVODSKÁ, Milada. Aby bylo i s námi počítáno: společensko-politická angažovanost Romů a snahy o založení romské organizace v poválečném Československu. Brno: Muzeum romské kultury, 2018. ISBN 978-80-86656-37-3. s. 171-174

Internetové zdroje

BALOUN, Pavel. Předpoklady vzniku zákona „o potulných cikánech“. [online]. In: holocaust.cz. Institut Tereziánské iniciativy. 13.07.2017 [cit. 14.06.2024]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/pronasledovani-a-genocida-romu/pronasledovani-a-genocida-romu-v-ceskych-zemich/romove-v-ceskoslovensku-pred-nemeckou-okupaci/predpoklady-vzniku-zakona-o-potulnych-cikanech/#remark-ref-7>

JUDr. Tomáš Holomek. Svědectví Romů a Sintů. Projekt Pražského fóra pro romské dějiny (ÚSD AV ČR). [online]. Praha. [cit. 20.06.2024]. Dostupné z: <https://www.svedectviromu.cz/svedectvi/tomas-holomek>

NISHIKAWA, K. A., TOWNER, T. L., CLAWSON, R. A., & WALTENBURG, E. N. Interviewing the Interviewers: Journalistic Norms and Racial Diversity in the Newsroom. [online]. In: Howard Journal of Communications, 20(3). 2009. s. 242–259. [cit. 11.07.2024]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10646170903070175>

O SRNM. Sdružení Romů na Moravě [online]. 2021. [cit. 21.06.2024]. Dostupné z: <https://www.srnm.cz/srnm/>

PEČÍNKA, Pavel. Romská občanská iniciativa v České republice: Od šedesátitisícového hnutí k hašteřivému spolku, koketujícímu s krajní pravicí. [online]. In: Středoevropské politické studie / Central European Political Studies Review. Brno: Masarykova Univerzita, roč. 5, č. 2-3, 2003. [cit. 21.06.2024]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/3942>

ŠŤASTNÁ, Barbora. Pašování samizdatů přerušila před 40 lety akce Delta. [online]. In: Paměť národa 27.04.2021 [cit. 20.06.2024]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/stalo-se/pasovani-samizdatu-prerusila-pred-40-lety-akce-delta>

Zákon č. 117/1927 Sb. z. a n. o potulných cikánech. [online]. In: holocaust.cz. Institut Tereziánské Iniciativy 06.02.2018 [cit. 14.06.2024]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/dejiny/pronasledovani-a-genocida->

[romu/pronasledovani-a-genocida-romu-v-ceskych-zemich/pronasledovani-a-genocida-romu-2/zakon-ze-dne-14-cervence-1927-o-potulnych-cikanech/](#)

Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2021. [online]. 2023. Praha: Úřad vlády ČR. [cit. 21.06.2024]. Dostupné z: https://vlada.gov.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-2021_fin.pdf

Audiovizuální zdroje

EM4 Přichází. TV, ČT1, 4. července 1981, 21:00. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/702515-em4-prichazi/>

GEN: Karel Holomek. TV, ČT1, 23. července 2017, 20.00. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/874586-gen/217562261300004/>

Ing. Karel Holomek, ochránce slabých. TV, ČT2, 23. srpna 2005, 16.35. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1185083644-portrety/305294341920004/>

Karel Holomek. In: Babylon. TV, ČT2, 14. dubna 2012, 14.50. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1131721572-babylon/412236100152014/cast/198883/>

Bakalářské a diplomové práce

BADÁŇOVÁ, Adéla. Proměny mediální reprezentace Romů v českém tisku. Brno, 2010. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. vedoucí práce PhDr. Jaromír Volek, Ph.D.

Novinové články

Diverzní činnost proti ČSSR. Rudé právo. Praha, 16.05.1981, s. 2

Citované nahrávky

Rozhovor s Ing. Karlem Holomkem. Nahrál Adam Drda 6. 3. 2015. Praha. Projekt organizace Post Bellum, z.ú.: Paměť národa. Délka nahrávky 02:04:42. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/holomek-karel-1937>

Rozhovor s Ing. Karlem Holomkem. nahrál Adam Drda 25. 3. 2015. Praha. Projekt organizace Post Bellum, z.ú.: Paměť národa. Délka nahrávky 01:33:31. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/holomek-karel-1937>

Rozhovor s Janou Horváthovou. Nahrála Kateřina Ebrlová 28. 3. 2024 v Praze. Nahrávka je v soukromém archivu K. Ebrlové

Rozhovor s Martinem Zvěřinou. Nahrála Kateřina Ebrlová 7. 5. 2024 v Praze. Nahrávka je v soukromém archivu K. Ebrlové

Rozhovor se Sabirem Agalarovem a Gejzou Horváthem. Nahrála Kateřina Ebrlová 3. 5. 2024 v Brně. Nahrávka je v soukromém archivu K. Ebrlové

Rozhovor se Zdeňkem Ryšavým. Nahrála Kateřina Ebrlová 26. 4. 2024. Rozhovor byl veden telefonicky. Nahrávka je v soukromém archivu K. Ebrlové

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Kódovací klíč

Příloha č. 2 – Rozhovor s Janou Horváthovou ze dne 28. března 2024

Příloha č. 3 – Rozhovor se Zdeňkem Ryšavým ze dne 26. dubna 2024

Příloha č. 4 – Rozhovor se Sabirem Agalarovem a Gejzou Horváthem ze dne 3. května 2024

Příloha č. 5 – Rozhovor s Martinem Zvěřinou ze dne 7. května 2024

Příloha č. 6 – Grafy

Příloha č. 7 – Fotografie ze života Karla Holomka

Přílohy

Příloha č. 1 – Kódovací klíč

1. Identifikační číslo článku

2. Médium
  1. Lidovky.cz
  2. Romea.cz
3. Týká se komentovaná situace romské menšiny?
  1. Ano
  2. Ne
4. Téma článku
  1. Politika
  2. Vzdělávání
  3. Sociální záležitosti
  4. Kriminalita
  5. Společenské soužití
  6. Lidská práva
  7. Jiné
5. Měla komentovaná situace nepříznivý dopad na romskou menšinu?
  1. Ano
  2. Ne
6. Komentoval KH externí situaci?
  1. Ano
  2. Ne
7. Komentoval KH interní situaci?
  1. Ano
  2. Ne

Příloha č. 2

Rozhovor s Janou Horváthovou, ředitelkou Muzea romské kultury a dcerou Karla Holomka

Vedla Kateřina Ebrlová dne 28. března 2024 v Praze

Jak se Karel Holomek rozhodl k založení Romano hangos?

K Romano hangos by vám mohl povídat současný šéfredaktor Sabir Agalarov, ale hlavně Roman Růžička. To byl dlouhou dobu opravdu důležitý redaktor. A pak Gejza Horváth, to je můj tchán. On je mezi Romy vlastně velká hvězda. Je muzikant, a nejenom to, on je i hudební skladatel. Kromě toho, že hrál nebo aranžoval lidové skladby, tak skládal i nové písně, které se proslavili. Dneska už je to takový vážený senior, letos mu bude 76 let. Je mezi Romy opravdu vážený, takže to je taková osobnost. A on by mohl vzpomínat, protože několik let dělal redaktora přímo v těch novinách.

Jak přistupoval k práci publicisty?

Co já vím, tak táta psal v podstatě i když jsme jezdili na dovolenou. On vybudoval chalupu, nebo spíš domek v Jeseníkách, tam jsme celá rodina jezdila a on tam byl vždycky celé léto, protože nám tam s mojí maminkou hlídali děti, když byly malé a my jsme museli chodit do práce.

A já vím, že on furt, i když byl tam, pořád psal ty články. A pak složitou cestou, protože tam ještě moc nebylo pokrytí internetem, jezdil do nějakého většího města je odesílat. Takže pro něj ta publicistická činnost byla to hlavní.

Hlavně ho, moc prosím, v té práci nenazývejte aktivistou. To se často objevuje, ale on to neměl rád. On se sám sebe považoval opravdu za publicistu. Komentoval aktuální situace ve vztahu k Romům, sami novináři ho k tomu vyzývali. Ono totiž Romů, kteří by chtěli psát a komentovat to aktuální dění nebylo moc, a on si toho vážil, když ho někdo oslovil.

Jakým způsobem se angažoval v romské komunitě?

On byl spíše levicového založení. V mládí byl vyloženě komunista, než došlo k invazi vojsk Varšavské smlouvy. To ho vyléčilo, ale pořád zůstal levicového ladění. On opravdu neměl

rád ty pravicové strany jako ODS, viděl v nich takový ten egoismus a omezené myšlení.

K Romům se dostal, samozřejmě, protože měl tenhle původ, ale hlavně také proto, že on byl opravdu humanista. Měl veliký soucit s lidmi trpícími. Každý, kdo trochu chtěl a byl mazanější, by si ho obtočil kolem prstu. On byl totiž dost bezelstný.

Jak táta pracoval mezi těmi Romy, tak oni si od něj někteří brali půjčky, jenže už mu to nevraceli. Spláceli je třeba nějakými starými botami, takže on měl pak z kanceláře, chudák, opravdu skladiště.

O něm se vědělo, že je takový. On byl docela snílek a někdy na to doplácel i finančně. To byla jeho povaha. Byl opravdu hrozně soucitný, když mu někdo vyprávěl příběh o někom, kdo trpí, tak to vždycky znamenalo, že se o to začne zajímat.

Důležitou součástí jeho práce byly cesty do věznic po celé republice, kde zastupoval Romy. Ti, když neměli pořádného právníka, moc zastání neměli. Předsudky hovořili jasně proti nim a kolikrát k nim rozsudky nebyly úplně spravedlivé.

A táta je chodil hájit opravdu do pozdního věku, tak si vlastně uhnal i svůj první zápal plic. Jednou v zimě jel do věznice v Rýnovicích a asi kvůli náledí skončil v příkopu. Tři hodiny čekal na vytažení a dostal ten zápal plic. Pak měl ještě tři další, zdraví se mu samozřejmě horšilo. On byl hrozně obětavý, vlastně až do té doby, než ho 18. září 2017 ve večerních hodinách ranila mrtvice. A po té mrtvici už nikdy nepřišel mezi lidi, protože byl upoutaný na lůžko.

Ale do té doby, a to mu bylo v té době osmdesát a půl, pracoval normálně osm hodin denně, jezdil na služební cesty, třeba jezdil i několikrát týdně z Brna do Prahy. Vstával třeba už ve čtyři hodiny ráno a běžel na vlak a vracel se až v noci. On byl sice po infarktu, který prodělal někdy v sedmdesáti letech, ale on si to vůbec nepřipouštěl. Dělal jako mladý člověk, vždycky si vzal ten kufrík, a prostě jezdil všude možně, i po cizině. Rok před tím, než prodělal mrtvici, měl takové turné po Španělsku, kde přednášel a dělal rozhovory i pro jejich televizi. Myslím, že to zajišťovala ambasáda.

Jak vypadalo jeho rodinné zázemí? Co ho formovalo v člověka, jakým byl?

Jeho tatínek byl Rom, právník JUDr. Tomáš Holomek, který pocházel z romské osady u vesnice Svatobořice nedaleko města Kyjov. Tam naše rodina Holomkova založila už v 19. století romskou osadu, kterou tam místní ale nechtěli. A tak tu osadu odsouvali a odsouvali co nejdál za město, až se stalo, že byla nakonec až na území, které nechtělo ani město Kyjov, ani Svatobořice. Proto tam ty Romy nakonec nechali usadit.

Osada se příznačně jmenovala Hraničky a můj dědeček (Tomáš), tatínkův otec, byl synem místního vajdy neboli starosty osady. V té době tam žila asi stovka Romů. No a tomu mému pradědečkovi se někdy po konci první světové války podařilo za vydělané peníze koupit dům přímo ve Svatobořicích. Takže se z té osady, kde byly hrozné životní podmínky, přestěhovali do té obce. A můj dědeček díky tomu mohl začít chodit do školy.

To bylo veliké štěstí, protože se brzy ukázalo, že byl velmi nadaný. Hodně tomu napomohla jeho učitelka a její tatínek, který byl ředitelem školy. Společným úsilím se o Tomáše starali, doučovali ho, a tak se ukázalo jeho nadání. A proto si tihle dva řekli, že ho musí dostat na gymnázium. Tak přesvědčili jeho negramotného tatínka, ať tomu nebrání a připustí, že Tomáš bude studovat kyjovské reálné gymnázium.

V roce 1931-1932 byl zapsán na právnickou fakultu Karlovy univerzity, a stal se tak prvním cikánem v Československu, který začal studovat vysokou školu, a pak ji taky dokončil. Už prvorepublikový tisk o Tomášovi, o otci mého tatínka, psal jako o velké hvězdě. Takže tím se to začalo všechno předurčovat.

Ale za války (druhé světové) se tito původní čeští a moravští Romové a Sintové stali obětmi genocidy. Naše rodina byla z valné části taky vyvražděná. Dědeček se ale zachránil. Čeští četníci mu pomohli zprávou, že je na něho vydán zatykač, a on utekl na Slovensko ještě předtím, než se mohlo něco stát. Takže takhle se zachránil, ale jeho bratři i otec zahynuli v Osvětimi.

Tomáš se ukrýval na Slovensku někde v romské osadě. Můj tatínek měl ale neromskou maminku ze selského prostředí z Milotic, takže s jeho sestrou byly cikánští míšenci. Nad těmi se začala stahovat mračna o něco později než nad úplnými cikány, ale také měli potom

skončit v koncentračních táborech. Ale jejich maminka se s nimi statečně ukrývala, vždycky utíkala různě po rodinných příslušnících, a tak je prostě zachránila, takže můj tatínek do koncentračního tábora nešel.

Nicméně, v té rodině zůstaly ty zážitky z války hrozně drasticky vypálené. Můj dědeček a další, co tu válku přežili, bratranec Eda Holomek a dědův synovec Miroslav Holomek tedy opravdu věděli, že Romové za války trpěli z rasových důvodů. Společnost si to neuvědomovala, nevěděla to, mlčelo se o tom. A oni se opravdu snažili prosadit i to, aby byli Romové odškodněni za perzekuci a aby se stát o Romy staral.

Tomáš Holomek byl už v 50. letech za ministrem sociální péče Evženem Erbanem právě ve věcech Romů, a tak se to začalo formovat. Velmi dobře je vše popsáno v knize *Aby bylo i s námi počítáno*.

Potom po roce 1968, když se uvolnily politické poměry, vznikl Svaz Cikánů-Romů. Do té doby to možné nebylo, aby komunisté povolili Romům nějaké etnoemancipační snahy, to bylo opravdu možné až po uvolnění. Svaz Cikánů-Romů vznikl oficiálně v rámci systému Národní fronty a komunisté ho tolerovali. Ovšem pouze do roku 1973, kdy ho s postupující normalizací smetli zásahem shora, i když to mělo vypadat, že se k tomu Romové rozhodli sami, ve skutečnosti k tomu ale byli donuceni.

Táta měl v té době rozjetou kariéru. Vystudoval jako strojní inženýr na Vojenské akademii Antonína Zápotockého, a potom tam zůstal a dělal vědecký výzkum. On byl opravdu, jak se říkalo, komunistický kádr. Jenomže po invazi vojsk Varšavské smlouvy otevřeně řekl, že to byla invaze, a tím skončil. Vyhodili ho z fakulty, vyškrtili z KSČ, a tak se dostal úplně na okraj společnosti.

Dlouho nemohl sehnat práci, neměl se jak žít. Až po nějaké době mu dovolili, aby dělal těžké dělnické práce. Začal jezdit s nákladákem a místo jako inženýr pracoval jako dělník. Někdy v letech 1970 a 1971 mu dovolili pracovat v tom Svazu Cikánů-Romů, ale pak už musel skončit i tam.

Svaz sídlil v Brně, předsedou byl Miroslav Holomek. To je také docela příznačné, protože

jako první se u nás usazovali právě moravští Romové. Ti, co přežili válku, byli už velice integrovaní, takže v Brně sídlily i romské špičky, ty největší osobnosti, Holomkové, Danielové, naše rodina a další příbuzní. Ti právě stáli v čele Svazu, a i proto měl sídlo v Brně. Proto třeba i Muzeum romské kultury navazuje na Svaz Cikánů-Romů a hlásí se k jeho odkazu. V rámci Svazu fungovalo hospodářské zařízení Névodrom (Nová cesta), které mělo pomáhat s financováním Svazu.

Měli tam pracovat Romové a pomocí svých tradičních řemesel pomáhat financovat provoz Svazu. Byli tam nějaké ekonomické nepravosti, jistě hrálo roli, že Romové nebyli moc vzdělaní a chyběli tam zkušenosti ekonomové, možná se tam třeba i někdo obohacoval, to úplně nevím přesně.

Každopádně můj táta jako inženýr byl, podle mě, šéfem kovářské dílny. Tam se mladí Romové učili kovářskému řemeslu, a ti starší, co ho už uměli, vyráběli kovářské produkty, ale i umělecké předměty. Táta vzpomínal, že tam vznikaly opravdu nádherné kované věci, které ale po ohlášení likvidace Svazu někdo asi rozkradl, prostě se ztratily. Akorát v muzeu máme pár věcí, co se podařilo získat, a táta měl doma jeden svícen. Takže takhle se ve Svazu Cikánů-Romů táta angažoval, než ho odtamtud komunisti odstranili.

Tátův otec byl komunist, Miroslav, ten předseda Svazu, byl také komunist. Ale můj táta prozřel a je taky důležité proč. On si totiž moji tetu, sestru mojí maminky, vzal Milan Šimečka. A moji rodiče si s nimi velmi rozuměli. Milan Šimečka byl původně také komunist, ale po událostech roku 1968 prohlédl a stal se významným disidentem. Byl na den přesně o sedm let starší než můj táta. A ti dva se měli hrozně rádi, pro tátu byl Milan Šimečka obrovským vzorem. Byl hrozně charismatický, já si ho pamatuji z dětství jako strejdu, kterého jsem milovala. Byl opravdu nádherný člověk a tátu ovlivnil natolik, že se z něj pak stal také disident.

Po revoluci byl Karel Holomek krátce poslancem, potom ale tak trochu vyměnil politiku za žurnalistiku. Jak tento proces probíhal?

Politické ambice měl po celou dobu od roku 1989. Už se mu to nepodařilo, ale do parlamentu se pořád vrátit chtěl.

Potom založil Společenství Romu na Moravě, a zároveň jsme společně zakládali i Muzeum romské kultury. Muzeum bylo dlouhých patnáct let neziskovka, kterou zřizovalo Společnost odborníků a přátel Muzea romské kultury, jehož čestným předsedou byl po celou tu dobu můj táta. Jako poslanec získal pro muzeum peníze a má na jeho založení opravdu velké zásluhy.

Společenství Romů na Moravě v roce 1999 založilo svoje noviny, Romano hangos. Byla to trochu reakce na to, že počátkem 90. let začaly vycházet první romské noviny v Brně. V 90. letech existovala romská politická strana Romská občanská iniciativa a vedl ji hlavně Emil Ščuka. Jeho starší bratr Milan byl podnikatel a trochu takový boss, kmotr, v Brně. A oni po vzoru Svazu Cikánů-Romů vytvořili při té ROI hospodářské zařízení ROMART, který vedl Milan Ščuka a soustředil se na kulturu. Pořádal v Brně velký festival ROMFEST a založil noviny Romano kurko. Jejich šéfredaktorem byl Mikuláš Smoleň a oni se s tátou neměli moc rádi. Mikuláš Smoleň byl totiž poplatný minulému režimu, dělal bachaře ve vězení. A táta nebyl s těmi novinami spokojený. Byly takové tendenční a nebyly dost na úrovni, no nelíbily se mu a nelíbily se ani řadě dalších Romů.

V reakci na ně založil Romano hangos, které mělo být intelektuálnější a na lepší úrovni.

Jak se formovala redakce Romano hangos?

To bylo těžké, to si pamatuji. Nikdy tam nedělal sám. Noviny dodnes podporuje Ministerstvo kultury ČR v rámci dotací pro národnostní tisk, tak vždy měly nějaké peníze na úvazek dalších redaktorů. Dlouho pro ně psal právě Roman Růžička, ten to dělal hodně dobře, myslím si. Ještě tam vždy byl korektor nebo korektorka romského jazyka, a pak externí redaktoři.

Podle mě hlavní práci odváděl šéfredaktor, chvíli to dělal táta, pak už psal třeba jenom úvodníky nebo sem tam nějaký článek. Po něm tam byl nějakou dobu Pavel Pečínka, s nímž potom nastaly určité problémy a nerozešli se v dobrém, a nyní tam pracuje Sabir Agalarov. Problém je, že mají pořád málo peněz, protože ty dotace nejsou úplně vysoké. A je to podle mě znát.

Ale myslím si, že důležitější je tátovo publikování ve většinovém tisku, zejména v Lidových

novinách. K tomu by vám více řekl Martin Zvěřina, s nímž táta komunikoval. Já jenom vím, že pořád něco psal i během volna, on byl vůbec hrozně pracovitý. Vzpomínám si, že když jsme se třeba sešli na chalupě v Jeseníkách, tak stejně pořád někam pracovně odjížděl, na různé akce, kam byl pozvaný, a tak podobně.

Jaká byla jeho motivace ke psaní komentářů?

Jeho komentáře snad vždy souvisely s Romy. Snažil se většinové společnosti trochu otevřít oči ve vztahu k té menšině, která je opravdu utlačovaná. Hodně si všímal toho, že právě Romové jsou třeba objektem policejního násilí, že policejní zásahy jsou ovlivněny rasistickým nazíráním. Ostatně ví to i sama policie, proto má evropský projekt na styčné důstojníky pro národnostní menšiny. Svého času jsem i já dost školila policisty o dějinách a kultuře Romů, protože sami dobře vědí, že tato slabina tam je.

Táta byl opravdu takový intelektuál, chtěl všechno po dobrém a chtěl, aby si společnost na ty záležitosti přišla sama.

Karel Holomek psal hodně o politice a sám býval politikem. Mohla byste mi říct více o jeho politické orientaci?

Víte, on moc neuznával ODS a tyhle pravičácké strany, o Okamurově SPD a různých extremistech ani nemluvě. Ale nesnášel Miloše Zemana, hlavně v době, kdy byl prezidentem. Dokud byl sociálně demokratickým předsedou, docela ho uznával, ale později, když byl prezidentem, ho kritizoval hodně.

Důležité k tátovu uvažování je říci, že politika úzce souvisí s historií a on byl velký znalec a milovník historie, to předal i mně. Velmi dobře znal české dějiny, ovládal i kulturní historii. Pořád jsme jezdili po památkách, to byla jeho láska, dokonce měl doma heraldickou literaturu, o erbech a tak. Byl opravdu velký vzdělanec, hodně se věnoval sebevzdělávání. Měl velikou knihovnu. Bydleli jsme sice v malém dvoupokojovém panelákovém bytě, ale ten byl plný knih. A on neustále četl.

Po revoluci byl nadšený pro romské záležitosti, a tak se samozřejmě sbratřil s Emilem Ščukou a dalšími. Jenomže si velmi rychle uvědomil rozdíl v jejich myšlení. Oni nad těmi záležitostmi nepřemýšleli tak komplexně a tátu to hrozně štvalo. Myslel si, že když to těm

lidem řekne, tak jim otevře oči. Ale tak to nefungovalo, takže dané situace potom eskalovaly. Někdy byl natolik otevřený, že si takříkajíc neviděl do úst. Ti lidé byli velmi citlivý a on se s kritikou nikdy nerozpakoval. Když tedy lidem z ROI řekl, že tohle není dobrá cesta, tak si je proti sobě otočil. To o něm říkali už i komunisté, že má chorobné nutkání sdělovat pravdu.

Příloha č. 3

Rozhovor se Zdeňkem Ryšavým, šéfredaktorem Romea.cz

Vedla Kateřina Ebrlová dne 26. dubna 2024

Jak se Karel Holomek k psaní pro Romea.cz dostal?

To je myslím už hodně dlouhá doba. On psal už do časopisu Romano vod'í, který my vydáváme od roku 2003, a byl jedním z romských lídrů, řekněme intelektuálů, tak bylo poměrně jasné, že jsme ho občas požádali o nějaký komentář, o jeho pohled na věc.

Karel Holomek tehdy samozřejmě působil ve Společenství Romů na Moravě, v jejich vlastních novinách Romano hangos, tam také psal. My jsme nějaké z těchto komentářů, které tam psal, po domluvě přebírali i na Romea.cz, ale rovněž jsme ho oslovili i k psaní přímo pro nás, jak na Romea.cz tak pro Romano vod'í.

Někdy v letech 2015 a 2016 byl dokonce několikrát přímo u nás v Romee a domlouvali jsme se na častějším psaní komentářů, takže ten zájem byl takový vzájemný. V roce 2017 jsme se definitivně domluvili na nějaké bližší spolupráci.

Měli jsme zájem, aby pro nás psal, protože romských intelektuálů, kteří by vystupovali a měli nějaký názor, který by sdělovali, nebylo tolik, takže to z mého pohledu byla celkem jasná záležitost, že bude psát pro Romeu.

Jak často přibližně publikoval? Měli jste domluvenou nějakou periodicitu?

Nebyli jsme nijak domluvení, jakože třeba jednou za 14 dní nám pan Holomek pošle komentář. Bylo to spíš na bázi toho, že se zrovna něco stalo, a tak jsme ho oslovili nebo nám on sám poslal komentář s tím, abychom mu ho zveřejnili. Byly to řekněme takové ad hoc domluvy.

K jakým tématům se Karel Holomek vyjadřoval? Byla ta témata vybírána na základě společné diskuze nebo si je určoval sám?

Já bych řekl, že to bylo takové oboustranné. Někdy jsme ho oslovili my s tím, aby nám k nějakému tématu napsal komentář, a někdy měl své téma on. Častěji ale přicházel se svými tématy on, vybíral si ta, která ho zajímala a u kterých cítil potřebu nám říci, že by se

měla zveřejnit.

A byla nějaká témata, kterým se věnoval opravdu často?

Ten tematický záběr měl Karel Holomek hrozně široký. Jednoduše řečeno pokrýval romské téma v tom nejširším slova smyslu. V rámci té romské tematiky se věnoval všemu možnému od politiky, přes vzdělávání až po média.

Co byste na vaší spolupráci s Karlem Holomkem vyzdvihnul, a je naopak něco, na čem jste se třeba někdy nepohodli?

On byl obrovská osobnost. Většinou jsme s ním souzněli v tom, co říkal. Nikdy se snad nestalo, že bychom se nějak nepohodli. Já jsem ho znal víceméně pouze po té pracovní stránce, vídali jsme se opravdu jenom na nějakých konferencích nebo pracovních schůzkách. Pamatuji si, že to byl vždycky velmi příjemný člověk, ale také si velmi stál za svým názorem a dokázal si ho obhájit a vyargumentovat. Zároveň se nebál ve svých vystoupeních a projevech říkat věci naostro, zejména když mluvil třeba k politikům nebo jiným důležitým lidem. Byl upřímný a dokázal říct právě i tu nepříjemnou pravdu přímo do očí.

Jak svými tématy zapadal do diskurzu Romea.cz?

Samozřejmě skvěle zapadal. Jak jsem zmiňoval, že jeho tematický okruh byl široký, tak i Romea se věnuje velkému množství různých témat. Co se týče Romů, tak pokrýváme všechny oblasti, ale máme tam i články obecnější, týkajících se lidských práv, LGBTQ+ komunity, rasismu, a podobné. A právě i Karel Holomek, se kromě práv Romů zajímal i o další lidskoprávní témata. Takže skutečně výborně zapadal do toho, co jsme na Romee zveřejňovali.

Cílem Romea.cz je dávat slovo Romům, protože máme pocit, že nemají v médiích takový prostor, že se o nich píše, jenom když vyvstane nějaký problém. Snažíme se pokrývat ta témata v širším slova smyslu a přinášet hlasy Romů k jednotlivým tématům. A Karel Holomek byl jednou z nejvýraznějších romských osobností. Svým tématům se věnoval hrozně dlouhou dobu a byl velmi respektovaný. Za mě osobně byl rozhodně nejvýznamnější romskou osobností.

Příloha č. 4

Rozhovor se Sabirem Agalarovem, šéfredaktorem Romano hangos, a Gejzou Horváthem, redaktorem a spoluzakladatelem Romano hangos **Vedla Kateřina Ebrlová dne 3. května 2024 v Brně**

Co vás s panem Holomkem vedlo k založení Romano hangos? Jak to probíhalo?

GH: Tady v Brně existoval tehdy (v 90. letech pozn. red.) ještě jeden romský tisk. A ten se nám s Karlem zdál, že je velice nespravedlivý, že není objektivní a že spíše slouží potřebám Milana Ščuky, který ho vydával spolu s Mikulášem Smoleněm (Romano kurko pozn. red.). My jsme to sledovali a nesouhlasili jsme s tím, protože jsme viděli věci jinak.

Tak jsme se dali dohromady a bavili jsme se mezi sebou, jak by to mělo být. Viděli jsme tu situaci Romů a informace, které jsme chtěli dávat lidem z jiného pohledu.

Nebylo to jednoduché, protože oni vycházeli už delší dobu a měli dobré zázemí ve společnosti, Ščuka svým jménem, a i ty noviny už měly nějakou pověst. Takže to opravdu nebylo jednoduché, ale šli jsme přes všechny ty překážky a udělali jsme si mezi lidmi takové malé otestování. A pak se Karel rozhodl, že to tedy uděláme.

Dali jsme pár rozhovorů, kde jsme se názorově sešli, a pak Karel podal projekt. A on vyšel. Dostali jsem podporu (grant z Ministerstva kultury pozn. red.), a to samozřejmě v té době ještě fungovaly i ty druhé noviny. A tak jsme měli peníze, ale neměli jsme s tím žádné zkušenosti. Uměli jsme o těch věcech debatovat mezi sebou, ale psané slovo bylo už něco jiného.

Navíc ten grant byl podmíněn i tím, že v těch novinách musí být romština. A já jsem byl v té redakci tím rodilým mluvčím, který uměl romsky. Ale když přišlo na psaní, tak jsem zjistil, že to neumím, že je to úplně jiná struktura jazyka, psaná a hovorová.

Začínali jsme, jak to šlo, vzali jsme k sobě jednoho Čecha, Neroma, na jméno si nevzpomenu, který už měl s novinami jakési zkušenosti, a ten nám trochu pomáhal a směřoval stylizaci těch novin.

Vydali jsme pár čísel, ale když jsme viděli tu naši práci, tak jsme s tím spokojení nebyli. Nelíbilo se nám to a sami jsme byli překvapeni, jak jsme neschopní. Nikdo z nás vlastně nebyl novinář. My jsme viděli tu problematiku, ale s novinami jsme pracovat neuměli.

Takže jsme se tak nějak pomalu rozjížděli a vždycky, když jsme tu naši práci viděli, tak jsme si říkali „tady to mělo být jinak,“ a podobně. Korektury nám dělali profesionálové, to jsme měli štěstí, ale jenom v češtině. V romštině jsem je dělal já. No a nějak jsme zjistili, že ČTK pořádá kurzy pro začínající novináře, tak jsme toho samozřejmě využili a přihlásili se tam. To nás zase posunulo dál. A posouvala nás i naše špatná práce. V závislosti na tom, co jsme se naučili v četce jsme se číslo od čísla zlepšovali, byli jsme spokojenější, už jsme se dokázali i pochválit za úspěchy a debatovat o tom, jak by se to mělo vyvíjet dále.

Vybírali jsme si důležitá témata. Dávali jsme pozor, co se na Moravě děje, a na to jsme reagovali. Dojeli jsme tam autem, udělali reportáže, rozhovory, a ty noviny narůstaly a narůstaly, až dostali svoji formu. Ty noviny mají obrovské poslání, protože když jsme porovnali, jak prezentují romský život a problematiku česká média s tím, jak to vidíme my, tak jsme s tím nebyli úplně spokojeni. Rozdíl mezi tím, jak se referovalo o Romech v majoritních médiích a tím, jak referoval Romano hangos, byl tak obrovský a markantní, že bylo evidentní, že takové noviny prostě musí existovat.

Jednou jsem udělal reportáž z Přerova, Romové tam bydleli ve vyloučené lokalitě, v prasečácích přestavěných na bytové jednotky. Vzala mě k sobě na prohlídku jedna rodina se dvěma dětmi, a prostě to byl chlívek po prasatech, který umyli a bydleli tam. Mě se na tenhle problém povedlo poukázat, tehdejší starostka Přerova mě potom neměla ráda, ale mě se povedlo prokázat, že je to pravda, začali se o to zajímat i další lidé a ta rodina nakonec dostala byt v paneláku.

Takhle jsme si uvědomili, že naše noviny můžou také pomáhat. Tak to jsme potom vždycky šli po takovýchto informacích a problémech. Nešlo o granty, ale o to, abychom Romům pomohli. Potom nás už i oni sami volali vždycky, když se něco stalo, tak jsme koupili pro redakci auto a jezdili jsme do terénu.

To byla myslím i doba, kdy Romové pochopili rozdíl mezi námi a těmi druhými novinami.

Těm nakonec ministerstvo nepřiznalo další grant a musely skončit. Ty sloužili právě hlavně zájmům těm svých vydavatelů. My jsme zase, v porovnání s nimi, dělali pro Romy osvětu a pomáhali jim.

No a Karel byl vlastně šéfredaktor. Vymyslel i název, Romský hlas, přišel za mnou a zeptal se, jak se to řekne romsky. Tak jsem řekl, že Romano hangos, a bylo to.

Bavilo nás dělat noviny, měli jsme z toho radost. Viděli jsme, že to má význam, a to nejenom pro Romy, ale pro celou společnost. Sloužili jsme jí tím způsobem, že jsme přinášeli informace o Romech, jejich kultuře, hodnotách a historii. Většinová společnost se k takovým informacím běžně nedostávala.

Jak jste vnímali roli Karla Holomka v celém tom dění okolo Romano hangos?

GH: Tak on byl samozřejmě také rád, jak to vyšlo, ale byl velice opatrný ve vyjadřování. Já jsem tu českou společnost viděl ze svého romského pohledu a on, protože je po mamince Čech a po tátovi Rom, to viděl trochu jinak.

Byl výjimečně inteligentní člověk. Uměl mluvit tak, že řekl pravdu všem, ale řekl ji jinými slovy tak, aby nikoho neurazil. Měl úspěch ve společnosti, a nejenom na naší úrovni, ale celkově. Karel Holomek byl někdo, jak u politiků, tak u řadových občanů.

On se nebál prostě zkritizovat ani prezidenta, ale řekl to takovou formou, že mu tleskala i většinová společnost.

Karel Holomek byl, jak bych to nazval, takovým spojovníkem, takovým velkým společenským guru. On plnil svou roli v Romano hangos i tím, že se mediálně prezentoval a mluvil veřejně o těch tématech, nabízel pohled na politiku, na její struktury a jednotlivé politické postavy, dával do souvislosti naši domácí politiku s Evropskou unií, jak by to spojení mělo fungovat, a tak dále.

SA: On plnil to poslání Romano hangos úplně jiným způsobem než my ostatní. Dával romskou problematiku do širšího kontextu s domácí politikou a se vstupem do západních politických struktur. Častokrát byl tak politický, že s tím Romům lezl na nervy. Romové

tak političtí nebývají, jsou spíše sociálně a kulturně orientovaní.

Takže Karel Holomek se svými postoji a tím, co považoval za důležité, přibližoval vlastně k těm nejvyšším představitelům státu. A tím ty noviny táhl ke společenskému vrcholu, jak pro Romy, tak pro Neromy.

GH: On byl velkou záštitou Romano hangos a také se staral o to, že jsme každý rok dostávali ty granty.

Víte, on byl ten člověk, kterého jsme všichni potřebovali. Bože, to jsou krásné vzpomínky. My jsme se zabývali veškerou tematikou. Chodili jsme třeba za vězni do kriminálu, a tam jsme s nimi dělali reportáže a tak. A dozvídali jsme se, proč tam vlastně skončili. A často jsme zjistili, že je ten člověk ve vězení úplně zbytečně, že se ten prohřešek dal řešit nějakou pokutou nebo formou veřejně prospěšných prací, ale protože to byl Rom, tak ho dali do kriminálu. A my jsme s nimi pracovali, některé věci jsme zveřejnili a některým těm Romům jsme pomohli ven. Oni si mohli v některých případech podat žádost o zkrácení nebo prominutí části trestu a Karel se za ně zaručoval. A musím říct, že snad každý případ, do kterého jsme se pustili, dopadl dobře.

Jaký měl Karel Holomek vliv jak na romskou žurnalistiku, tak na českou žurnalistiku celkově?

GH: Karel se dostal do povědomí celé společnosti, věděli o něm, kdo je, znali jeho pověst, charakter, věděli, že byl vyznamenaný prezidentem. Navíc se stýkal s významnými lidmi jak tady v Česku, tak v zahraničí. A tak o něj měla zájem i česká většinová média. Protože potřebovala některé informace, které by jinak nedostala. A když měl takhle domluvený nějaký rozhovor, tak tam přišel, vytmavil jim to tam, popsal, kde je jaký problém a ta česká média za to sklízela úspěch, protože už se na ně pohlíželo tak, že plní nějaké to demokratické poslání. A to by bez Karla nebylo.

SA: Karel romskou žurnalistiku vlastně obohatil o mainstreamový diskurs a mainstreamová média zase o diskurs romský. Stal se takovým mostem, který propojil romská a majoritní média.

Co pro Karla Holomka znamenala žurnalistika? Jak ji vnímal?

SA: On žurnalistiku miloval, strašně rád psal a rád své názory v médiích prezentoval. Rád psal pro romská média, ale ještě radši se prezentoval v těch majoritních, ve kterých mohl kritizovat politiku lidí, kteří podle něj šli proti demokratickému státu, který vznikl po roce 1989. Ke konci života to byla zejména politika Miloše Zemana a lidí okolo něj.

Žurnalistiku používal jako nástroj své moci. Nepsal zpravodajství, ale komentáře, byl tedy zejména publicistou. Pocházel ze vzdělané rodiny plné silných osobností, a s tou svou silou vstoupil do žurnalistického prostoru a tam působil. Svou žurnalistikou určitě zmocňoval sám sebe a svoje myšlenky. Média používal jako jakousi mocenskou tribunu k tomu, aby podpořil romský svět.

Karel působil počátkem 90. let v politice. Nepotřeboval tedy svoji moc posilovat, on už ji vlastně měl. A právě jejím prostřednictvím pomáhal romskému diskurzu vstoupit do toho majoritního.

Jak probíhalo předání pozice šéfredaktora z rukou Karla Holomka do těch vašich? (otázka pro Sabira Agalarova)

SA: Romano hangos vypsalo výběrové řízení na nového šéfredaktora, když jsem odcházel z fakulty sociálních studií. Když jsem vycházel ven, tak jsem po cestě narazil na leták. Utrhl jsem si papírek a objevil se tady (v kavárně Muzea romské kultury v Brně pozn. red.). Seděli tu Karel Holomek, paní Jana Horváthová, a taky tady Gejza Horváth a ptali se mě, proč bych tu práci chtěl, a asi po hodině pohovoru se všichni shodli, že bych tu práci dělat měl.

Od začátku jsem byl v těsném kontaktu právě s Gejzou Horváthem, a samozřejmě také s Karlem Holomkem. Nikdy mi nic nezadával, ale vždycky se mnou sdílel své myšlenky a na jejich základě jsme tvořili témata. Ukázal mi, jak všechno funguje, já jsem se na škole paradoxně zabýval spíše televizní žurnalistikou, a Karel Holomek mě naučil, jak se dělají noviny.

Karel Holomek mi předal svoje zkušenosti, svoji údernost a náboj. A pak, z ničeho nic, jsme byli domluveni, že se potkáme, dáme si panáka a povykládáme si o dalším čísle, ale

už jsme to nestihli. Takže jsem navázal na tu jeho energii, kterou mi předal a pokračuji dál. Dnes Romano hangos stále slouží jako prostor pro Romy i Neromy, kteří se chtějí nějakým způsobem vyjádřit, děláme rozhovory a prezentujeme romské osobnosti a snažíme se pokračovat se stejnou energií, jako Karel Holomek.

Ale chybí nám. Chybí nám člověk, který by jako on propojoval majoritní svět české politiky se světem Romů.

Jak funguje Romano hangos dnes?

SA: Fungujeme na základě grantů od Ministerstva kultury, každý rok se píše projekt, který se tři měsíce schvaluje. V prosinci vždycky skončíme s vydáváním, pak právě probíhá to schvalování a poté, když znovu dostaneme peníze, pokračujeme dál. Abychom v průběhu těch tří měsíců úplně nedegenerovali, tak máme facebookovou stránku a nyní vytváříme i webovou stránku, na které budeme předávat informace.

Romano hangos je vlastně tiskovým orgánem Společenství Romů na Moravě, což je organizace, kterou také založil Karel Holomek. Právě prostřednictvím Společenství probíhá i distribuce. O tu se stará Zuzana Holomková, jedna z Karlových dcer a současná ředitelka Společenství Romů na Moravě Jana Vejplachová.

Jak jste vnímali osobnost Karla Holomka?

GH: Byl to výjimečný člověk, takových je ve společnosti málo. To jeho člověčenství vzniklo spojením romské a české kultury a on z toho vycházel jako obrovský člověk. A myslím si, že toto by se mělo přenést i na dnešní demokratickou společnost, že by měla mít zájem o romskou problematiku stejně, jako o tu majoritní a spolu s Romy stavět demokracii na takovou úroveň, aby ze všech byli tak velcí lidé jako Karel.

SA: Karel Holomek mi vždycky dal sílu fungovat, žít a dál působit v tom směru, v jakém jsem. Mám takovou příhodu. Když jsme před lety sháněli peníze na Romano hangos, narazili jsme na jeden finanční zdroj, ale chtěli po nás hrozně moc změn. Přemýšlel jsem nad tím, a nakonec jsem s tím zašel za panem Holomkem a řekl jsem mu: „ten pán po mně chce hrozně moc změn kvůli 250 tisícům,“ a pan Holomek mi na to řekl: „vykašlete se na něj, je to pacholek! Nepotřebujeme žádné peníze, pokračujte dál tak, jak jsme, hlavně

dělejte ty noviny dobře.“

On byl hrozně moc lidský, nebyl chamtivý, nebyl zaměřený na finance, ale na lidské hodnoty. Záleželo mu na tom, aby člověk dělal věci upřímně a dobře, co nejlépe to dokázal. Sám se tím řídil. Když si přečtete jeho články, tak uvidíte některé novinářské mezery, ale také jeho jasnou osobnost, která z těch článků vyzařuje.

Pro mě je dodnes inspirací, a to jsem vzdělaný magistr žurnalistiky. Stále tu existuje Karel Holomek, kterého když přečtu, tak mi dodá sílu působit v Romano hangos dál.

Příloha č. 5

Rozhovor s Martinem Zvěřinou, vedoucím rubriky Názory v Lidových novinách

Rozhovor vedla Kateřina Ebrlová dne 7. května 2024 v Praze

Jak se Karel Holomek k psaní pro Lidové noviny dostal?

Já jsem do Lidových novin přišel roku 1997 a rubriku Názory jsem vlastně dostal na starosti až někdy v okolo roku 1999 nebo 2000. A Karel Holomek patří k těm lidem, které jsem svým způsobem zdědil. Patřil do takového toho okruhu autorů, kteří pro to dané médium píší jaksi samozřejmě, a vlastně nad tím ani nepřemýšlí. Takže vlastně ani nevím, jak Karel Holomek k Lidovkám přišel, nebo jak přišly Lidovky k němu.

Spolupracoval jsem s ním na základě dohody. Většinou to fungovalo tak, že když cítil potřebu něco napsat nějakému aktuálnímu tématu, tak mi jenom napsal, nebo spíš zavolal, dohodli jsme se, on poslal text a my jsme ho zpravidla otiskli. Nepamatuji si, že bychom s ním měli někdy nějaký spor, že bychom mu někdy nějaký článek neotiskli.

Jak často přibližně v Lidových novinách jeho články vycházely?

Nevím přesně, nikdy jsme se nedomlouvali na nějakém pravidelném publikování. Záleželo na tom, jestli byl zrovna aktuální nějaký problém, který se týkal buď Romů, nebo jiného tématu, které pana Holomka zajímalo. Vzpomínám si, že byl výborný polemik. Neurážel se, ale vlastně s tím problémem dokázal polemizovat, takže potom byla radost ten text číst. Ale nepsal nijak často, několik textů do roka. Dohledal jsem, že u nás mezi roky 1997 a 2017 vyšlo celkem 103 jeho textů.²¹⁴

S jakými tématy Karel Holomek přicházel? Vybíral si je sám nebo přicházela iniciativa i od vás?

Určitě někdy přišla iniciativa i ode mě, pokud jsem měl pocit, že by k tomu danému tématu mohl něco napsat, ale víc textů napsal Karel Holomek sám od sebe, než že bych je vyprovokoval já.

---

²¹⁴ Z pozdější e-mailové korespondence autorky s Martinem Zvěřinou.

Řekl bych, že postavení Romů ve společnosti bylo určitě jeho kruciální téma. Díval se na něj z takové širší než komunitní perspektivy, nebo perspektivy toho obránáře. Podle mě se snažil o integraci Romů, ne ve smyslu nějaké asimilace nebo rozpuštění v masě Čechů, ale ve smyslu toho, aby se Romové sžili se společností i s těmi problémy. To byla dle mého názoru jeho vize. Nechtěl se na Romy koukat jako na nějakou separovanou komunitu. Usiloval o to, abychom romství brali jako jeden ze znaků té komunity, ne jako nějaký vyčleňující prvek. To je takový můj výklad.

Co byste na spolupráci s Karlem Holomkem vyzdvihl? A bylo naopak něco, s čím jste třeba nebyl úplně spokojen?

Určitě bych vyzdvihnul jeho osobnost, byl to člověk, který daným problémům teď rozuměl, v té romské komunitě se pohyboval, znal její klady a zápory a na nic si nehrál. Co se týče záporů, ty se v případě Karla Holomka těžko vyjmenovávají. U spousty jiných autorů bych nějaké našel, ale pan Holomek patřil k těm skutečně bezproblémovým. Nepamatuji si, že bych s ním měl nějaký konflikt. Dle mé zkušenosti bývá nejčastější příčinou konfliktů s autory délka textů, kdy nám autor pošle text třeba o 10 000 znacích a odmítá jakékoliv krácení. Nebo se někdy také stává, že si autoři prostřednictvím novin chtějí vyřizovat nějaké osobní spory. U Karla Holomka jsem se ale s něčím takovým skutečně nikdy nesešel.

Jak svými tématy zapadal do diskurzu Lidových novin?

Vždy jsem se snažil, aby ta názorová rubrika, kterou mám na starosti, byla co možná nejširší. Aby tam nebyly jenom nějaké monokulturní názory, ale aby se čtenáři setkávali s nejrůznějšími problémy na danou problematiku.

Přínos Karla Holomka do této rubriky spočíval v jeho znalostech tématu a také v tom, že dokázal vyhmátnout to podstatné a udělat to elegantně a nekonfrontačně.

Jak jste vnímal jeho osobnost?

Karel Holomek byl maximálně otevřený člověk. Podle mě to byl takový ten člověk ze staré školy, který dokázal svůj názor formulovat, stát si za ním, když s ním někdo nesouhlasil, tak se neurazil a snažil se odpovědět tak, aby toho oponenta přesvědčil, nikoliv, aby ho urazil nebo zesměšnil. Vždy se snažil otevřeně komunikovat a šlo mu o věc, nikoli o

vlastní ego nebo slávu.

Jak jste vnímal jeho postavení v rámci žurnalistického prostředí?

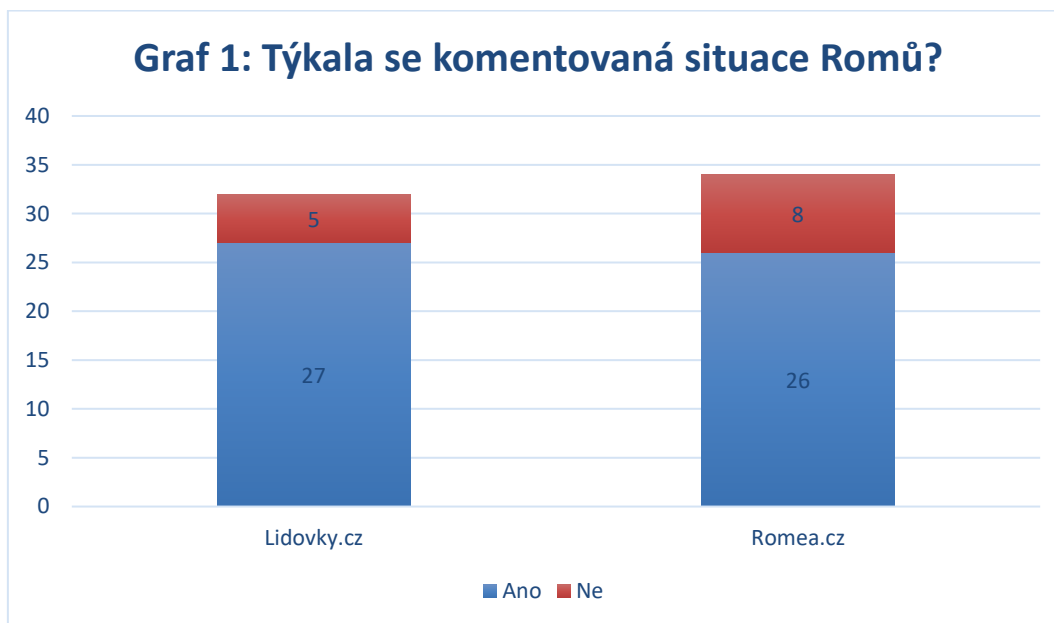
Podle mě byl rozhodně nejvýznamnějším hlasem romské komunity. Já vlastně si nevybavuji nikoho jiného z té komunity, když nebudu počítat nějaké ty nešťastníky, co se vrhli do politiky, kdo by se dokázal takhle veřejně ozvat a formulovat ty problémy a východiska. Myslím si, že byl v tomto ohledu jeden z nejrelevantnějších hlasů.

Velkou roli také hrálo to, že byl Rom a hlásil se k tomu. Protože je něco jiného, když vám napíše text člověk, který se cítí být členem té komunity, než když vám ho napíše někdo zvenčí, z nějaké neziskové organizace nebo nějaký aktivista. To má potom článek úplně jinou váhu.

Příloha č. 6 – Grafy

Graf 1: Týká se komentovaná situace Romů?

Zdroj: vlastní

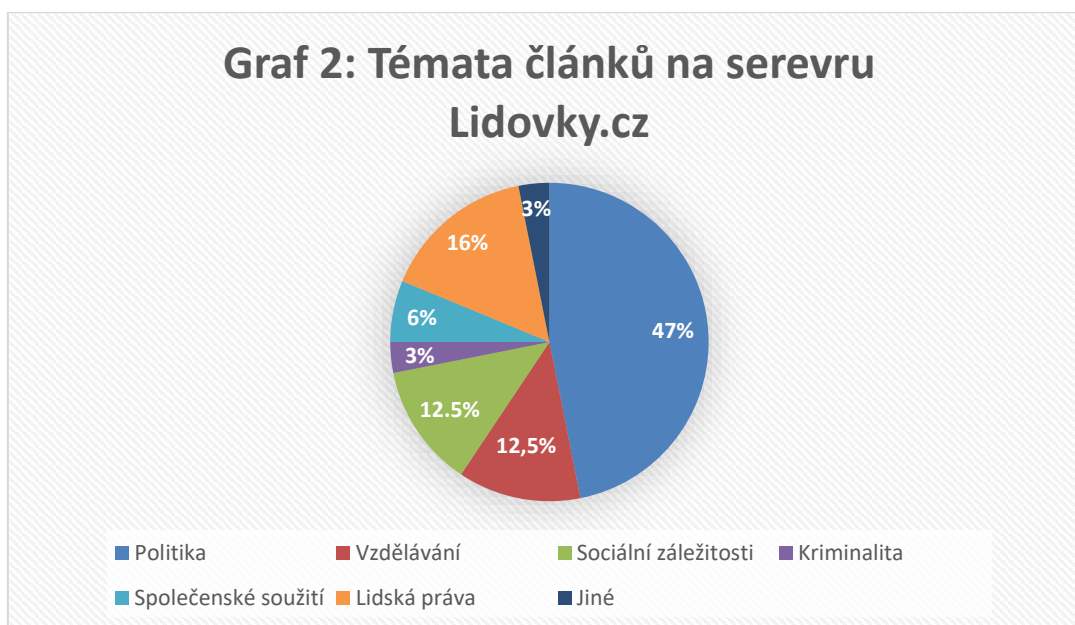

N1 (Lidovky.cz) =32

N2 (Romea.cz) =34

Graf 2: Témata článků na serveru Lidovky.cz

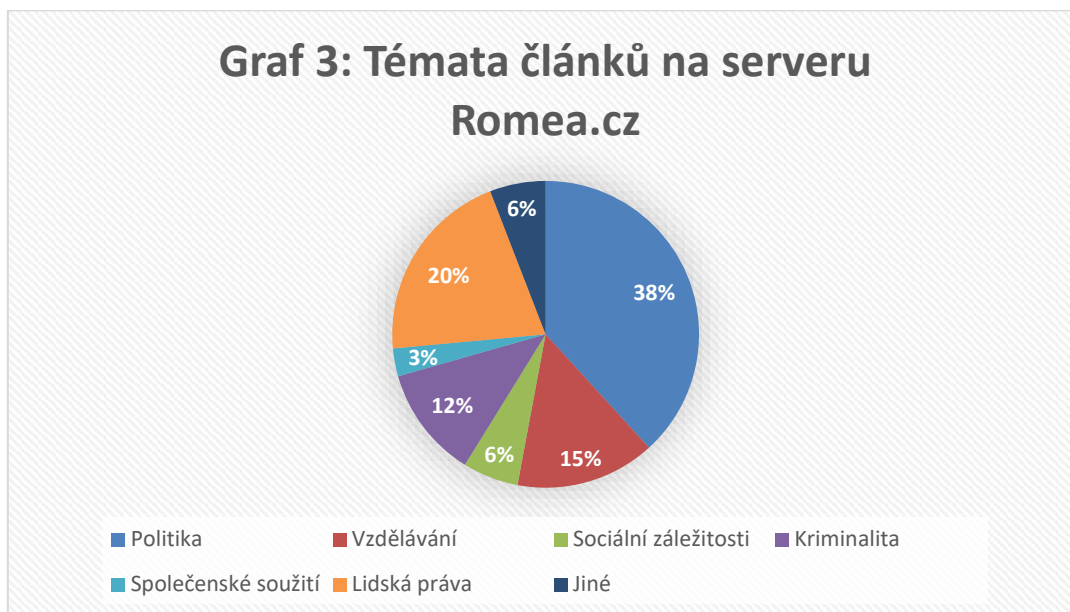
Zdroj: vlastní

N=32

Graf 3: Témata článků na serveru Romea.cz

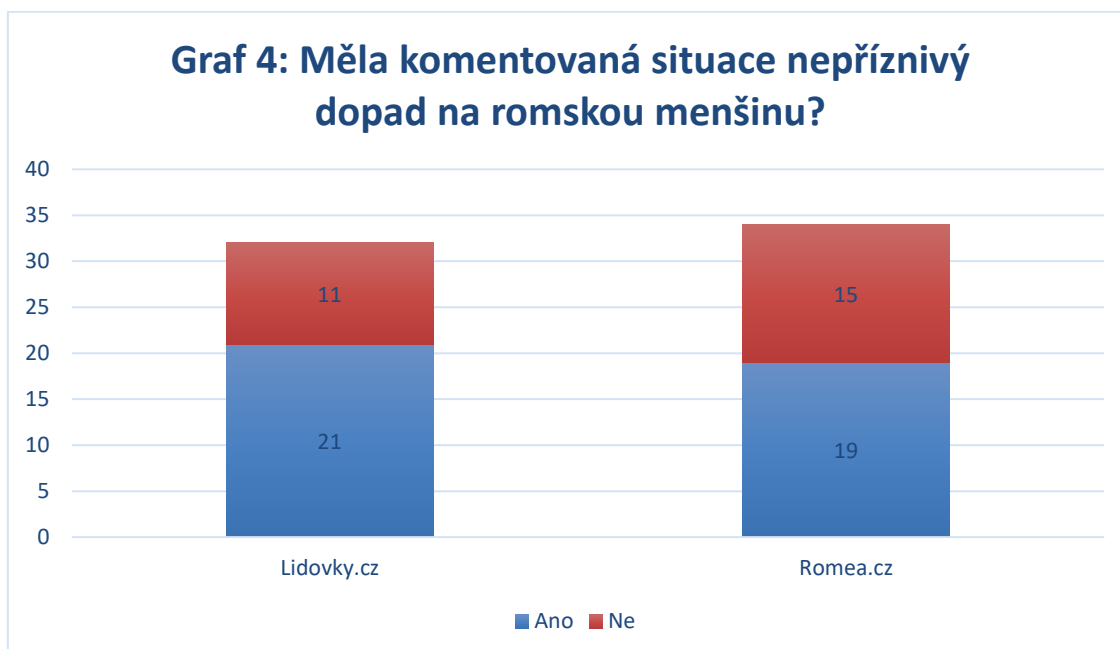
Zdroj: vlastní

N=34

Graf 4: Měla komentovaná situace nepříznivý dopad na romskou menšinu?

Zdroj: vlastní

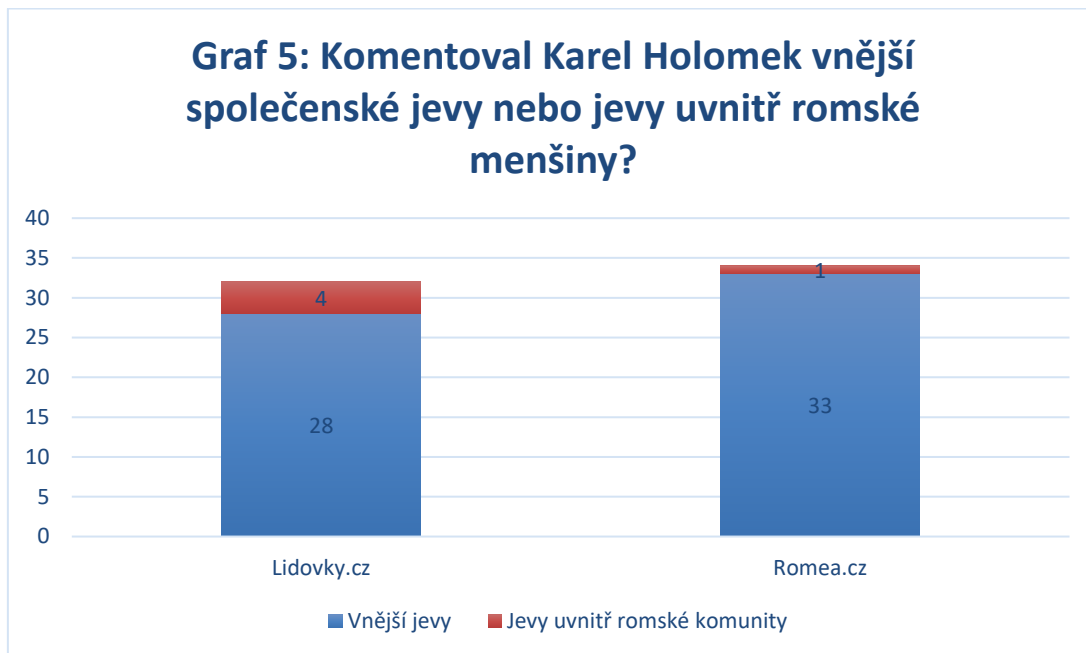
N1=32

N2=34

Graf 5: Komentoval Karel Holomek vnější společenské jevy nebo jevy uvnitř romské menšiny?

Zdroj: vlastní

N1=32

N2=34

Příloha č. 7 – Fotografie ze života Karla Holomka

Zdroj: Soukromý archiv Jany Horváthové

Fotografie 1: Rodný list Karla Holomka

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA
Ústřední NÁRODNÍ VÝBOR v Brně
OKRES Brno - město

RODNÝ LIST

V RODNÉ MATRICE FARNÍHO ÚŘADU CÍRKVE římsko-katolické
v Brně - porodnici

VE SVAZKU 40. ROČ. 1937 NA STRANĚ 138 POD ČÍS. RADOVÝM 410
JEST ZAPSÁNO

Den, měsíc a rok narození	6.3.1937 šestého března tisíc devět set třicet sedm
Místo narození	Státní porodnice v Brně
Jméno a příjmení dítěte	K a r e l H o l o m e k
Pohlaví	mužské
Státní občanství	neuvečeno
Jméno a příjmení, den, měsíc, rok, místo narození, povolání a bydliště otce, jména a příjmení jeho rodičů	Tomáš H o l o m e k , nar. 11.11.1911, Svato- bořice, absolvent práv.fakulty, bytem ve Sva- tobořicích, syn Pavla Holomka a Terezie, roz. Danielovy
Jméno a příjmení, den, měsíc, rok, místo narození, povolání a bydliště matky, jména a příjmení jejích rodičů	Hedvika roz. I m r i c h o v á , nar. 20.11. 1913, Milotice, dcera Františka Imricha a Marie, roz.Trpčkové.
Příměří	- - -

v B r n ě dne 15. února 1937

Prezident: V. Z. J. *Kubec*
matrikář.

Min. vnitra - úřední sdělování - Úř. - 109/30
Příloha se tvoří.
Č. 41. 3301/A

Fotografie 2: Karel Holomek s rodiči a sestrou

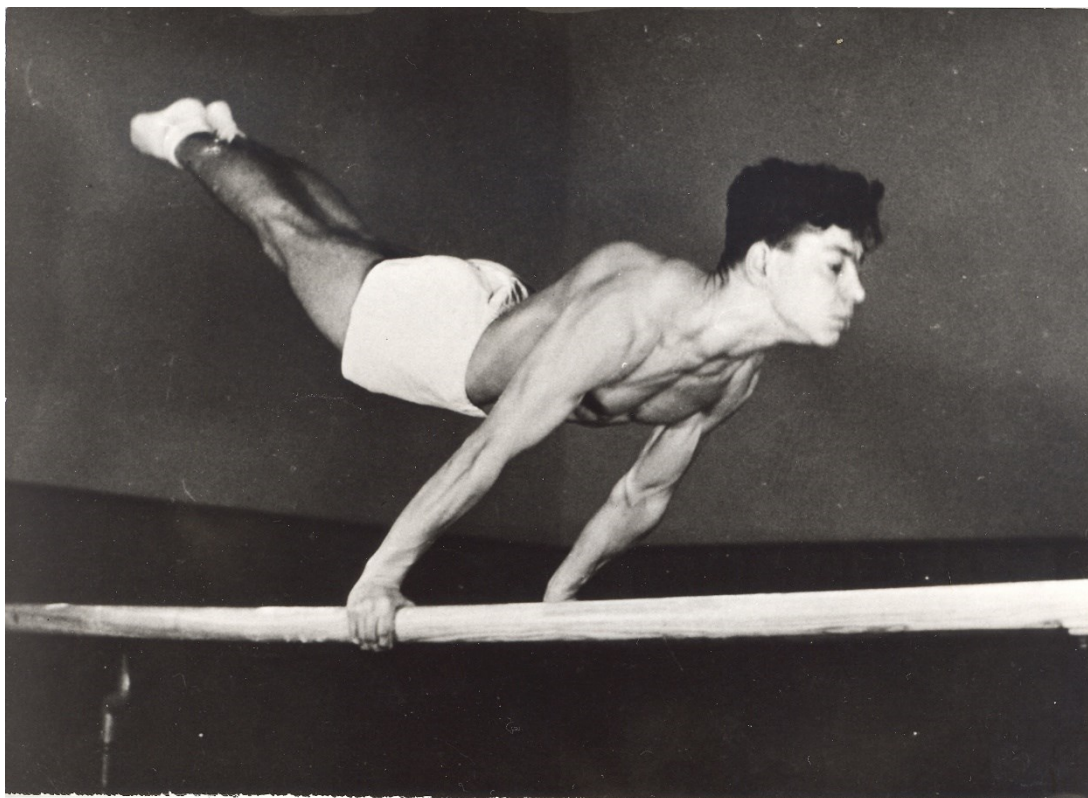
Fotografie 3: Karel Holomek se sestrou a rodiči

Fotografie 4: Karel Holomek s gymnastickým družstvem v pozadí

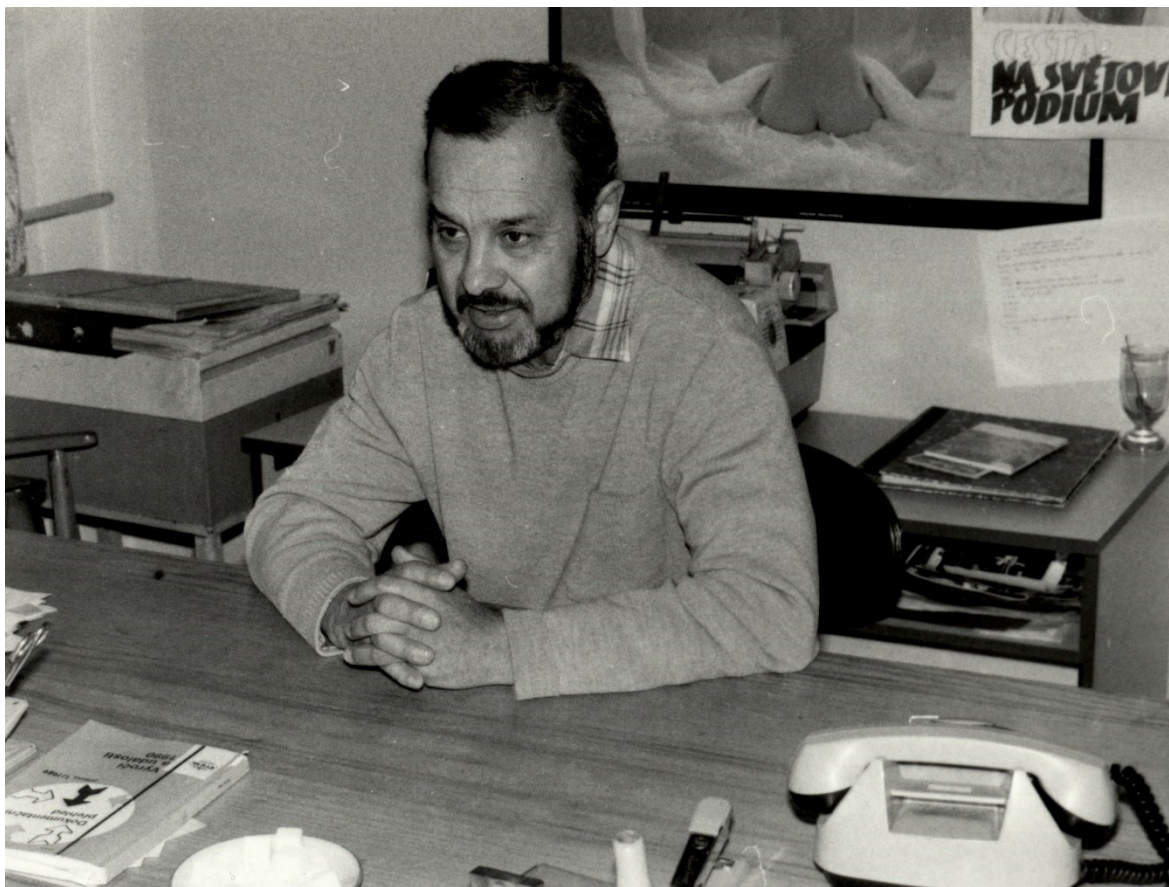
Fotografie 5: Karel Holomek cvičící gymnastickou sestavu

Fotografie 6: Karel Holomek řidičem nákladního vozidla

Fotografie 7: Karel Holomek počátkem 90. let

Fotografie 7: Státní vyznamenání

Fotografie 8: Karel Holomek s Gejzou Horváthem

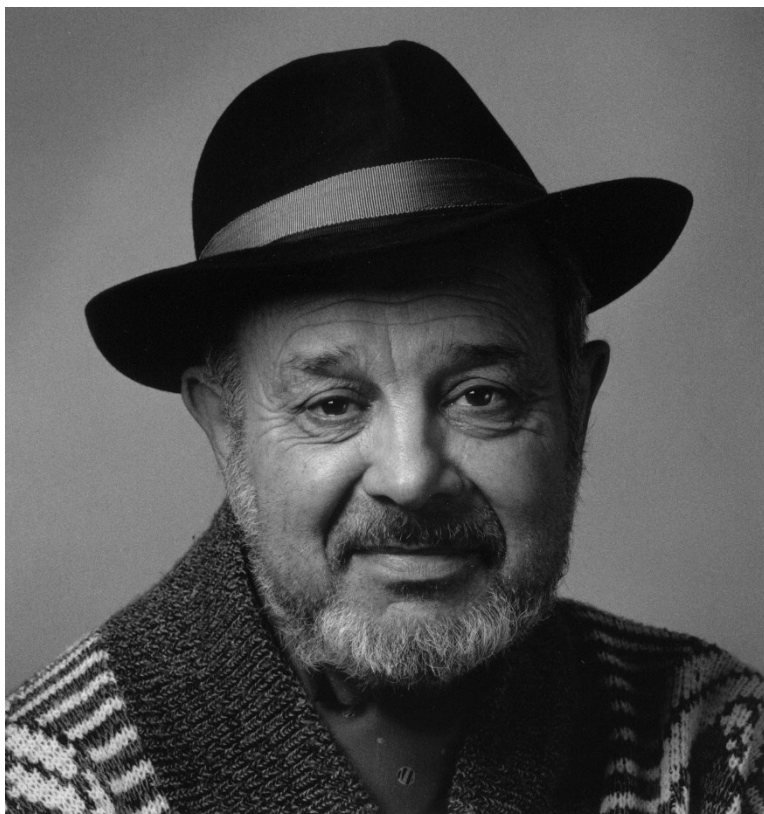
Fotografie 9: Romský festival Khamoro, rok 2015

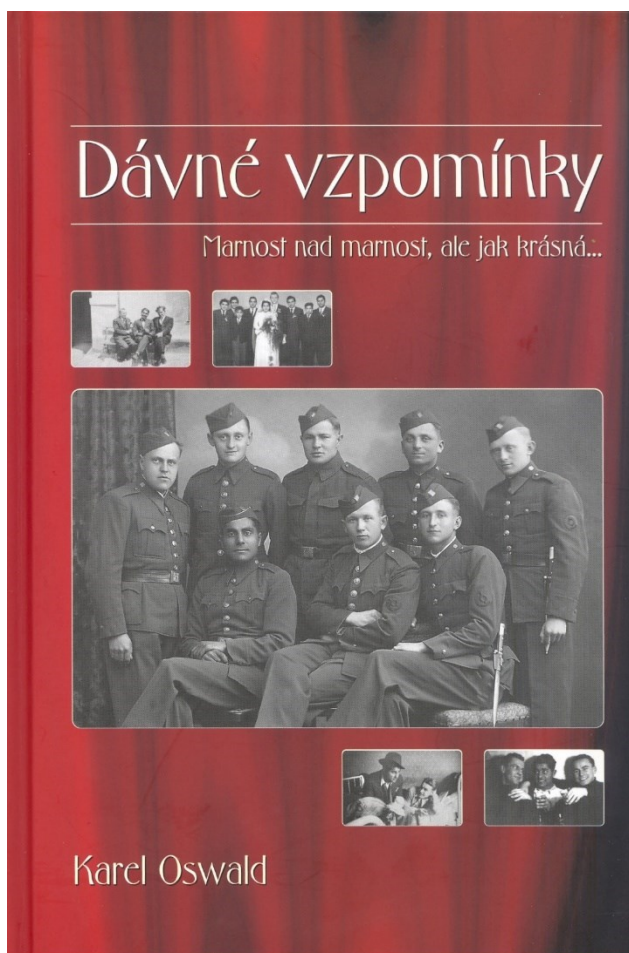
Fotografie 10: Oslava 80. narozenin

Fotografie 11: Portrét. Autor: Chad Evans Wyatt

Fotografie 11: obálka knihy Dávné vzpomínky Karla Holomka

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce	
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:	
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Ebrlová Kateřina	Razítko podatelny: <div style="border: 1px solid blue; padding: 5px; margin: 5px auto; width: fit-content;"> <p style="text-align: center; margin: 0;">Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd</p> <p>Došlo dne: 28-02-2024 -1-</p> <p>Čj: <u>11</u> Příloh: _____</p> <p>Přiděleno: _____</p> </div>
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2021	
Fakultní e-mail diplomantky/diplomanta: 20298171@fsv.cuni.cz	
Studijní program/specializace: komunikační studia/žurnalistika	
Název práce v češtině: Životopisná studie Karla Holomka se zaměřením na jeho novinářskou činnost	
Název práce v angličtině: Biographical study of Karel Holomek with focus on his media work	
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2022/2023) (diplomovou práci je možné obhajovat <u>nejdříve</u> šest měsíců od schválení tezí) LS 2023/2024	
Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků): <p>Karel Holomek byl jedním z nejvýznamnějších českých romských aktivistů. V dětském věku se se štěstím vyhnul transportu do koncentračního tábora. Vystudoval Vojenskou technickou akademii v Brně a v armádě působil až do roku 1969, kdy byl kvůli kritice invaze vojsk Varšavské smlouvy propuštěn. Od 70. let se pohyboval v okruhu brněnských disidentů. V letech 1990-1992 byl poslancem ČNR. Od počátku 90. let byl jedním z předních aktivistů podílejících se na emancipaci české romské komunity. Zakládal Romskou občanskou iniciativu, Společenství Romů na Moravě a Muzeum romské kultury. Od roku 2008 příležitostně publikoval své texty v Lidových novinách, od roku 2012 přispíval komentáři na server Romea.cz, blog si vedl také na Aktuálně.cz.</p> <p>Cílem této práce je zmapovat jeho aktivistickou činnost se zaměřením na jeho působení v médiích a pomocí orálněhistorických rozhovorů a obsahové analýzy vybraných textů poukázat na roli, jakou zaujímal v rámci romské žurnalistiky, jakožto i na roli mediální činnosti v kontextu jeho aktivistické práce.</p>	
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): Úvod 1. Karel Holomek 1.1. Životopis 1.2. Aktivistická a mediální činnost 2. Romové v médiích 3. Význam Karla Holomka pro romskou žurnalistiku 4. Metodologie výzkumu 5. Obsahová analýza textů Karla Holomka zveřejněných na zpravodajském serveru Romea.cz 6. Rozhovory s Janou Horváthovou, ředitelkou Muzea romské kultury a Zdeňkem Ryšavým, šéfredaktorem serveru Romea.cz Závěr Použité zdroje a literatura	

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období jeho analýzy):

Pro obsahovou analýzu textů budou použity komentáře Karla Holomka zveřejněné na zpravodajském serveru Romea.cz v letech 2012-2017. Pro popis života a činnosti Karla Holomka ve vymezeném rozsahu budou použity uvedené a další literatura, nahrávka životopisného rozhovoru s Karlem Holomkem pořizená pro organizaci Post Bellum v rámci projektu Paměť národa, dále pak rozhovory s Janou Horváthovou (dcerou a ředitelkou Muzea romské kultury) a Zdeňkem Ryšavým (šéfredaktorem Romea.cz) o významu mediální činnosti Karla Holomka v kontextu jeho aktivistické práce.

Postup (technika) při zpracování materiálu:

1. Obsahová analýza textů Karla Holomka zveřejněných na zpravodajském serveru Romea.cz v letech 2012-2017
2. Orální historie – rozhovory s Janou Horváthovou, ředitelkou Muzea romské kultury a Zdeňkem Ryšavým, šéfredaktorem serveru Romea.cz

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2–5 řádků):

OSWALD, Karel. Dávné vzpomínky. Brno: nakladatelství ŠIMON RYŠAVÝ, 2010. ISBN 978-80-7354-084-3

- Autobiografická kniha, která zachycuje vzpomínky na otce a vlastní dětství mezi lety 1937 až 1945. Vydána pod pseudonymem Karel Oswald

VANĚK, Miroslav a MÜCKE, Pavel. Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2931-5

- Publikace se zabývá jak teoretickými, tak praktickými aspekty orální historie, nové vydání zároveň podává aktuální pohled na tuto disciplínu a její metodiku.

HOŘAVOVÁ, Barbora. Nečitelní cizinci: jak se (ne)píše o cizincích v českém tisku. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2003. ISBN 80-239-1137-6

- Publikace se zaměřuje na to, jak a v jakém kontextu česká média píšou o etnických skupinách a národnostních menšinách.

OSVALDOVÁ, Barbora a HALADA, Jan (eds.). Slovník žurnalistiky: výklad pojmů a teorie oboru. Páté, doplněné a rozšířené vydání (v Nakladatelství Karolinum druhé). Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2023. ISBN 978-80-246-5592-5

- Slovník obsahuje výklad pojmů z oblasti žurnalistiky a publicistiky, zároveň díky aktualizacím obsahuje pojmy související s digitalizací a internetizací médií.

SCHULZ, Winfried; SCHERER, Helmut; HAGEN, Lutz M.; KONČELÍK, Jakub; REIFOVÁ, Irena et al. Analýza obsahu mediálních sdělení. 3. nezměněné vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1980-4

- Publikace se zabývá obsahovou analýzou mediálních obsahů, především politických. Pro účely této práce bude použita kapitola Úvod do metody obsahové analýzy

HORVÁTHOVÁ, Jana. Kapitoly z dějin Romů. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-615-X

- Publikace přináší stručnou historii Romů v Evropě a v českém prostředí. Věnuje se původu a příchodu Romů do Evropy, jejich kultuře a také genocidě Romů.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za

posledních pět let):

TURKOVÁ, Kateřina. Svaz Cikánů-Romů (1969-1973) Možnosti přístupu ke studiu historie Svazu Cikánů-Romů na příkladu analýzy činnosti krajského výboru Svazu v Západočeském kraji. Praha 2011, Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav jižní a centrální Asie. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jan Červenka, PhD.

KRÁLKOVÁ, Alžběta. Vybrané romské politické aktivity v České republice od roku 1993 se zaměřením na dění let devadesátých. Praha 2011, Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav jižní a centrální Asie. Vedoucí diplomové práce PhDr. Jan Červenka, PhD.

MAŠOVÁ, Alexandra. Muzeum romské kultury v Brně: Návrh pietního aktu pro Lety u Písku. Památník holokaustu Romů a Sintů v Čechách. Brno 2023, Bakalářská práce (Bc.). Masarykova Univerzita, Filozofická fakulta, Ústav archeologie a Muzeologie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Pavel Holman

Datum / Podpis studenta/ky

28.2.2024

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

KONZULTOVÁNO

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

ČERŇKOVÁ JANA

28.2.2024

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO VE VYHLÁŠCE ŘEDITELE INSTITUTU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO VÝTISKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO PROGRAMU.